Förteckning över ärenden som anmäls för kännedom vid fastighets- och servicenämndens sammanträde den 2 juni 2022

A. Handlingar

1. Månadsrapport för mars 2022 avseende fastighetsverksamheten, FSN 2022-0009
2. Tjänstemannayttrande över remiss Regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län, FSN 2022-0129.
3. Protokollsutdrag. Regionstyrelsen den 17 maj 2022, § 105, Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 – ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning, RS 2022-0355.
4. Protokollsutdrag. Regionstyrelsen den 17 maj 2022, § 108, Initiativ för beredskapshöjande insatser i Region Stockholm, RS 2022-0333.
5. Protokollsutdrag. Regionfullmäktige den 10 maj 2022, § 65, Årsredovisning 2021 för Region Stockholm och övriga ärenden som behandlas i samband med årsredovisningen, RS 2021-0610.
6. Protokollsutdrag. Regionfullmäktige den 10 maj 2022, § 66, Revisionsberättelser och granskningsrapporter för regionstyrelsen, övriga nämnder, bolag m.m år 2021 samt ansvarsprövning, RS 2022-0332, RS 2022-0284.

Region Stockholm

Fastighet och servicenämnden/Fastighetsverksamheten

Månadsrapport

Mars 2022

Innehållsförteckning

1 Förvaltningschefens/verkställande direktörens kommentar 3
1.1 Väsentliga händelser 3
1.2 Bedömning av risker och möjligheter 3
1.3 Ledningens åtgärder 4

2 Ekonomi 5
2.1 Resultat 5
2.2 Investeringar 7
2.2.1 Kommande investeringsbeslut för investeringsobjekt > 300 mkr 8

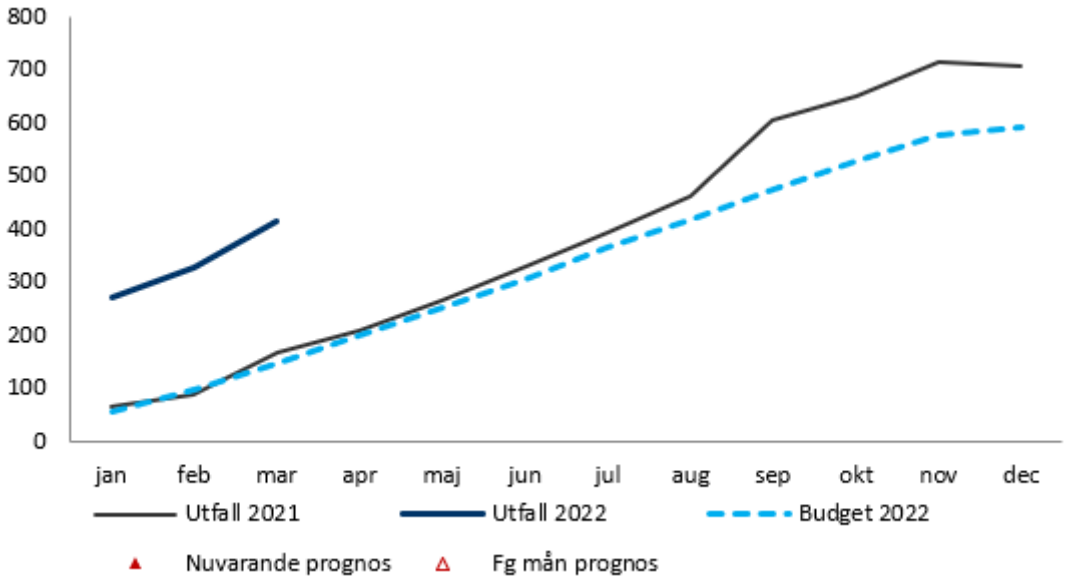
Bilagor

Bilaga 1: LFS2203Corona

1 Förvaltningschefens/verkställande direktörens kommentar

1.1 Väsentliga händelser

Fastighetsverksamheten har hitintills under året levererat mot sitt uppdrag i stort i enlighet med plan. Med anledning av det rådande världsläget har relevanta risk- och sårbarhetanalyser uppdaterats och handlingsplaner tagits fram samt att konkreta åtgärder har vidtagits för att ytterligare säkra beredskapen.

Landstingsfastigheter

Resultatet i Landstingsfastigheter hitintills för 2022 uppgår till 360,9 miljoner kronor mot budgeterade 126,6 miljoner kronor, vilket är 234,3 miljoner kronor högre än budget. Den största förklaringen till avvikelsen beror på försäljningen av Glaven 12 (Stadsgårdsvägen) och en tilläggsköpeskilling för Sicklaön 73:49 och 73:50 (Nacka) som genererade en reavinst om 149 miljoner kronor.

NKS Bygg

NKS Bygg har för perioden fram till mars ett resultat på 52,4 miljoner kronor, vilket är 32,6 miljoner kronor högre än budgeterat. Det högre resultatet mot budget beror bland annat på lägre servicekostnader i projektavtalet.

1.2 Bedömning av risker och möjligheter

Fastighetsverksamheten arbetar kontinuerligt med att hantera och begränsa de risker som identifierats i planen för intern kontroll. Hitintills under året har ingen väsentlig risk utfallit med påverkan på måluppfyllnad eller årets resultat. För redan identifierade risker är värderingen i kontrollplanen oförändrad eller lägre.

De redan höga bränsle- och energipriserna kan komma att stiga ytterligare med

anledning av det rådande världsläget. Andra råvaru- och materialpriser kan också komma att öka vilket skulle kunna få effekt på resultatet.

1.3 Ledningens åtgärder

Inga särskilda åtgärder har vidtagits då ledningen just nu gör bedömningen att resultatkravet kommer att uppnås.

2 Ekonomi

2.1 Resultat

Resultat*	Utfall	Budget	Budget avvik.	Förändr. utfall fg år	Prognos år	Budget år	Budget avvik.
Försäljning av fastighetsservice	41	37	4	-8,7 %	150	150	0
Uthyrning av lokaler	1 233	1 231	2	3,2 %	4 924	4 924	0
Försäljning övriga tjänster	154	146	8	3,8 %	583	583	0
Anslag	0	0	0		0	0	0
Erhållna bidrag	0	0	0		0	0	0
Övriga intäkter	5	19	-14	-50,1 %	78	78	0
Verksamhetens intäkter	**1 432**	**1 433**	**-1**	**2,5 %**	**5 735**	**5 735**	**0**
Personalkostnader inkl inhyrd personal	0	0	0		0	0	0
Lokalhyror	0	0	0		0	0	0
Förvaltningskostnader	-71	-70	-1	56,1 %	-278	-278	0
Mediakostnader	-126	-115	-11	10,7 %	-416	-416	0
Drift och skötsel	-82	-121	39	-24,1 %	-483	-483	0
Löpande underhåll	-34	-53	19	-11,1 %	-264	-264	0
IT- och telekostnader	0	0	0		0	0	0
Övriga kostnader	-178	-216	38	-12,2 %	-865	-865	0
Verksamhetens kostnader	**-492**	**-575**	**83**	**-3,4 %**	**-2 306**	**-2 306**	**0**
Avskrivningar	-432	-464	32	-6,5 %	-1 845	-1 845	0
Finansnetto	-244	-248	4	-6 %	-990	-990	0
Resultat före reavinst/förlust	**264**	**146**	**118**	**58,8 %**	**594**	**594**	**0**
Reavinst/förlust	149	0	149		0	0	0
Resultat**	**413,2**	**146,3**	**266,9**		**593,5**	**593,5**	**0**

* mkr

** Avser resultat före bokslutsdispositioner. I detta resultat ingår effekten av den förändrade diskonteringsräntan i pensionsskulden.

Utfall i jämförelse med budget

Landstingsfastigheter

Intäkter*:*

- Totala hyresintäkter 1,7 miljoner kronor högre än periodiserad budget. Hyresintäkterna exklusive parkeringsintäkter är 21,1 miljoner kronor högre än

budget. Hyra Karolinska Universitetssjukhuset avseende 2021 aviserad 2022 medför en intäktsökning med ca 30 miljoner kronor på årsbasis. Högre index med 1% mot budget medför en positiv påverkan på hyresintäkterna mot periodiserad budget. Parkeringsintäkterna är 19,4 miljoner kronor lägre med anledning av pandemin då parkering är avgiftsfri för vårdpersonal samt att färre besökare till sjukhusen medför minskade intäkter.

- Intäkterna för fastighetsservice överensstämmer med budget.

Kostnader:

- Utfallet för förvaltningskostnader överensstämmer med budget.
- Utgifter för mediakostnader 10,7 miljoner över budget beroende på högre kostnader för el.
- Utfallet för drift och skötsel är 35,7 miljoner kronor lägre än budget. Det låga utfallet beror på en kreditering avseende driftavtal för Huddinge sjukhusområde och vändningar från årsbokslutet på avhjälpande och akut underhåll främst på Karolinska Universitetssjukhuset.
- Utgifter för löpande underhåll är 19,4 miljoner kronor lägre än budget beroende på vändning av reserverade kostnader i årsbokslutet där verkligt utfall blev lägre än förväntat.
- Avskrivningarna är 29,8 miljoner kronor lägre än budget bland annat beroende på en korrigering av avskrivningskostnader för BY 52 Danderyds sjukhus, samt generellt framskjutna slutdatum på projekt på de flesta områden.
- Finansnettot överstiger budget med 3,8 miljoner kronor.

NKS Bygg

Intäkter:

- De totala intäkterna uppgår till 517,5 miljoner kronor vilket är 8,2 miljoner kronor lägre än budgeterat.

Kostnader:

- Servicekostnad och LCC (livscykelkostnad) enligt Projektavtalet är 20,1 miljoner kronor lägre än budget. Detta beror på volymjustering av servicekostnader.
- Facility Management är 0,4 miljoner kronor lägre än budget men det är tilläggstjänster som vidarefaktureras till Karolinska Universitetssjukhuset och nettoeffekten på nämnden är därför noll.
- Mediakostnader är 0,8 miljoner kronor högre än budget.
- Övriga kostnader är 20,1 miljoner kronor lägre än budget. Denna post avser justering av budget för NKS till 79 miljoner kronor för 2022 vilket är regionens resultatkrav på FSN.
- Avskrivningar är 1,5 miljoner kronor lägre än budget.
- Finansnettot är 0,1 miljoner kronor, vilket är marginellt lägre än budget.

Covid-19-effekt på utfall

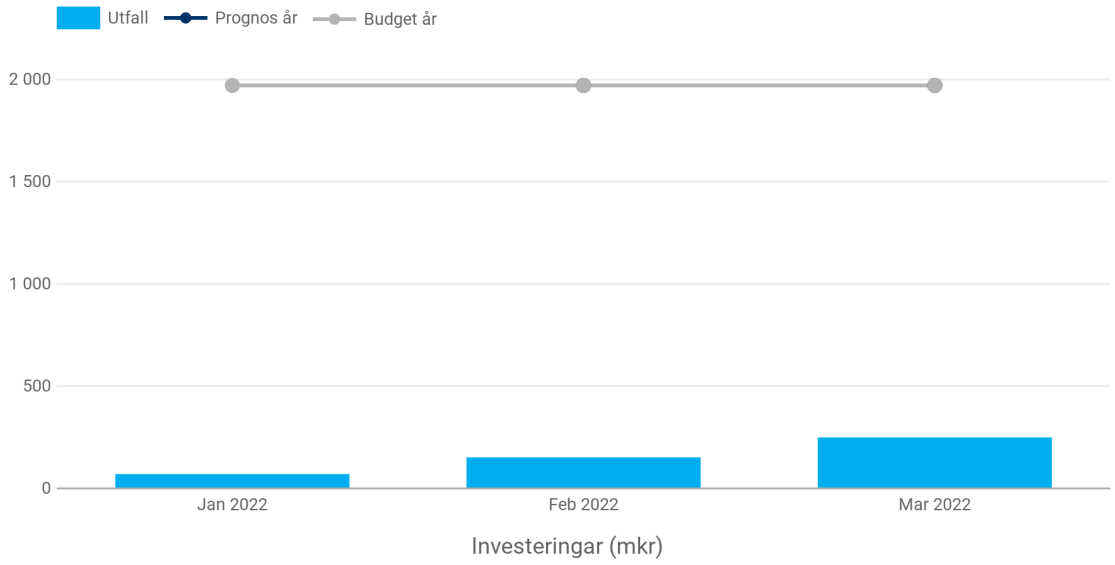
Landstingsfastigheter

Intäkterna har minskat med 19 miljoner kronor i jämförelse med budget och avser främst parkeringsintäkter.

NKS Bygg

Inget utfall på Covid-19.

2.2 Investeringar

Utgift i jämförelse med budget

Investeringsutfall totalt

Ackumulerat investeringsutfall för nämndens vårdrelaterade investeringar för perioden uppgick till 245 miljoner kronor, vilket motsvarar en upparbetningsgrad mot budget (1 966 miljoner kronor) på 12 %. I dessa siffror ingår LFS och NKS

Landstingsfastigheter Stockholm, LFS

Investeringsutfallet uppgår till 235 miljoner kronor vilket motsvarar en upparbetningsgrad mot budget (1894 miljoner kronor) på 12 %. Av de specificerade objekten som pågår har följande objekt haft störst utfall hittills under 2022: Danderyd - ny vårdbyggnad samt S:t Göran - vårdavdelningar och behandling.

NKS Bygg

Investeringsutfallet för Nya Karolinska Solna per mars månad uppgick till 10 miljoner kronor i förhållande till årets budget på 72 miljoner kronor. Investeringarna för Nya Karolinska Solna består i huvudsak av hyresgästanpassningar.

2.2.1 Kommande investeringsbeslut för investeringsobjekt > 300 mkr

Investeringsobjekt	Typ av beslut	Total investerings-utgift, mkr	Datum beslut nämnd/bolagsstyrelse	Datum planerat beslut RS/RF
Investeringsobjekt 1				
Investeringsobjekt 2				
Södersjukhuset, Permanent reservkraft	Planerings-beslut	500	Oklart	Oklart
Löwenströmska sjukhuset, ombyggnad och teknisk upprustning inkl multihall	Planerings-beslut	475	25 februari 2022	RS 17 maj 2022
Södertälje sjukhus, Byggnad 20, Anpassning av lokaler för geriatrisk vård enl Arbetsmiljöverkets krav	Genomföra nde-beslut	350	Höst/vinter 2022	Höst/vinter 2022
Huddinge sjukhus, upprustning försörjningsbyggnad	Planerings-beslut	600	Ev höst 2022	Ev höst 2022

Sammanställning kostnader Covid-19/Coronavirus 2022

Enhet	Landstingsfastigheter Stockholm	**Rapporteringsmånad**	202203
Kontaktperson	Petra Asherov		
Mejladress	petra.asherov@regionstockholm.se		
Mobilnummer	703 637 326		

Läses in från flikar:	***Ack. utfall totalt i tkr***	***Budget totalt i tkr***	***Kommentar***
1a. Personalkostnader	0	0	
1b. Provtagning personal	0	0	
2a. Smittskydd	0	0	
2b. Sjukvårdsrådgivning	0	0	
2c. Informationsinsatser	0	0	
3a. Skyddsutrustning	0	0	
3b. Provtagningsmaterial	0	0	
4a. Läkemedel	0	0	
4b. Transporter	0	0	
5. Övriga kostnader	724	0	
6. Invest. Medicinsk teknisk utrustning	0	0	
7a. Förlorade intäkter	15 478	34 954	
7b. Tillkommande intäkter	812	0	

Enhet	Område	Månad	Specificerad merkostnad	Ack belopp (tkr)			Prognos (tkr)		
			Övriga kostnader	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad
			Typ av merkostnad	**724**	**0**	**724**	**0**	**0**	**0**
Landsting	Övriga kostnader	Ack 2022	DS - Anpassning pga corona DSAB	724		724			0

Enhet	Område	Månad	Specificerad merkostnad	Ack belopp (tkr)			Budget (tkr)			
			Förlorade intäkter	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad	
			Typ av förlorad intäkt	**11 091**	**4 387**	**15 478**	**25 845**	**9 109**	**34 954**	**Mot budgeterade parkeringsintäkter (prognos ej klar)**
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	Parkeringsintäkter		4 387	4 387		9 109	9 109	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	Parkeringsintäkter	11 091		11 091	25 845		25 845	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	
Landstings	Tappade intäkter	Ack 2022	03			0			0	

			Tillkommande intäkter	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad	Koncern internt	Koncern externt	Total merkostnad
			Typ av tillkommande intäkt	**812**	**0**	**812**	**0**	**0**	**0**
Landstings	Tillkommande intäkter	Ack 2022	Vidarefakturerade kostnader- Anpassning pga corona DSAB	812		812			0

Fastighetsverksamheten genom Locum AB

YTTRANDE
2022-04-21

FSN dnr 2022-0129

Tjänstemannayttrande över remiss – Regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län (RS 2022-0337)

Regionstyrelsen Rotel IV – Miljö- och kollektivtrafikroteln har berett fastighets- och servicenämnden möjlighet att yttra sig över remiss Regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län.

På grund av kort remisstid hinner fastighets- och servicenämnden inte behandla ärendet varför fastighetsverksamheten genom Locum AB inkommer med ett tjänstemannayttrande.

Bakgrund

Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm Stad har genom ett gemensamt projekt tagit fram en regional masshanteringsplan för Stockholms län. Det övergripande syftet är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet, och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. För att få en bra och användbar masshanteringsplan för länet är det viktigt att olika perspektiv och kunskap fångas upp och tas till vara, både från myndigheter, offentliga aktörer, kommuner, branschorganisationer och företag.

Förslaget i korthet

Flertalet av åtgärderna som behövs för en mer cirkulär masshantering och ett mer effektivt transportarbete kräver samverkan mellan olika aktörer. En gemensam syn på inriktningen för regionens masshantering är således en förutsättning för det fortsatta arbetet. Den regionala masshanteringsplanen innehåller därför mål och åtgärder för att en sådan samsyn ska kunna uppnås. Avsikten är att alla berörda aktörer ska fatta beslut om att ställa sig bakom dessa. I planen finns tre effektmål;

- En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor.
- Hantering och transportering av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt.
- Bred regional samverkan som säkrar konkurrensneutralitet och lika villkor.

För att nå dessa effektmål och för att hantera ett antal utmaningar kopplat till den cirkulära hanteringen av massor har en åtgärdslista tagits fram. Åtgärderna delas in i; planeringsåtgärder, exploateringsåtgärder, miljö- och tillsynsåtgärder. Vidare anges tidplan samt uppgift om ansvariga aktör/er för respektive åtgärd.

Överväganden
Fastighetsverksamheten genom Locum AB har tagit del av remissförslaget och ställer sig positiva till att frågan lyfts samt bedömer att ett samarbete på länsnivå gynnar de cirkulära flödena avseende masshantering. Gällande de specifika åtgärderna som anges i planen har fastighetsverksamheten inget att erinra. Bedömning är att Locums verksamhet genererar mycket lite massor i detta sammanhang.

Anette Henriksson
Förvaltningschef

Från: Arbin Louise
Till: Region Funk Stockholm
Ärende: Remiss - Regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län
Datum: den 30 mars 2022 12:06:11

Hej!

Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm Stad har genom ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län.

Det övergripande syftet med en masshanteringsplan för Stockholms län är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet, och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. Planen ska även bidra till att miljö och klimatpåverkan från masshantering minskar.

I arbetet med att ta fram masshanteringsplanen har hinder, möjligheter och åtgärder för en mer cirkulär masshantering identifierats i dialog och workshops med representanter från Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm stad, samt kommuner, branschorganisationer och företag.

För att få en bra och användbar masshanteringsplan för länet är det viktigt att olika perspektiv och kunskap fångas upp och tas till vara, både från myndigheter, offentliga aktörer, kommuner, branschorganisationer och företag. Vi vill därför uppmuntra till att svara på remissen och bidra till arbetet med en regional masshanteringsplan för Stockholms län.

Masshanteringsplanen kommer att vara ute på remiss till den 10 juni. Vi kommer även ha en hearing den 12 maj 2022 för att svara på frågor om remissen.

REMISS: Visning av publikation | Länsstyrelsen Stockholm (lansstyrelsen.se)

Hör gärna av dig om du har frågor eller funderingar!

Vänligen,

Louise Arbin
Projektledare
Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067, 104 22 Stockholm
Besök: Regeringsgatan 66
Telefon: 010-2231460
Mobil: 073 032 40 75
louise.arbin@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsernas webbplatser
Så behandlar vi dina personuppgifter

Länsstyrelsen Stockholm

2022-03-29

REMISS – Regional masshanteringsplan för Stockholms län

Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm Stad har genom ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län.

Det övergripande syftet med en masshanteringsplan för Stockholms län är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet, och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering*. Planen ska även bidra till att miljö- och klimatpåverkan från masshantering minskar.

I arbetet med att ta fram masshanteringsplanen har hinder, möjligheter och åtgärder för en mer cirkulär masshantering identifierats i dialog och workshops med representanter från Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm stad, samt kommuner, branschorganisationer och företag.

För att få en bra och användbar masshanteringsplan för länet är det viktigt att olika perspektiv och kunskap fångas upp och tas till vara, både från myndigheter, offentliga aktörer, kommuner, branschorganisationer och företag. Vi vill därför uppmuntra till att svara på remissen och bidra till arbetet med en regional masshanteringsplan för Stockholms län.

Masshanteringsplanen kommer att vara ute på remiss till den 10 juni. Vi kommer även ha en hearing den 12 maj 2022 för att svara på frågor om remissen.

Har du frågor om masshanteringsplanen eller remissen? Kontakta projektledare Louise Arbin, louise.arbin@lansstyrelsen.se

**Den regionala masshanteringsplanens fokus är inte den juridiska tolkningen eller klassificeringen av massor.*

Region Stockholm

REMISS

2022-03-31 RS 2022-0337

Rotel VI – Miljö- och kollektivtrafikroteln

Trafiknämnden
Fastighets- och servicenämnden
Tillväxt- och regionplanenämnden
Klimat- och hållbarhetsnämnden

Ärende:

Remiss – Regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län

---

Yttrande från berörd nämnd/styrelse senast: **2022-05-02**

Handläggare: **Joachim Höggren**

Yttranden skickas till regionledningskontorets registrator:

E-post: registrator.rlk@regionstockholm.se

Adress:
Regionledningskontoret
Registraturen
Box 22550
104 22 Stockholm

Internadress:
Regionledningskontoret, Registraturen, Lindhagensgatan 98 plan 5

REMISS – Regional masshanteringsplan för Stockholms län

Länsstyrelsen Stockholm

Illustration omslag: Christina Fagergren och Mostphotos

REMISSVERSION MARS 2022

Utgivningsår: 2022
ISBN: 978-91-7937-161-6

Länsstyrelsen i Stockholm
Telefon: 010-223 10 00

Förord

REMISS

Innehållsförteckning

Del 1 **Regional masshanteringsplan för Stockholm län 5**

1. Hinder, konsekvenser och möjligheter för en cirkulär och resurseffektivmasshantering 5
1.1 Hinder för cirkulär masshantering 5
1.2 Konsekvenser av hindren 6
1.3 Möjligheter med mer cirkulär masshantering 6

2. Så här ska den regionala masshanteringsplanen användas 7

3. Syfte och mål med den regionala masshanteringsplanen 8
3.1 Effektmål 8
3.2 Delmål 9
3.3 Regiongemensamma effektmål 9

4. Åtgärder för en hållbar masshantering 10
4.1 Kommentarer till åtgärderna 12

5. Genomförande och uppföljning 14

Del 2 **Fördjupning – Om uppdraget och förutsättningarna i regionen 16**

6. Projektet regional masshanteringsplan 16

7. Geologiska förutsättningar i regionen – en viktig kunskap för en hållbar masshantering 17

8. Behovet av ballast i Stockholms län – nu och fram till 2050 20

9. Projektgenererade massor i en cirkulär masshantering 22
9.1 Reserverade ytor för tillfällig lagring, hantering och sortering av massor är en viktig förutsättning 24
9.2 Samordning och samverkan mellan projekt och kommuner 25
9.3 Skapa förutsättningar för en fungerande marknad 26

10. Miljö- och klimataspekter 26
10.1 Miljöaspekter 26
10.2 Klimataspekter 27

11. Cirkulär masshantering – allas ansvar 29

12. Syntes 31

13. Bilagor 33
13.1 Källförteckning 33
13.2 Ordlista 35
13.3 Masshanteringsplanens organisation 36

REMISS

Del 1
Regional masshanteringsplan för Stockholm län

I takt med att Stockholm växer i allt snabbare takt ökar behovet av bostäder och infrastruktur. För att bygga detta behövs ballastmaterial och jordmassor. Stockholmsregionen har därför ett stort behov av material, både nu och i framtiden. Idag tillståndsgivna täkter räcker inte för att tillgodose behovet. För att kunna fortsätta bygga och utveckla Stockholms län behöver vi därför använda jord- och bergmassor som uppstår i byggprocessen på ett mer cirkulärt och resurseffektivt sätt, för att tillgodose materielbehovet och för att minska påverkan på miljö och klimat.

Men hanteringen av massor från bygg- och infrastrukturprojekt i Stockholms län fungerar idag inte optimalt. Det finns hinder för att masshanteringen ska kunna vara cirkulär och resurseffektiv, vilket leder till flera negativa konsekvenser. Men det finns potential att göra masshanteringen mer hållbar, vilket innebär många möjligheter och vinster för samhällsbyggande, klimatet och miljön. Dessa når vi genom gemensamma regionala mål och åtgärder för att för en mer cirkulär och resurseffektiv masshantering.

REMISS

1. Hinder, konsekvenser och möjligheter för en cirkulär och resurseffektivmasshantering

1.1 Hinder för cirkulär masshantering

Möjligheterna med en mer hållbar masshantering är många, men idag finns flera flera hinder för att masshanteringen ska vara cirkulär och resurseffektiv;

- regelverket är komplext,
- bristande logistik och samordning,
- brist på ytor för masshantering.

Regelverket är komplext, vilket gör att det i förväg är svårt för branschaktörer, företag och myndigheter att veta hur bestämmelserna ska tillämpas i praktiken. Otydligheten i regelverket och oförutsägbarheten av tillämpningen i de enskilda fallen försvårar möjligheten till återvinning av massor och gör det svårt att planera olika projekt.

På grund av bristande logistik, samordning samt brist på ytor för masshantering, sker idag uppläggning av massor från entreprenader på olika platser i avvaktan på återanvändning. Dessa hamnar ofta långt ifrån projektet eftersom det saknas ytor att kunna hantera materialet mer lokalt. Det finns ett stort behov av en mer långsiktigt hållbar lösning vad gäller ytor för lagring och hantering av massor, för att kunna hantera massor på ett miljöriktigt sätt, minska transporter, och återanvända mer material.

1.2 Konsekvenser av hindren

De hinder som finns idag för cirkulär masshantering leder till flera konsekvenser;

- stor miljöpåverkan,
- stor klimatpåverkan,
- täkter täcker inte materielbehovet för länet,
- onödigt kostsam masshantering.

Hinder för cirkulär masshantering kan leda till flera konsekvenser för miljö, klimat, materialbehov och kostnader.

Att regelverket är komplext kan leda till att mindre massor återvinns. Bristande användning av entreprenadberg medför att fler täkter för naturmaterial tas i anspråk vilket medför en irreversibel påverkan på naturmiljö och en stor klimatpåverkan.

Bristande logistik, samordning och brist på ytor kan leda till negativa konsekvenser för miljö och klimat, bland annat genom många och långa masstransporter, vilket påverkar klimatet och miljön negativt. Bristande logistik och samordning av massor kan även bidra till att massupplag blir både stora och långvariga, vilket vid felaktig hantering kan generera läckage av kväve och tungmetaller med mera, som kan ge stor påverkan lokalt på recipienter. Upplag kan även påverka landskapsbilden samt känsliga kultur- och naturmiljöer.

Ett ineffektivt utnyttjande av entreprenadmassor medför även onödiga kostnader, som i förlängningen innebär ökade kostnader för bland annat bostadsbyggande.

1.3 Möjligheter med mer cirkulär masshantering

Med mer cirkulär och resurseffektiv hantering av massor finns många vinster och möjligheter;

- minskad miljöpåverkan och klimatpåverkan,
- mer återvinning och återanvändning av massor bidrar till att säkra materialförsörjning i länet,
- avfallsförebyggande,
- ekonomiska vinster och minskade kostnader för bostadsbyggande.

REMISS

Det finns stor potential att återanvända och återvinna mer av länets massor från bygg- och infrastrukturprojekt och vinsterna är många. Återanvändning av massor för att bygga nytt, innebär att naturresurser används på ett effektivt sätt och att uppkomst av avfall kan förebyggas. Mer planering för masshantering kan även leda till att minska uppkomsten av främst finkorniga schaktmassor, som lera och silt, som i dagsläget måste deponeras. En mer cirkulär hantering minskar också behovet av uttag av ballastråvara från berg- och grustäkter, vilket i sin tur minskar åtgången på naturresurser. Mer återanvändning och återvinning bidrar även till att täcka materielbehovet. Bättre samverkan, logistik, och masshanteringsytor bidrar även till färre masstransporter, vilket bland annat innebär mindre klimatutsläpp och miljöpåverkan samt mindre slitage och mer framkomlighet på vägarna.

Förutom miljövinsterna finns även ekonomiska vinster med mer cirkulär masshantering och resurseffektivitet.

För att möjliggöra detta behövs regional samverkan för cirkulär och resurseffektiv masshantering, att vi arbetar mot gemensamma mål och åtgärder för en mer hållbar hantering av massor i länet.

REMISS

2. Så här ska den regionala masshanteringsplanen användas

Den regionala masshanteringsplanen ska utgöra ett underlag vid regional och kommunal planering, samt vid samverkan kring masshantering mellan olika aktörer. Den ger en grund för en gemensam strategi med effektmål och övergripande åtgärder som identifierats som ett första steg för att kunna uppnå en mer cirkulär och resurseffektiv masshanteringen Stockholms län. Många av åtgärderna som behövs för en mer cirkulär masshantering och ett mer effektivt transportarbete kräver samverkan mellan olika aktörer. En gemensam syn på inriktningen för regionens masshantering är således en förutsättning för det fortsatta arbetet. Den regionala masshanteringsplanen innehåller därför mål och åtgärder för att en sådan samsyn ska kunna uppnås.

Avsikten är att alla berörda aktörer ska fatta beslut om att ställa sig bakom planens mål och åtgärder.

Föreslagen beslutsmening: …… ställer sig bakom den regionala masshanteringsplanens mål och åtgärder, vilka ska ligga till grund för den fortsatta planeringen, hanteringen och transporteringen av massor.

3. Syfte och mål med den regionala masshanteringsplanen

Bättre planering och samverkan kring masshantering kan bidra till att hitta lösningar på de problem som är kopplade till masshantering, samt nå de möjligheter som mer cirkulär masshantering innebär.

Det övergripande syftet med en masshanteringsplan för Stockholms län är därför att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet, och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå detta. Planen ska även bidra till att miljö- och klimatpåverkan från masshantering minskar.

3.1 Effektmål

Följande effektmål har preciserats för att uppnå detta:

1. **En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor**

   Vad innebär målet: De genererade berg- och jordmassorna som uppstår återanvänds eller återvinns så högkvalitativt som möjligt och med minimal klimat- och miljöpåverkan, där massbalans eftersträvas.

2. **Hantering och transportering av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt**

   Vad innebär målet: Masstransporternas fyllnadsgrad ökar och hantering och transport sker med så liten miljö och klimatpåverkan som möjligt. Hanteringen och användningen av massornas ska genomföras med så liten lokal påverkan som möjligt på omgivning och miljö.

3. **Bred regional samverkan som säkrar konkurrensneutralitet och lika villkor**

   Vad innebär målet: Den regionala masshanteringsplanen hålls levande och uppdaterad, målen och andemeningen med planen följs. Planen ska verka för likvärdig och förutsägbar konkurrens på marknaden. Materialförsörjningen och mottagningsanläggningar planeras och lokaliseras utifrån ett regionalt perspektiv och med mellankommunal samverkan. Regional samsyn säkrar likvärdig och förutsägbar tillsyn inom regionen.

3.2 Delmål

Delmålen är mätbara steg på väg mot de regiongemensamma effektmålen.

2022

Delmål 1

Det finns en påskriven samverkansöverenskommelse för cirkulär masshantering i regionen, i form av masshanteringsplanen.

Målindikator

90 % av kommunerna i regionen har skrivit på samverkansöverenskommelsen.

2024

Delmål 2

Riktlinjer/strategier för en mer cirkulär masshanering finns framtagna i 50 % av regionens kommuner.

Målindikator

Antal kommuner med riktlinje/strategi för cirkulär masshantering.

2025

Delmål 3

Masshanteringens övergripande resurseffektivitet och klimatpåverkan kan mätas och följas upp i regionen.

Målindikator

Ett regionalt system för spårbarhet är upprättat och i drift.

3.3 Regiongemensamma effektmål

Följande regionala effektmål har preciserats:

- En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor.
- Hantering och transportering av massor, utan negativ miljö- och klimatpåverkan.
- Bred regional samverkan som säkrar konkurrensneutralitet och lika villkor.

4. Åtgärder för en hållbar masshantering

De föreslagna åtgärderna har koppling till olika utmaningar, effektmål och frågeställningar som beskrivs i mer detalj i planens löptext i Del 2. Sådana textavsnitt markeras med en åtgärdssymbol i marginalen, och den specifika åtgärden återfinns då i Tabell 1 nedan. Åtgärderna beskrivs närmare i en kommentar i anslutning till tabellen.

För varje åtgärd föreslås en eller flera ansvariga aktörer. Då flera aktörer är ansvariga för en åtgärd, är det den aktör som står överst som är den samordnande aktören. Den samordnande aktören förväntas initiera och samordna arbetet. Utöver ansvariga aktörer kan genomförandet av åtgärderna även indirekt beröra andra aktörer såsom fastighetsägare, myndigheter samt bransch- och intresseorganisationer som då också ska involveras på lämpligt sätt.

Planen är tänkt att fungera som en övergripande och långsiktig strategi som anger inriktningen för det fortsatta arbetet med länets masshantering. Det är upp till varje ansvarig aktör, att bestämma vilka projekt som ska genomföras, hur genomförandet och finansieringen ska ske, samt vilka funktioner inom respektive aktörs organisation ska delta. Därmed krävs också godkännande av de parter som har beslutanderätt innan ett projekt kan genomföras. Beslut om finansiering fattas av respektive aktör eller av aktörer i samverkan. Ansvariga och samordnande aktörer medverkar även i uppföljningen av åtgärderna (Tabell 1).

Åtgärder kopplade till de tre effektmålen samt ansvarig aktör och sluttid för genomförandet.

REMISS

Tabell 1: Åtgärder kopplade till de tre effektmålen samt ansvarig aktör och sluttid för genomförandet.

Nr	Åtgärd	Ansvariga aktörer	Genomfört	Svarar mot mål 1–3
1	Starta ett masshanteringsråd för samverkan och arbete med cirkulär masshantering.	Storsthlm Region Stockholm Trafikverket Länsstyrelsen	2022	1,2,3
	Planeringsåtgärder			
2	Uppdatering och utveckling av tematiskt kartmaterial som underlag till den regionala planen, RUFS.	Region Stockholm Länsstyrelsen	2026	1,2,3
3	Etablera mellankommunal samverkan i planeringen kring masshanteringen (där mottagningsytor är en central del av arbetet.)	StorSthlm Kommuner Länsstyrelsen Branschaktörer	2025	1,2,3
4	Ytor och områden för masshantering planeras och beaktas i översiktsplaner.	Kommuner	2026	1,2,3
5	Planera för hur masshantering ska hanteras i kommunala processer för att förebygga problem, minska masstransporter samt minska kostnader, genom att ta fram riktlinjer/ strategier för cirkulär masshantering i respektive kommun. Även kartlägga masshanterings kostnadsandelar i exploatering.	Kommuner	2025	1, 2, 3
	Exploateringsåtgärder			
6	Inrätta masskoordineringsfunktioner.	Kommuner Trafikverket Region Öst Region Stockholm	2025	1
7	Ta fram vägledning för cirkulär mass-hantering och effektivare transport-lösningar i projektplanering- och projektering	Kommuner Trafikverket Region Stockholm	2024	1
8	Hitta ett gemensamt (befintligt) digitalt verktyg för att synliggöra flödena av massor, samt kunna planera för mer cirkulär masshantering.	Trafikverket Region Stockholm Kommuner Bransch och företag	2024	1
9	Se över och ta fram affärsmodell för ytor	Kommuner Bransch och företag	2023	3
	Miljö och tillsynsåtgärder			
10	Ställa krav på miljö, klimat och cirkulär masshantering i upphandlingar	Kommuner Trafikverket Region Stockholm	2024	1
11	Genomför tillsynsvägledning inom tillsynsområdet till kommunerna med syfte att tillsynen ska vara likvärdig	Länsstyrelsen, med stöd av andra centrala myndigheter	2023	3

REMISS

4.1 Kommentarer till åtgärderna

Åtgärd 1

Starta ett masshanteringsråd för samverkan. Masshanteringsrådet ska fungera som Stockholms läns gemensamma samverkan för masshanteringsfrågor. Masshanteringsrådet behövs för att arbeta vidare med strategiska och praktiska masshanteringsfrågor, samverkan kring masshanteringen i länet, samt för att följa upp att de åtgärder som identifierats i masshanteringsplanen genomförs.

Åtgärd 2

Åtgärden syftar till att utveckla och förbättra det befintliga tematiska kartmaterialet i RUFS. Det behöver finnas prognoser rörande behov av jord och ballastmaterial samt projektgenererade massor av ballastkvalitet i ton eller m^3. De tematiska kartorna behöver även visa på strategiska lägen för materialterminaler.

Trots att det finns tematiska kartor i RUFS2050 har dessa inte använts av kommunerna i någon större utsträckning. Åtgärden bör därför även inkludera en översyn av vilken information kommunerna behöver och frågar efter.

Åtgärd 3

Mellankommunal samverkan behövs för att få till stånd strategiska lägen för materialterminaler i regionen. Masshanteringen är en viktig förutsättning för att regionens bostads- och infrastrukturförsörjning ska kunna genomföras på ett kostnadseffektivt sätt.

Samverkan kan integreras med som en del i det befintliga strategiska nätverket och plattformen kring bostads- och transportinfrastrukturfrågorna.

Åtgärd 4

Ytor och områden för masshantering behöver planeras och beaktas i kommunernas översiktsplaner, och om möjligt i detaljplaner. Att göra så har länge varit en anvisning från länsstyrelsen men har inte gett effekt. Åtgärd 4 behöver därför kombineras med Åtgärd 3 och 5.

Åtgärd 5

Planering för masshantering i tidigt skede kan både bidra till att säkra ytor för masshantering, förebygga problem, minska masstransporter samt minska kostnader.

Åtgärden syftar till att samtliga kommuner säkrar en mer cirkulär masshantering genom framtagande av kommunal riktlinje eller strategi som beskriver kommunens tillvägagångssätt och ligger till grund för kommunens arbete. Riktlinjen eller strategin bör tas fram i samverkan mellan planering, exploatering och miljöfunktioner. Exempel på befintlig masshanteringsstrategi är Tyresös strategi som kan läsas här.

REMISS

Att kartlägga masshanteringens kostnadsandel i exploatering av kommunens mark innebär att kommunen skaffar sig kunskap och underlag för vad masshanteringen kostar som andel av den kommunala byggkostnaden. Masshanteringens andel av byggkostnaden är idag dold och en höjning av byggkostnaderna på grund av längre masstransporter eller dyrare mottagningskostnader är svår att identifiera för kommunen. Att inte kunna följa kostnaderna ger mindre incitament till att genomföra åtgärder.

Åtgärd 6

Åtgärder syftar till att säkra resurser och funktioner för masshantering i kommunerna men även inom Trafikverket och Region Stockholms förvaltning för utbyggd tunnelbana. För att få till en ökad återvinning och en mer samordnad och koordinerade masstransporter i regionen krävs att det finns resurser/funktioner som arbetar med frågan. Att kontinuerligt arbeta med frågan och ha en strategisk översyn av kommunen eller organisationens samtliga projekt och masstransporter sparar både miljö, klimat och pengar. Helsingfors har sedan flera år tillbaka inrättat en tjänst för masskoordinering i kommunen, och på så sätt sparat cirka 37 miljoner euro, och förhindrat 13 400 ton koldioxidutsläpp, läs om projektet i Helsingfors här.

Åtgärd 7

Åtgärden syftar till att enskilda bygg och anläggningsprojekt ska kunna uppnå en mer cirkulär hantering. Vägledningar för projektplanering- och projektering är ett stöd till detta. För att uppnå cirkularitet behöver de enskilda projekten använda återvunna massor från andra projekt i högre utsträckning vilket måste återspeglas i upphandlingskrav etc. De enskilda projekteten behöver även styra transportlösningar och transportlängder med syfte att minska växthusgasutsläppen och koldioxidutsläppen.

Åtgärd 8

Statistiken över hur mycket projektgenererade massor som schaktas och sprängs i regionen är obefintlig på kommunal och regional nivå. Sådan information finns endast kopplat till enskilda entreprenader och aggregering av information saknas. Det saknas även statistik och underlag över var och hur långt massorna transporteras. Kartläggningar och underlag måste därför idag baseras på prognoser. För att kunna följa utvecklingen i länet och se om utvecklingen går åt rätt håll är spårbarheten över massflödet centralt. Det behövs även för att kunna se och räkna på massbalanser i länet. Dessutom kan ökad spårbarhet av massflöden leda till bättre översyn på var massorna tar vägen, därmed även minskad avfallsbrottslighet.

Det behövs därför ett digitalt verktyg för att öka spårbarhet, se massbalanser, och kunna räkna på och planera för mer cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet. Förslagsvis görs en förstudie för att sen ta fram en digital lösning. Det är även viktigt att ha en långsiktig förvaltning av det digitala verktyget.

REMISS

Åtgärd 9

Utöver att planera för och identifiera ytor för masshantering finns det ett behov att se över och ta fram affärsmodeller för hur dessa ytor kan fungera. Det finns idag flera olika modeller och varianter, som lämpar sig för olika materialtyper och ytor. Kommuners förutsättningar och marknadssituationen för det aktuella materialet bör också beaktas i olika affärsmodeller. Därför bör affärsmodeller ses över och tas fram.

Åtgärd 10

För att nå klimat- och miljömål finns ett behov att ställa krav på miljö, klimat och cirkulär masshantering i upphandlingar.

Åtgärd 11

För att masshantering ska bli mer cirkulär och resurseffektiv är en viktig åtgärd att tillsynen bedrivs likvärdigt inom länet.

Lagstiftningen runt användning, provtagning och klassning av schaktmassor är komplex, och inte alltid anpassad till återvinning av schaktmassor. Många projektörer såväl som entreprenörer upplever att tillämpningen av lagstiftningen varierar bland de kommunala tillsynsmyndigheterna i länet. I arbetet med att ta fram denna regionala plan har många påtalat behovet att etablera ett regionalt stöd och vägledning för tillsyns- och anmälningsärenden. Syftet är att tillsyn och anmälningsärenden ska vara så likvärdiga som möjligt i samtliga kommuner i länet.

REMISS

5. Genomförande och uppföljning

Den regionala masshanteringsplanen behöver hållas aktuell. Länsstyrelsen i Stockholms län har huvudansvaret för att stämma av och följa upp planen, detta görs årligen i samverkan med Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad.

För att kunna säkerställa att arbetet och samarbete med cirkulär och resurseffektiv masshantering fortsätter och att masshanteringsplanens åtgärder genomförs och följs upp, ska ett ”masshanteringsråd” upprättas. I masshanteringsrådet ska representanter från Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad ingå. Masshanteringsrådet ska samverka med kommuner, branschaktörer och företag kring masshanteringsfrågor.

Masshanteringsrådet ska fungera som Stockholms läns gemensamma samverkansforum för masshanteringsfrågor och arbeta med de åtgärder som presenteras i masshanteringsplanen.

Masshanteringsplanens mål, delmål och åtgärder ska följas upp varje år i anslutning till masshanteringsrådets årsmöte. De aktörer som ansvarar för eller samordnar en åtgärd ansvarar också för att bidra till uppföljningen av denna, genom att årligen på uppmaning av Länsstyrelsen rapportera in hur arbetet med åtgärden går. Länsstyrelsen sammanställer sedan svaren. Resultatet av uppföljningen ska redovisas för ansvariga aktörer, lämpligen i miljö- och samhällsbyggnadsrådet.

Masshanteringsplanens innehåll behöver svara upp mot rådande förutsättningar och aktuellt kunskapsläge, och den måste vara aktuell för att kunna fungera som vägledning. Planen i sin helhet bör därför följas upp var fjärde år, på liknande sätt som en aktualitetsprövning sker av en översiktsplan. För att kunna bedöma aktualiteten behövs ett underlag som visar hur den nuvarande planen används och om det tillkommit nya förutsättningar och anspråk av betydelse. Om planen bedöms inaktuell i vissa avseenden kan den ändras i dessa delar. Vid behov kan planen revideras i sin helhet. Resultatet av planens uppföljning och eventuella ändringar ska redovisas för och godkännas av Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad. Det är önskvärt att återkoppling även sker till andra berörda forum, som till exempel miljö- och samhällsbyggnadsrådet och Storsthlm:s olika nätverk, samt andra berörda aktörer.

REMISS

Del 2

Fördjupning – Om uppdraget och förutsättningarna i regionen

REMISS

I denna del av rapporten redovisas underlag och analyser som ligger till grund för de mål, delmål och åtgärder som formulerats i planens första del (se även Ecoloop, 2022). Denna del av rapporten kan ses som en fördjupad beskrivning av hur masshantering ser ut och väntas utvecklas i länet. Här återfinns även en fördjupning och förklaring till de olika föreslagna åtgärderna.

6. Projektet regional masshanteringsplan

Stockholmsregionen växer kraftigt och under de kommande 30 åren förväntas befolkningen öka med drygt 1 miljon invånare. Detta kräver enligt RUFS 2050 cirka 22 000 nya bostäder per år och mycket ny infrastruktur (SLL, 2018). Utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur i Stockholmsregionen är beroende av jord och ballastmaterial för konstruktions- och markförberedande arbeten. Mottagningsanläggningar för entreprenadmassor och täkter som producerar ballastmaterial förekommer ojämnt fördelat över länet. Det finns inte täkter i alla kommuner utan bergkross transporteras mellan kommuner. Samma sak gäller projektgenererade jord- och bergmassor, de transporteras över kommungränser till där kapacitet för mottagning finns. I Stockholms läns 26 kommuner är det 13 kommuner som har en eller flera täkter inom kommunen. Det är 9 kommuner som har deponier inom sitt geografiska område och 14 kommuner som har återvinningsytor för berg och schaktmassor av olika slag. Till största del är det samma kommuner som har täkter, deponier och återvinningsytor medan flera kommuner helt saknar dessa funktioner. Materialförsörjning och masshantering bör därför i hög utsträckning vara en mellankommunalfråga, något som även SGU påpekar (2018). Den regionala planen för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor utgör ett viktigt övergripande underlag för detta arbete.

ÅTGÄRD 3

Redan år 2000 togs en regional masshanteringsplan fram där resurshushållning av berg och grusmaterial lyftes fram (Länsstyrelsen, 2000). Syftet med den planen var då att:

- skapa ett kunskapsunderlag för långsiktig hantering av massor i länet,
- medverka till ökad återanvändning och återvinning av naturgrus, bergkross, schaktmassor m.m.
- underlätta myndigheters prövning av masshanteringsfrågor,
- öka förståelsen för masshanteringsfrågor hos olika aktörer.

Utvecklingen sedan år 2000 har framför allt varit inriktad på minskning av naturgrusanvändningen vilket har gett resultat. Uttaget av naturgrus har under dessa 20 år minskat i länet från 2,8 miljoner ton till 1,2 miljoner ton (Sveriges miljömål, 2022). Men i övrigt har situationen med masshanteringen förvärrats, både gällande återvinning och masstransporter (Lundberg, 2017). Många branschaktörer vittnar om att det blir svårare att återvinna och återanvända massor och många kommuner ser att masshanteringen ger fördyringar i byggandet och genererar många tunga transporter i samhället.

Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad beslutade i januari 2021 att gå samman i ett gemensamt projekt för att ta fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor för Stockholms län.

Länsstyrelsen har ansvarat för projektledningen, och deltagandet i arbetet med att ta fram denna plan har varit brett. Projektorganisationen beskrivs närmare i bilaga 1. Under projektets gång har möten, intervjuer och workshops hållits med länets kommuner, branschorganisationer och företag för att informera, diskutera och identifiera hinder, möjligheter och åtgärder för mer cirkulär och resurseffektiv hantering av massor. Planen har därefter skickats på remiss.

7. Geologiska förutsättningar i regionen – en viktig kunskap för en hållbar masshantering

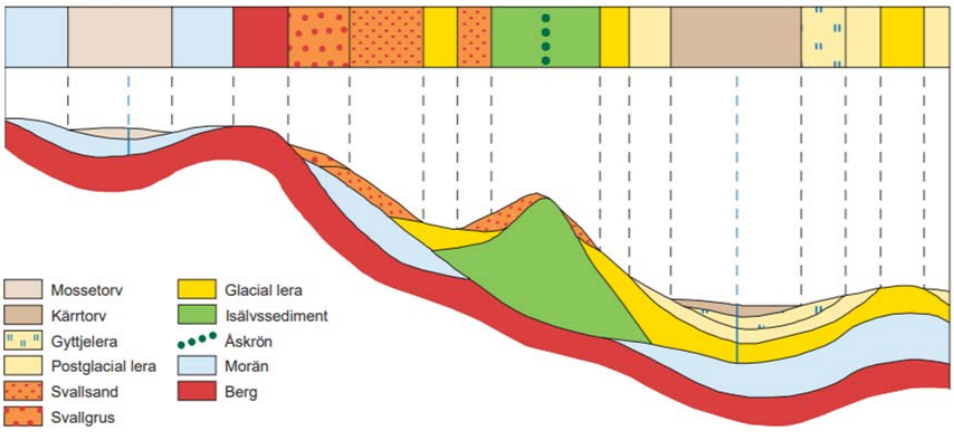
De geologiska förutsättningarna för materialförsörjningen i en region beror till stor del av berggrunden och dess jordtäcke. Både berggrund och jordtäcket har varierande karaktär beroende på dess ursprung.

Berggrunden i Stockholms län utgörs av rester av en bergskedja som bildades för cirka 1,85 miljarder år sedan, och nästan allt berg i länet är kristallint urberg där gnejser, graniter och gnejsgraniter är vanliga (SGU, 2018). Jordtäcket ovanpå berggrunden delas in i olika i olika jordarter. Jordarterna bildas genom att berg vittrar och eroderas, sediment samlas på havs- och sjöbottnar, äldre jordarter omlagras och avsätts på nytt. I Stockholms län är morän den dominerande jordarten, vid låglänta och skyddade områden

REMISS

är lera vanligt. Det finns även sju mer eller mindre sammanhängande stråk av större isälvsavlagringar, så kallade ”rullstensåsar” i länet, ur vilka naturgrus traditionellt har hämtats. Åsarna utgör även viktig funktion som grundvattenmagasin. Jordartsfördelningen i länet finns dokumenterat i jordartskartan som förvaltas av SGU (SGUs jordartskarta). En generaliserad bild över berggrunden och jordarternas fördelning på djupet i östra Sverige visas i Figur 1.

Figur 1: Generaliserad bild över jordarternas fördelning på djupet i östra Sverige (SGU, 2018:08)

Figur 30. Generaliserad bild över jordarternas fördelning på djupet i östra Sverige.

Människan har i alla tider grävt upp, fyllt ut och förändrat jordlagren på olika sätt. I städerna är därför mänskligt skapade jordarter vanliga. Dessa mänskligt skapade jordarter kallas ofta fyllning (SGF, 2016). Fyllningen kan vara av mycket blandad karaktär och bestå av allt från sprängsten till naturgrus eller rivningsrester.

Berg- och jordmassor finns alltså överallt och schaktas och genereras kontinuerligt vid byggande, men det är inte allt berg som är lämpligt att använda som konstruktionsmaterial, ballast (SGU, 2022). Egenskaper som gör berggrunden eller jorden olämplig eller problematisk att använda kan till exempel vara dålig hållfasthet, innehåll av oönskade mineral eller högstrålande (bildar radon). Förutsättningarna är alltså starkt beroende av berggrundens sammansättning. För vissa bergarter går det att göra generella klassningar av kvalitet utifrån deras grundläggande egenskaper, men inom respektive bergartstyp finns det variationer som gör att de kan ha olika kvalitet.

Geologisk kunskap är viktig bland annat för att veta vilka schakt- och bergmassor som är lämpliga som konstruktionsmaterial. Om de projekt-genererade massorna inte är lämpliga om konstruktionsmaterial kanske de kan användas som fyll- och täckmaterial. I värsta fall behöver de lämnas på deponi. Cirkulär masshantering, där projektgenererade massor återanvänds

i närliggande byggprojekt, förutsätter att bergmassor såväl som jordmassor i ett tidigt skede beskrivs i tekniska termer som ballastmaterial eller råmaterial till ballast. Detta gäller oavsett om de kan tänkas användas till bärlager, grundläggning, eller till enklare applikationer såsom bullervallar. Den tekniska beskrivningen av de projektgenererade massorna är idag bristfällig och massorna klassas främst utifrån miljögeotekniska egenskaper. Exempel på fysikaliska egenskaper som är viktiga för att kunna beskriva schaktmassor som ballastmaterial är dess minerologi, glimmerhalt, nötningsegenskaper, hårdhet, kornstorlek, vattenhalt, finjordshalt. Om offentliga såväl som privata byggherrar jobbar med att beskriva massorna med hjälp av dess fysikaliska egenskaper i ett tidigt planeringsskede kan troligtvis en större del av de projektgenererade massorna återanvändas och återvinnas.

Som ett stöd för detta arbete finns information som SGU har tagit fram och anpassat för att möjliggöra berggrundens lämplighet för ballast. Den informationen finns att tillgå genom:

ÅTGÄRD 7

- Kartvisaren Ballast. Här ges en översiktlig information om berggrundens kvalitet och lämpligheten av materialet för olika ändamål som väg, järnväg och betong. Kartprodukten är i första hand framtagen inom tätortsregionerna. I första hand så klassificeras berggrunden utifrån dess tekniska egenskaper i den så kallade Bergkvalitetsklassningen för väg, järnväg och betong. Kartvisaren finns även som WMS-tjänst (web map service).
- Berggrundskartan ger en översiktlig information om vilken berggrund som finns inom Stockholmsregionen. Berggrundskartan är grunden för att kunna modellera både tillgångarna och förutsäga eventuella risker (som till exempel förekomst av sulfidhaltigt berg) vid användandet av de geologiska materialen. Tillhörande beskrivningar ger mer detaljerad information och beskrivning av de olika bergarterna inom området.

Som ett underlag for att förstå den generella berggrunden i ett område är kartdatabaserna ett utmärkt verktyg. Viktiga variationer i berggrunden inom ett projektområde framgår dock inte alltid och den berggrundsgeologiska kartdatabasen är gjord för presentation i skala 1:50 000 (ej detaljerad kartläggning). I vissa fall beskrivs även berggrundens platsspecifika variationer inom ett kartområde, till exempel olika mineraliseringar, mer detaljerat i den tillhörande beskrivningen.

SGU har även gjort sammanställningar och analyser över Stockholmsområdet (SGU, 2018). Dessa visar att det finns områden där berggrunden har begränsad användbarhet som ballast av hög teknisk kvalitet, och det kan därför vara utmanade att hitta lämpliga platser för täktverksamhet. Den högkvalitativa ballasten utgör alltså en ändlig resurs som samhället bör hushålla med. Utifrån den kunskapen blir det ännu viktigare att använda projektgenererade massor som en resurs till sådana applikationer som inte kräver den allra högsta kvaliteten på ballasten.

REMISS

8. Behovet av ballast i Stockholms län – nu och fram till 2050

För att kunna planera för en mer hållbar masshantering i Stockholms län behövs kunskap om det övergripande ballastbehovet. Endast genom att veta hur mycket ballast som behövs kan länet långsiktigt planera för hur försörjningen av ballast bäst tillhandahålls.

Arbetet och åtgärderna kopplade till förbättrad masshantering har olika karaktär och hanteras därav bäst antingen på projektnivå eller på en mer övergripande kommunal och regional nivå.

På en regional och kommunal nivå behöver det finnas samlade underlag över behovet av ballast kopplat till det planerade byggandet. Det behöver även finnas en övergripande plan över var ifrån och vilken typ av material som ska användas för att täcka behovet av ballastmaterial. Det framtida behovet på regional och kommunal nivå styrs av hur stor produktionen av infrastruktur och bebyggelse kommer vara och kan därför översiktligt uppskattas utifrån planerat byggande. I en kartläggning som genomfördes under år 2021, baserat på regional och kommunalt planeringsunderlag såväl som planerade infrastruktursatsningar kunde Stockholms behov av ballastmaterialprognosticeras till cirka 19 miljoner ton under perioden 2021–2030 (Ecoloop, 2022). För perioden 2030–2050 förväntas ballastbehovet öka till närmare 25 miljoner ton per år. Ballast behövs både för fyllning och grundläggning, som ofta har lägre krav på kvalitet, samt för högkvalitativa ändamål såsom asfalt och betong (se Tabell 2).

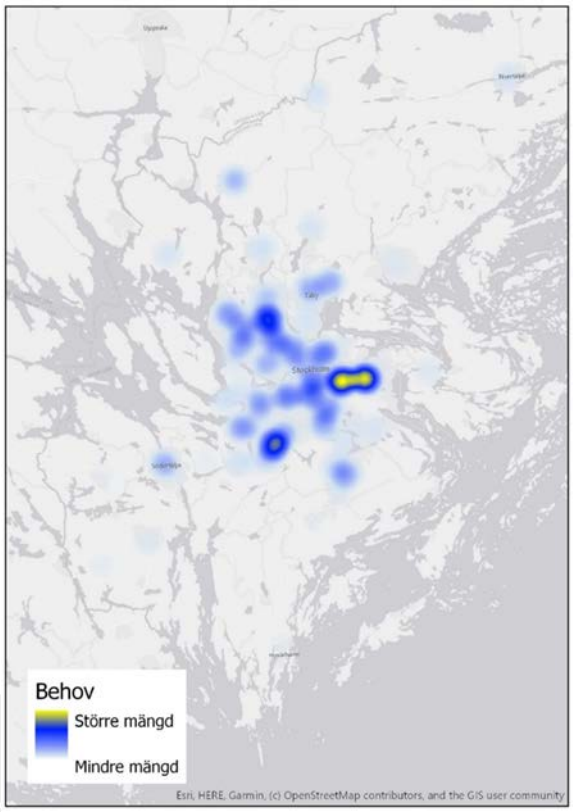
Tabell 2: Prognosticerad ballastbehov för perioden 2021–2030 och 2031–2050 i miljoner ton/år.

Typ av ballastbehov per år	2021–2030	2031–3050
Fyllning och grundläggning	15	19,5
Asfalt	2,2	3
Betong	1,9	2,8
Summa	**19,1**	**25,3**

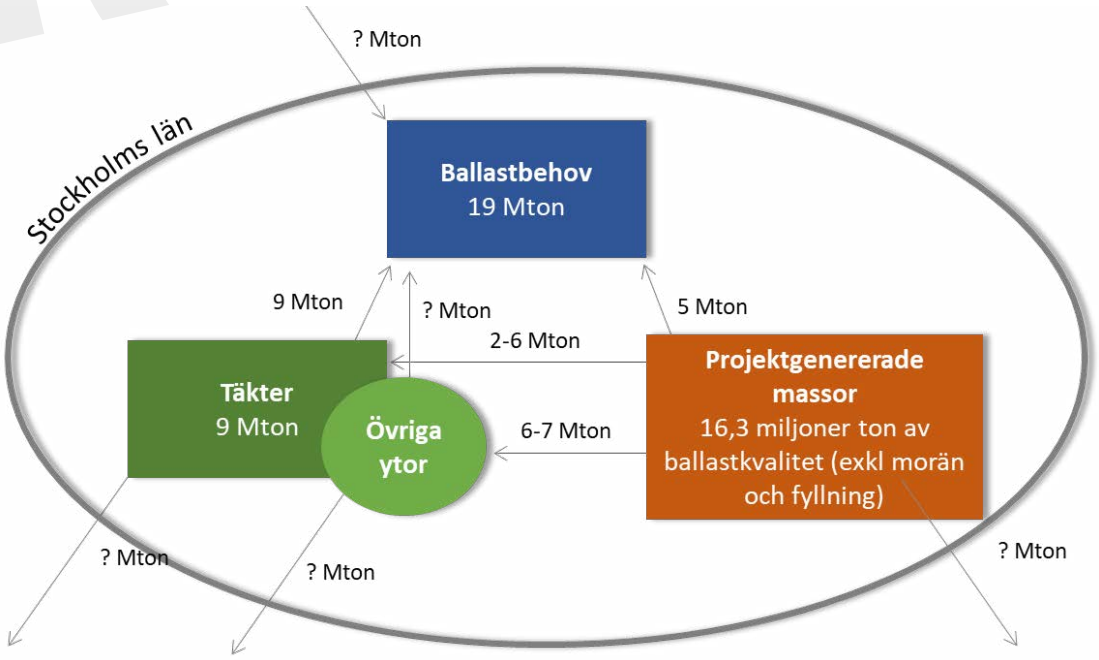
Behovet av ballast utifrån planerat byggande är under den närmast tio åren störst i de centrala delarna av länet (se Figur 2).

Behovet av ballast täcks dels genom ballast från täkter, dels genom projektgenererade massor av ballastkvalitet. Hur mycket av försörjning som sker via ballast från täkt och hur mycket som kommer från projektgenererade massor finns inget svar på eftersom det saknas tillförlitligt underlag men några flöden har kunnat kvantifieras om än med viss osäkerhet, se Figur 3 (Ecoloop, 2022). I Stockholms län samlades tidigare (fram till 2009) produktionsuppgifter in från både täkter och anmälningspliktiga krossar samt andra mottagningsytor för projektgenererade massor (SGU, 2015) men sedan år 2010 finns inte det underlaget att tillgå. Före 2010 stod ballastleveransen från täkter för ungefär hälften av länets totala leveranser av ballast vilken fortfararande kan gälla som ett rimligt antagande.

REMISS

Figur 2: Geografisk översikt av det prognosticerade ballastbehov för perioden 2021–2030. Kartans skala går från blå (mindre mängd) över till gult (större mängd).

Figur 3. Regional massbalans för åren 2021–2030 i Stockholms län utifrån genomförda modelleringar (Eccoloop, 2022). Leverans av ballastmaterial från regionens täkter som delvis används för att täcka behovet av massor har hämtats från SGU, 2020 och är cirka 9 miljoner ton per år. Täkter och övriga ytor har sammanlagt en kapacitet på cirka 14 miljoner ton. Import och export till/från regionen är okänt.

REMISS

En utmaning i Stockholms län för materialförsörjningen är att täkterna framför allt är lokaliserade i ytterkanten av länet medan behovet alltså finns i de centrala delarna. Att i huvudsak använda ballastmaterial som hämtas från täkter innebär med andra ord långa och tunga transporter genom länet.

ÅTGÄRD 8

På projektnivå, i de enskilda bygg- och anläggningsprojekten finns mer detaljerad kunskap om ballastbehov. För att uppnå en mer cirkulär hantering i samhället bör speciellt de stora projekten ha, och dela information om:

- Mängdförteckning av ballastbehovet och hur mycket av detta som måste tillgodoses av högkvalitativt ballastmaterial från bergtäkt samt hur mycket som kan erhållas genom egna eller andra projekts genererade massor av ballastkvalitet.
- Förteckning över projektgenererade massor (volym, kvalitet och när de uppstår i tid). Hur stor andel av detta material kan användas för att täcka ballastbehovet. Vilket behov finns för lagrings- och hanteringskapacitet.
- Transportlösningar och transportbehov för intransport och uttransport av massor.

ÅTGÄRD 7

Vägledning och stöd för hur för hur olika bygg- och anläggningsprojekt, små och stora behöver utvecklas för att samtliga aktörer i systemet ska kunna bidra till en mer resurseffektiv ballastförsörjning.

REMISS

9. Projektgenererade massor i en cirkulär masshantering

Vid planering av bygg- och anläggningsarbeten brukar projekten, både utifrån miljöskäl och för att det är kostnadseffektivt, eftersträva massbalans. Det vill säga att projektgenererade massor återanvänds inom projektet och därigenom minimera mängden som behöver köras bort respektive in. I dess mest optimala form körs inga massor vare sig in eller ut. I praktiken är detta svårt, särskilt i stadsmiljö med små tomter och underjordiska garage och liknande, där mängden projektgenererade massor vida överstiger ballastbehovet i det enskilda projektet. Det kan även saknas fysiska eller tidplanemässiga möjligheter att använda det egna genererade materialet. Den skeva massbalansen, framförallt i storstadsregionerna, bidrar till många transporter Eftersom masshanteringen traditionellt sett har hanterats inom respektive bygg- och anläggningsprojekt så finns ingen helhetsbild över hanteringen av de projektgenererade massorna inom regionen, det vill säga hur mycket som uppstår, hur mycket som används och hur långt massorna transporteras. För att uppskatta mängden projektgenererade massor har en kartläggning genomförts (Ecoloop, 2022).

Mängden projektgenererade massor som uppstår i regionens bygg- och anläggningsprojekt under perioden 2021–2030 och som har ballastkvalitet är cirka 16,3 miljoner ton per år. Utöver detta uppstår årligen cirka 1,6 miljoner ton morän och 1,5 miljoner ton fyllmaterial som med vissa åtgärder kan uppgraderas till ballastmaterial (Tabell 3).

De projektgenererade massorna består av flera olika material med varierande kvalitet och egenskaper vilket måste tas hänsyn till vid planering av användningen. Entreprenadberg, sand och grus, är material av generellt god kvalitet som kan, och bör, användas som ballastmaterial.

Tabell 3: Prognosticerad mängd projektgenererade massor för perioden 2021–2030 och 2031–2050 i miljoner ton/år. Resultatet presenteras som årsmedel.

Typ av massor	**Period 2021–2030**	**Period 2030–2050**
Massor som återanvänds direkt inom samma entreprenad utan mellanlagring	5	32,5
Entreprenadberg	10,5	
Sand och grus	0,8	
Summa: Ballastkvalitet	**16,3**	
Morän*	1,6	
Fyllnadsmaterial*	1,5	
Silt och lera	5	
Summa: Övrigt	**8,1**	

REMISS

De projektgenererade massorna består dock även av lera, silt och gammalt fyllnadsmaterial. Lera och silt som inte användas som ballastmaterial måste få annan avsättning. Möjliga avsättningslösningar kan vara till exempel som tätskikt i dagvattenfördröjningsåtgärder eller förbättring av jordbruksmark. Eftersom det är svårt att hitta avsättning är det speciellt viktigt att undvika att schakta lera och silt. Möjligheter för att kunna minska schaktmängderna kan vara att till exempel konsolidera/förbelasta lera. Sådana åtgärder kräver dock god planering och framförhållning. Gammalt fyllnadsmaterial tenderar att vara förorenat och måste ibland behandlas innan det kan återanvänds vilket minskar möjligheterna och ökar kostnaderna för återvinning.

För att projektgenererade massor som produceras i ett projekt ska kunna användas i ett annat projekt krävs att:

- Det reserveras ytor för tillfällig lagring, hantering och sortering av massor (kap 10.1)
- Det sker samordning och samverkan mellan projekt och mellan kommuner (kap 10.2)
- Skapas förutsättningar för en fungerande marknad (kap. 10.3)

9.1 Reserverade ytor för tillfällig lagring, hantering och sortering av massor är en viktig förutsättning

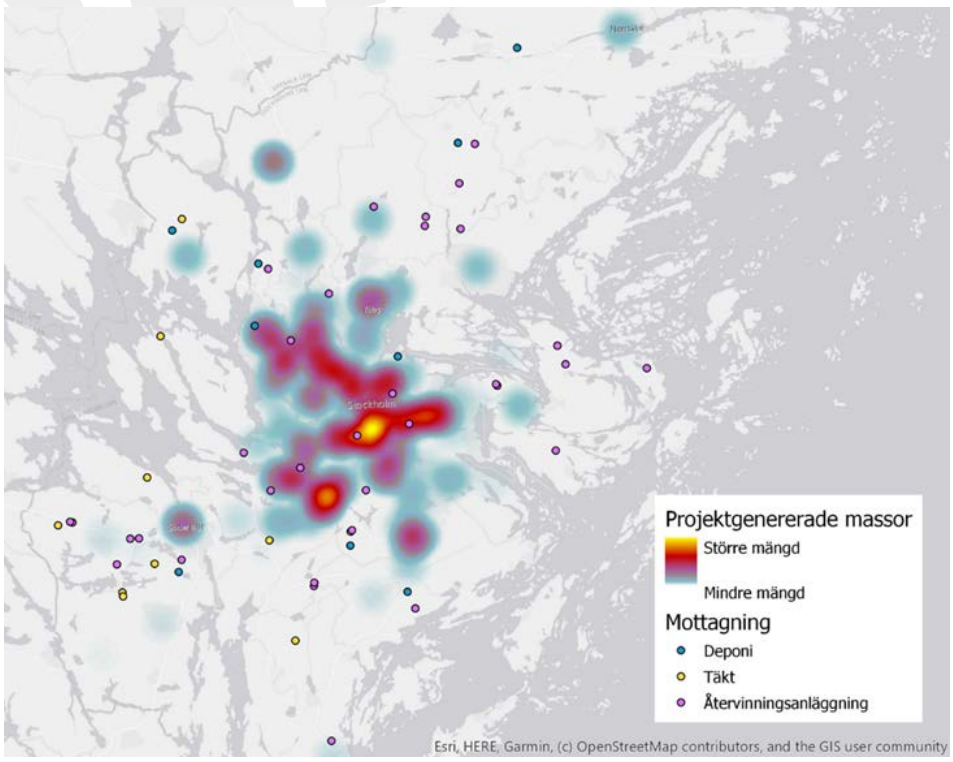
För att möjliggöra en resurseffektiv och cirkulär masshantering med minskade transporterarbete som följd behöver det finnas mottagningsytor för lagring, sortering och krossning i anslutning till stora utvecklingsområden (Lundberg, 2017, RUFS2050; sid 76).

Sådana ytor finns på återvinningsanläggningar av olika slag, hos täkter och på deponier. I Stockholms län fanns år 2021 cirka 65 anläggningar som tog emot projektgenererade massor från bygg- och anläggningsprojekt. Den totala mottagningskapaciteten var knappt 14 miljoner ton massor per år. Många av tillstånden för ytorna är på väg att löpa ut inom de närmaste åren och kapaciteten förväntas sjunka framöver. En översiktsbild över var de projektgenererade massorna uppstår under perioden 2021–2030 visas i Figur 4.

I en kartläggning av vart de projektgenererade massorna förväntas uppkomma och var behovet av ballast förväntas vara störst under perioden 2021–2030 identifierades södra Stockholms stad, Nacka, men även Huddinge/Flemingsbergsområdet, samt i stråket Rinkeby, Tensta Akalla och Barkarby (Ecoloop, 2022). Det finns potential att i större utsträckning sortera och cirkulera de projektgenererade massorna som ballastmaterial i dessa områden.

REMISS

Figur 4: Geografisk fördelning av mottagningsytor såsom återvinningsanläggningar, täkter och deponier jämfört med uppkomst av projektgenererade massor.

ÅTGÄRD 4

Kommunernas översiktsplanering har sedan länge pekats ut som ett viktigt planeringsredskap för masshantering (Länsstyrelsen, 2000). Översiktsplanen ger underlag till beslut i frågor om markanvändning. Genom att föreslå områden för masshantering i översiktsplanerna (så kallade materialterminaler) kan regionens behov på längre sikt planeras och eventuellt säkras samtidigt som besked ges till såväl kommunens invånare som till olika intressenter. Detta är något som också betonas i RUFS 2050.

Säkra befintliga centralt belägna materialterminaler i anslutning till de stora utvecklingsområdena, samt planera för och reservera mark för nya terminaler. Mark för detta behöver säkras genom en regional samordning i de kommunala översiktsplanerna och i efterföljande detaljplanering (RUFS 2050; sid 76).

Det är dock endast några enstaka kommuner som har säkrat mark för masshantering i översiktsplan och i detaljplaner.

ÅTGÄRD 3

Samtliga 26 kommuner i länet är beroende av ballastmaterial men endast 14 av dessa har egna täkter eller återvinningsytor. Ballastförsörjningen bör därför lyftas till att vara en mellankommunal fråga som kräver samverkan. Samverkan bör ske i planeringen både vad det gäller ballastförsörjning, hantering av projektgenererade massor samt masstransporter. Täkter och mottagningsytor där cirkulär masshantering möjliggörs (projektgenererade massor hanteras och uppgraderas) bör säkras i översiktsplaner och detaljplaner om möjligt.

ÅTGÄRD 5

ÅTGÄRD 6

Ett viktigt arbete för att komma i gång med cirkulär masshantering är att respektive kommun arbetar fram kommunala riktlinjer eller strategier som beskriver kommunens tillvägagångssätt hur översiktsplan och detaljplan lägger grund för cirkulär masshantering. Riktlinjen eller strategin bör tas fram för att styra relevanta förvaltningar i kommunerna såsom planering, exploatering och miljö. Masskoordineringsfunktioner behöver även inrättas för att kunna arbeta operativt med frågan i den dagliga verksamheten.

9.2 Samordning och samverkan mellan projekt och kommuner

Återanvändning och återvinning mellan olika bygg- och anläggningsprojekt behöver koordineras, med utgångspunkt från en upprättad massbalans där flera närliggande projekt ingår och där fokus riktas på att projektgenererade massor av ballastkvalitet användas i större utsträckning och transportarbetet minimeras. Digitala verktyg är ett bra stöd och hjälpmedel för detta arbete men samordningen och samverkan måste även inkluderas i styrande rutiner och processer.

ÅTGÄRD 1

Kommunerna utgör en viktig funktion för att möjliggöra samordningen. I nuläget är det endast några få kommuner som har strategier eller planer för hur en mer cirkulär hantering av massor kan uppnås. Det är sällan det finns koordinering mellan projekt och mellankommunal samverkan i frågan kring masshanteringering. Det saknas även i stor utsträckning resurser och kompetens i kommunerna runt frågan kring cirkulär masshantering. För att skapa mer samverkan kring masshantering i länet behövs ett samverkansforum,

ett masshanteringsråd, som arbetar med åtgärderna i masshanteringsplanen och att samverka kring regionala masshanteringsfrågor, även i dialog med branschorganisationer och företag.

ÅTGÄRD 11

För att stödja utvecklingen mot cirkulär masshantering i kommunerna behövs även rådgivning och tillsynsvägledning kring masshanteringsfrågor. Masshanteringen är en viktig förutsättning för att regionens bostads- och infrastrukturförsörjning ska kunna tillgodoses på ett kostnadseffektivt sätt.

ÅTGÄRD 7

Även de enskilda bygg- och anläggningsprojekten har en viktig roll och funktion för att få till en mer cirkulär masshantering. För att uppnå en mer cirkulär masshantering behöver projekten skapa förutsättning för återvinning och återanvändning samt att aktivt efterfråga projektgenererade massor av ballastkvalitet som uppstår i egna eller andra, närbelägna projekt.

9.3 Skapa förutsättningar för en fungerande marknad

ÅTGÄRD 2

Som en åtgärd för att minska transportarbetet och att använda projektgenererade massor lokalt, om än inte alltid i samma projekt, behövs en generell och översiktlig kartläggning av flödet. I denna måste framgå var mottagningsytor finns, var och när de projektgenererade massorna uppstår och var och när behovet av ballast finns. En sådan kartläggning upprättades för Stockholmsregionen 2021 (Ecoloop 2022). Den kartläggningen kommer kontinuerligt behöva uppdateras och justeras utifrån förändringar i mottagningskapaciteten såväl som byggplaner.

För att uppnå en fungerande marknad med de projektgenererade massorna måste ballastbehovet i bygg- och anläggningsprojekt definieras så att de kan tillgodoses med ballast från täkt och/eller med projektgenererade massor. Många kravställningar för ballastbehov låser behoven till att enbart kunna tillgodoses genom jungfruligt täktmaterial. Det handlar med andra ord ofta mer om att ställa rätt byggkrav än att styra marknaden. Detta kan kombineras med beställarsstyrd koordinering och planering, exempelvis genom avtal och samverkan med specifika närliggande projekt.

10. Miljö- och klimataspekter

Projektgenererade massor av ballastkvalitet är en viktig resurs som bör tillvaratas. Effektiv resursanvändning och klimat måste dock vägas mot andra miljöaspekter såsom exempel giftfri miljö och biologisk mångfald.

10.1 Miljöaspekter

En viktig faktor för att kunna tillvarata resursen utan påverkan på naturmiljön i omgivningen är att ha kunskap om platsen som ska schaktas för att veta mer om eventuella naturliga eller antropogena föroreningar på platsen.

REMISS

ÅTGÄRD 11

Med god kunskap om jord- och bergmaterialets sammansättning och om vilka arbetsmetoder man ska använda sig av vid byggnation kan negativ miljöpåverkan från naturliga eller antropogena föroreningar undvikas.

Utöver föroreningar behöver miljöaspekter såsom buller och damning hanteras. Det finns mycket kunskap och information om hur buller och damningsproblem kan minimeras (Tyréns, 2021). Andra luftföroreningar uppkommer främst genom trafiken till och från byggarbetsplatserna samt genom sprängningsarbeten.

För att skydda den biologiska mångfalden behöver hantering av jord-schaktmassor göras i enlighet med lagstiftningen om invasiva arter.

10.2 Klimataspekter

Vid övervägning av lokal hantering av massor måste miljömålet ”giftfri miljö” vägas mot samhällets klimatmål. Det vill säga den lokala påverkan på området måste ställas i kontrast till klimatutsläppen som borttransport av massorna medför.

Koldioxidutsläpp från masshanteringen är ett miljöproblem som hittills inte uppmärksammats i så hög utsträckning. Nuvarande praxis, speciellt i mindre bygg- eller anläggningsprojekt, bygger på att jord och berg som schaktas eller sprängs i byggprojekt lastas på lastbil för transport till en tillfällig eller slutlig mottagare. När schaktningen är klar, transporteras nytt ballastmaterial in till byggarbetsplatsen för att täcka kvarvarande ballastbehov. Transporterna sker i princip alltid med lastbil. Det finns några exempel på ballasttransport och entreprenadtransporter med båt. Ofta lämnas och hämtas inte massorna på samma ställe och de uppstår och behövs vid olika tidsskeden, vilket gör det svårt för lastbilen att ta returtransporter och därför genereras mycket tomtransporter (Trafikanalys, 2014). Totalt emitterar masstransporterna i Stockholms län cirka 28 procent av koldioxidutsläppen från tunga transporter i Stockholm län (jämförd statistik på RUS, 2018).

Klimatutsläppen och energiåtgången för transporterna drivs i stort av hur långt projektgenererade massor körs från byggarbetsplatserna, hur långa transporterna är från täkterna samt hur stor andel av transporterna som körs tomma. Dessutom beror naturligtvis utsläppen på typ av lastbilar och vilket bränsle som används. Transportavstånden är relativt lika för de olika materialen. Lera och silt samt fyllmaterial, det vill säga material som är svåra att återanvända, transporteras ofta längre, Eftersom lera och silt står för en stor del av schaktmaterialet och samtidigt transporteras långt står dessa material för merparten av energiåtgången och koldioxidbelastningen. Att hitta avsättning för de leriga materialen i närområdet, eller byggmetoder för att undvika schaktning av dessa material överhuvudtaget, har en betydande påverkan på masstransporternas energi- och klimatbelastning.

Om elektrifieringen når även schakt- och materialtransporterna under de närmsta åren går inte bara koldioxidbelastningen ner utan även den totala energiåtgången. Dessa positiva trender till trots är det viktigt att ha kontroll över energiförbrukningen. I omställningen till ett förnybart energisystem blir

det allt starkare konkurrens om förnybar energi, både i form av el och bränsle. Utbyggnadstakten för energitillförseln i form av bioraffinaderier, kraftverk och elnät är lägre än ökningen av efterfrågan, vilket riskerar att leda till ökade energipriser, eller långsammare omställning av energisystemet. Genom att få ner transportavstånd och minska transportenergin kan masshanteringens aktörer bidra till energiomställningen.

När det gäller ballastbehovet för betong finns en trend att mängden prefabricerad betong ökar på bekostad av platsgjuten betong (Byggindustrin, 2018, SCB, 2018). Den utvecklingen gäller framför allt stommar till flerfamiljshus. Anledningen är bland annat att det ger en effektivare tillverkningsprocess och bättre arbetsmiljö. Den prefabricerade betongen levereras från fabrik och stenmaterialet till betongen hämtas från en täkt som ligger i närheten av fabriken. Det saknas samlad information om var Stockholmsregionens prefabricerade betongelement hämtas ifrån, men enligt Köhler (2011) tillverkas ofta den prefabricerade betongen i våra grannländer, främst Polen, Estland och Lettland. Stenmaterialet till platsgjuten betong hämtas vanligtvis i närområdet till den plats den ska användas på. Traditionellt har det varit naturgrus, men branschen går mer och mer över till krossat berg. För platsgjuten betong kan det antas att betongballasten som används i Stockholmsregionen också produceras i regionen.

Utöver koldioxidutsläpp från masstransporter sker klimatutsläpp vid produktion av ballastmaterial på täkter. Klimatutsläppen från brytning av berg är omkring 2 kg CO2-ekvivalenter per ton ballastmaterial (NCC industry AB, 2017, Feiring Bruk AS, 2018). I Stockholms län bröts cirka 6 miljoner ton berg år 2019 (SGU, 2020) vilket alltså motsvarar 12 000 ton CO2 årligen. Om projektgenererade massor kan återanvändas i högre utsträckning och ersätta täktmaterial är det möjligt att göra klimatbesparingar genom minskad brytning i bergtäkterna.

Som en åtgärd för att minska koldioxidbelastningen från masshanteringen har man i Norra Djurgårdsstaden, Stockholms stad valt att sortera och återvinna schaktmassor från byggprojekt där förorenad jord förekommer. För att möjliggöra den lokala hanteringen har ett masslogistikcenter etablerats (återvinningsyta) där mellan 1 000 och 1 500 ton massor tas om hand varje dag vilket har resulterat i en halvering av antalet transporter av schaktmassor. Redan 2020 hade totalt 87 000 tur- och returtransporter för tunga fordon sparats genom denna åtgärd.

I början av hösten påbörjades även ett unikt samarbete mellan exploateringskontoret och Region Stockholms förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT). Avtalet tecknades i september 2021 och innebär att masslogistikcenter tar emot och förädlar berget som sprängs ut ur tunnlarna för nya tunnelbanan från Kungsträdgården. Materialet kommer att transporteras på pråm till masslogistikcenter, vilket beräknas spara över 50 000 tunga lastbilstransporter genom centrala Stockholm och som motsvarar 750 000 ton. Utöver detta spar man en lika stor mängd tunga lastbilstransporter då man inte behöver köpa krossmaterial. Total beräknas detta spara upp till 100 000 transporter inom staden.

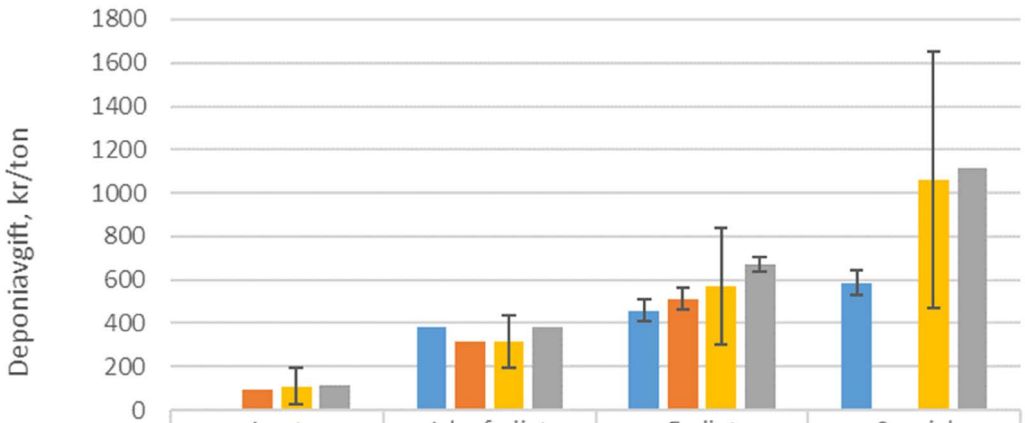
REMISS

11. Cirkulär masshantering – allas ansvar

Hanteringen av de projektgenererade massor läggs oftast ut på varje enskilt byggprojekt och den ansvariga entreprenören. Det finns ingen övergripande samordning eller samsyn över ett större geografiskt området. Beroende av projektets storlek, typ av massor och de olika risker eller möjligheterna med de projektgenererade massorna läggs masshanteringen på den ansvariga bygg-/anläggningsentreprenören, på en specialiserad masshanteringsentreprenör, alternativt på en separat entreprenad. I mindre projekt hanteras massorna oftast av ansvarig bygg-/anläggningsentreprenör. Typiskt för specialiserade entreprenader är att stora volymer användbart entreprenadberg schaktas i relation till den byggnad/anläggning som ska byggas/anläggas, medan förorenad jord ofta sköts genom separat entreprenad på grund av miljöriskerna med dessa och med en separat angiven plats/mottagare.

På grund av plats- och tidsbrist försvåras en resursoptimal återanvändning av massorna, oavsett teknisk eller miljömässig kvalitet och de projektgenererade massorna måste ofta köras bort för att vid ett senare tillfälle köra tillbaka nytt ballastmaterial. Huvudsakliga orsaken är avsaknad av tillräckligt med ytor för att tillfälligt lagra, sortera eller rena de projektgenererade massorna. Bristen på ytor för lagring och sortering är kostnadsdrivande för byggprojekten. Under perioden 2010 till 2016 ökade mottagningskostanden för inerta avfallsmassor som skickas till deponi med cirka 22 procent i Stockholmsområdet och den trenden ser ut att fortsätta. Trenden med ökande kostnader är ännu tydligare för specialavfall och för farligt avfall (Ecoloop 2017). Entreprenörerna är medvetna om situationen och tar höjd för att lägga alltmer tid på att hitta avsättning för massorna vilket ger dyrare byggprojekt.

Figur 5: Prisutvecklingen av deponiavgift (medelvärde) för Norra Djurgårdsstaden, Stockholm. (Ecoloop 2017).

	Inert	Icke-farligt	Farligt	Special
2008-2010		380	460	588
2010-2011	93	319	512	
2012-2014	110	315	570	1060
2015-2016	114	380	672	1118

Om större volym av länets projektgenererade massor hanteras lokalt och återanvänds eller återvanns i byggprojektet skulle alltså både kostnader och klimatutsläpp kunna reduceras.

ÅTGÄRD 11

Genom en större samordning och samverkan i frågan kring masshantering där samtliga aktörer i planering och byggprocess arbetar för att nå gemensamma mål kan både kostnader och miljöpåverkan reduceras.

ÅTGÄRD 5

För att gemensamt kunna åstadkomma en bättre cirkulering av massor behövs bra ekonomiska beslutsunderlag där det framgår hur stor masshanterings-kostanden är i nuläget och möjliga besparingar. Det som finns idag är ett antal exempel på hur byggprojekt eller exploateringsområden som har kunnat spara pengar genom en mer cirkulär hantering.

I centrala Nacka kommun har ett byggprojekt för 600 bostäder och 8 000 kvadratmeter verksamhet genomförts där 10 procent av de bortsprängda bergmassor krossats upp på plats och använts som ballastmaterial i projektet istället för att köras iväg. Entreprenaden utfördes av Skanska som har gynnats av den lokala hanteringen. Kommunens stora besparing var minskad trafikbelastning och minskade transport- och materialkostnader. Kommunens besparing i detta fall var 8,8 miljoner kronor, vilket motsvarar nästan 15 procent av kostnaderna för losshållning av berg som låg på 60 miljoner kronor. Den lokala krossningen utfördes som del av den upphandlade entreprenaden. För att möjliggöra återvinningen krävdes att massorna lagrades vid byggarbetsplatsen. I detta fall behöves även en mobil bergkross samt ett tält för att minska buller och damning. Resterade bergmassor kunde inte hanteras på plats. Nacka kommuns främsta drivkraft för att upphandla lokal krossning var att minska lastbilskön, som utan lokal hantering kunde bli 600 m lång. Transporten av de projektgenererade massorna och ballasten belastade Norra länken som i och med trafiktätheten begränsade transporthastigheten.

Tyresö kommun, söder om Stockholm har i översiktsplan Tyresö 2035 slagit fast att kommunen ska sträva efter att hantera schaktmassor lokalt med hjälp av upplagsplatser. I ett första skede ska detta genomföras vid omvandlingen av Östra Tyresö, där kommunen själv står för entreprenaden. Ambitionen är dock att på längre sikt möjliggöra för hantering av massor lokalt även vid externa entreprenader. För detta ändamål har en masshanteringsyta upprättats som hanterar och krossar bergmaterial, som genereras i entreprenaderna, till ett lämpligt konstruktionsmaterial. Masshanteringsytan drivs som en C-anläggning. Genom ytan har kommunen kunnat minska sin byggkostnad med 16,7 miljoner under en femårsperiod (Lundberg och Mustonen, 2019). Kostnaderna har kunnat reducerats eftersom kommunen inte behöver betala för att köra iväg massor som sedan ska köpas in igen i ett senare skede.

I Helsingfors i Finland har kommunen ett tiotal strategiskt placerade masshanteringsytor som i huvudsak ligger i anslutning till större exploateringsprojekt. Ytorna har säkrats i tidiga planeringsfaser och möjliggörs

REMISS

av att staden äger relativt mycket mark. Helsingfors stad har även ett eget byggbolag, som bygger cirka hälften av stadens infrastrukturprojekt och även ansvarar för driften på stadens masshanteringsytor. Genom ett förhållningssätt där massorna inte övergår till byggentreprenörerna per automatik och där är hela stadsmiljösektorn (motsvarar de tekniska förvaltningarna i svenska kommuner) är inblandade för att uppnå en högre cirkularitet har staden sparat mycket pengar. Under en femårsperiod beräknas besparingarna uppgå till 32 miljoner euro, och 11 000 ton koldioxid (Lundberg och Mustonen, 2019). Detta har åstadkommits genom att återanvändningen av massor tiofaldigats från 110 000 ton till 1,1 miljoner ton per år.

ÅTGÄRD 10

Det finns även ett flertal privata initiativ med lokal och cirkulär hantering av massor såsom till exempel Årsta krossen i södra Stockholm och våtsiktning av icke farligt avfall i Malmö. För att de privata initiativen ska få riktig lyftkraft behöver stora offentliga beställare såsom kommuner och Trafikverket stödja dessa initiativ i större utsträckning genom att till exempel möjliggöra etableringar och efterfråga återvunnet material.

ÅTGÄRD 9

Det finns fortfarande många obesvarade frågor runt affärsmodeller, ägande och driftsformer för materialterminaler som behöver besvaras. Forskning och utvecklingsprojekt inom området pågår.

REMISS

12. Syntes

Det övergripande syftet med den regionala masshanteringsplanen är en hållbar masshantering i Stockholms län ur ett flergenerationsperspektiv där massorna hanteras resurseffektivt cirkulärt och optimerat ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. En långsiktig målsättning är även att hantering och transportering av massor ska ske utan klimatpåverkan. Det är dock viktigt att inte arbeta ensidigt med klimatfrågan, olämplig hantering av schaktmassor med negativ på verkan på naturmiljön måste samtidigt minska.

För att nå planens övergripande syfte och mål behövs en ett större samarbete runt masshantering och ballastförsörjning i alla instanser, mellan kommuner, mellan olika sakområden och förvaltningar och mellan bygg och anläggningsprojekt. För att nå dit behövs dock nya funktioner och roller utvecklas. Dessa funktioner och roller behöver samla kunskapsunderlag och samordna arbete med massor på regional såväl som på kommunal och projektnivå. Den regionala masshanteringsplanen med underlag i form av regional kännedom om ballastbehov och projektgenererade massor måste hållas levande och uppdaterad. Tematiska kartor i GIS behöver utvecklas som underlag till den kommunala planeringen. Dessa behöver visa på volymer ballast och projektgenererade massor samt strategiska lägen för materialterminaler. Materialförsörjningen och mottagningsanläggningar behöver planeras och lokaliseras utifrån ett regionalt perspektiv och med mellan-

kommunal samverkan. Dessutom bör tillsynen samordnas så att den är likvärdig och förutsägbar och att det finns ett stöd då regler och lagar inom området inte är helt anpassade till dagens hantering.

ÅTGÄRD 8

En annan viktig del för att uppnå målen är att kunna spåra och mäta flödet av massor i samhället. Återvinningsgraden av massor behöver kunna mätas samt storleken på transportarbetet och koldioxidutsläppen. Underlag för att kunna spåra och mäta massor i regionen saknas idag. Tillförlitlig statistik är en förutsättning för att kunna välja de mest lämpliga åtgärderna för en cirkulär ekonomi.

Masshanteringsfrågan med ballastförsörjning och hanteringen och användningen av projektgenererande massor bör sammanfattningsvis, på samma sätt som dricksvattenfrågan, kollektivtrafiken eller infrastrukturen vara en självklar del av de gemensamma försörjningssystemen i regionen.

REMISS

13. Bilagor

13.1 Källförteckning

Byggindustrin, 2018 https://www.byggindustrin.se/affarer-och-samhalle/bygghistoria/kraftig-okning-av-prefab-under-senaste-20-arsperioden/

Ecoloop, 2017. Utredning Förutsättningar – Deponi och klassning av jord och schaktmassor. PM på uppdrag av Stockholms stad.

Ecoloop, 2022. Kartläggning av massor och masstransporter i Stockholms län. [opublicerat material]

Feiring Bruk AS, 2018. Environmental Product Declaration. Pukk, produsert ved Bjønndalen Bruk AS, Nittedal. Hämtad den 23 maj från https://www.epd-norge.no/getfile.php/139206-1531490745/EPDer/Byggevarer/Naturstein/NEPD-1602-632_Pukk--Produsert-ved-Bj--nndalen-Bruk-AS--Nittedal.pdf

Köhler (2011). Importen av byggvaror ökar. Byggindustrin.

Lundberg K (2017) Energieffektivt logistiksystem för transport av jord- och bergmassor på Södertörn, Hämtad 23 maj från: http://www.optimass.se/kunskapsbanken/slutrapport-energieffektivt-logistiksystem-for-transport-av-jord-och-bergmassor-pa-sodertorn-optimass-rapport-2017/

Lundberg, K., Frosth, S., Meurman, S., Johansson, M., Robinson, T. (2017). Energieffektiv och cirkulär masshantering i Trafikverket genom extern samverkan – Fallstudie Södertörn. Hämtad 23 maj från https://www.optimass.se/publikationer/energieffektiv-och-cirkular-masshantering-i-trafikverket-genom-extern-samverkan-fallstudie-sodertorn/

Magnusson, S. Johansson, M., Frosth, S., Lundberg, K. 2019 Coordinating Soil And Rock Material In Urban Construction – Scenario Analysis Of Material Flows And Greenhouse Gas Emissions. Journal of Cleaner Production. Volume 241, 20 December 2019, 118236

NCC industry AB, 2017. Aggregates from stationary crushing. Environmental Product Declaration for aggregates from the stationary crushing plant Ramnaslätt.(Hämtad den 18 december från https://gryphon4.en virondec.com/system/data/files/6/11981/epd843_NCC_Aggregates%20stationary%20crushing%20plant_2017.pdf

RUS (regional utvecklings & samverkan i miljömålsystemet, 2021. Nationella emissionsdatabasen. https://www.rus.se/statistik-och-indikatorer/nationella-emissionsdatabasen/

SCB, 2018. http://www.statistikdatabasen.scb.se/

SGU, 2022. Samhällsplanering. https://www.sgu.se/samhallsplanering/

SGU, Statens Geologiska Undersökning, (2020). Grus, sand och krossberg 2019. Periodiska publikationer 2020:2.

REMISS

SGU, Statens Geologiska Undersökning, (2018). Hållbar ballastförsörjning – förutsättningar i Stockholms och Uppsala län. SGU-rapport 2018:09

SGU, Statens Geologiska Undersökning (2015). Resurseffektivisering och minskade transporter –förslag till hur insamling av produktionsuppgifter från entreprenadberg kan utformas. SGU-rapport 2015:39

SGD, Svenska Geotekniska Föreningen, 2016: Jordarternas indelning och benämning, SGF Rapport 1:2016.

SLL, 2018. Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen: RUFS 2050: Europas mest attraktiva storstadsregion.

SLL, 2017. Tekniska försörjningssystem för masshantering och täkter. Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, TRF. 2017:7. http://www.rufs.se/globalassets/h.-publikationer/2017/kunskapsmaterial_tekniska_system_masshantering_takter.pdf

Trafikanalys, 2014. Lastbilstrafik 2014Swedish national and international. road goods transport 2014. Statistik.2015:21

Tyréns, 2021. Tystare tätortsnära krossning och masshantering. Titel på rapport: Vägledning Buller – Masshanteringsplatser. https://www.tyrens.se/media/5431/vaegledning-buller_slutrapport_2021-12-09.pdf

REMISS

13.2 Ordlista

BALLAST – Generell term för stenmaterial. Ballast används som konstruktionsmaterial och är formbeständig och fri från föroreningar (Handboken bygg, 1985). Ballast används som fyllnadsmaterial i hus och vägkonstruktioners grundläggning och utgör huvudkomponenten i asfalt och betong.

ENTREPRENADBERG – Bergmassor som genereras i infrastrukturprojekt eller andra pågående entreprenadarbeten.

MATERIALTERMINAL – En plats där olika typer av massor kan mellanlagras, sorteras och renas för återanvändning. Den kan vara kombinerad med täktverksamhet eftersom många tillstånd medger lager av utbrutet eller krossat material. Dessa platser kallas ibland även omlastningsstationer eller terminalplatser.

MOTTAGNINGSYTA – Se även materialterminal. En mottagningsyta är synonymt till materialterminal. Ordet inbegriper en något vidare definition än materialterminal och inbegriper framtida ytor för masshantering. Framtida ytor kan behöva ha andra eller nya funktioner, teknik och skyddsåtgärder för att fungera även i tätbebyggda områden.

PROJEKTGENERERADE MASSOR – Summan av den jord, sten och berg, som schaktas i bygg- och anläggningsarbeten inom ett geografiskt område.

PROJEKTGENERERADE MASSOR AV BALLASTKVALITET – Den del av de projektgenererade massorna som används och går tillbaka in i systemet som ballastmaterial, dvs. massor från infrastruktur- och exploatering med säkerställd avsättning och lämplig ur miljö- och hälsosynpunkt.

TÄKTMATERIAL – Ballastmaterial som produceras på en täkt. Täktmaterial redovisas som producerad och levererad mängd. Producerad mängd är den mängd jungfrulig mängd berg eller grus som utvinns från täkten

ÅTERANVÄNDNING – Att en produkt eller en komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för (MB 15 kap 2 §).

ÅTERVINNING – Att vidta en åtgärd som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereder det för en sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för (MB 15 kap 6 §).

REMISS

13.3 Masshanteringsplanens organisation

Projektägare

Ägare till projektet är Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholms stad.

Organisation

Roll	Bemanning	Organisatorisk tillhörighet
Projektägare	Sven-Erik Österberg	Länsstyrelsen i Stockholms län
	Carina Lundberg Uudelepp	Region Stockholm
	Johan von Sydow	Storsthlm
	Helena Sundberg	Trafikverket
	Magdalena Bosson	Stockholms stad
Styrgrupp	Mathias Wahlsten, Ordförande, Samhällsbyggnadsdirektör	Länsstyrelsen i Stockholms län
	Lena Pettersson, Enhetschef	Länsstyrelsen i Stockholms län
	Anton Västberg, Utvecklingsdirektör	Region Stockholm
	Niklas Bergman, Förvaltningschef FUT	Region Stockholm
	Stefan Hollmark, Kommundirektör, Södertälje	Storsthlm
	Magnus Gyllestad, Kommundirektör, Haninge	Storsthlm
	Victor Kilén, Kommundirektör, Nacka	Storsthlm
	Ingmarie Ahlberg, Miljö och arkitekturchef	Trafikverket
	Jenny Boije, Enhetschef Miljö, stora projekt	Trafikverket
	Lina Sofia Tomczak, områdesansvarig arkitektur, stationer och landskap	Trafikverket
	Anna Hadenius, Miljödirektör	Stockholms stad
	Johan Castwall, Exploateringsdirektör	Stockholms stad
Projektledare	Louise Arbin	Länsstyrelsen i Stockholms län
Projektgrupp	Lars Åkerblad, Miljöskydd	Länsstyrelsen i Stockholms län
	Stefan Hellmin, Miljöskydd	Länsstyrelsen i Stockholms län
	Stefan Persson, Hållbarhetschef FUT	Region Stockholm
	Sophie Giers Arekrans, Regionplanering	Region Stockholm
	Thomas Fredriksson, Processledare, Storsthlm	Storsthlm
	Charlotte Persson, Enhetschef, Nacka	Storsthlm
	Carina Lindberg, Projektledare hållbarhet och mobilitet, Tyresö	Storsthlm
	Stuart Rumbelow, Projektledare kommunstyrelseförvaltningen, Haninge	Storsthlm
	Linda Wall, Miljöspecialist IV sth/öst	Trafikverket

REMISS

Roll	Bemanning	Organisatorisk tillhörighet
	Åsa Burman, Miljöspecialist stora projekt	Trafikverket
	Richard Rooth, Projektledare masshanteringsprojekt	Trafikverket
	Karl Malmberg, Miljöförvaltning	Stockholms stad
	Alexandra Bercoff, Exploateringskontoret	Stockholms stad
Referensgrupper	Miljö- och samhällsbyggnadsrådet Kommuner Bransch och företag	

Arbetsformer och ansvarsområden

Roll	Ansvarsområde
Projektägare	Projektägare ansvarar ytterst för ekonomi. Projektet avrapporteras till projektägare.
Styrgrupp	Hanterar strategiska vägval. Därutöver beredskap att snabbt hantera akuta frågor.
Administration	Länsstyrelsen Stockholm samordnar och administrerar projektet och dess ekonomi. Exempelvis beträffande upphandlingar av konsulttjänster, ansvar att kalla till styrgruppsmöten mm
Projektledare	Samordnar projektet och utför större delen av arbetet i samarbete med upphandlad konsult.
Projektgrupp	Tar fram underlag, bistår i projektarbetet och håller kontinuerlig kontakt med projektledare.
Referensgrupper	Bidrar med inspel och tips. Informerar/förankrar i sina organisationer.
Konsultstöd	Etapp 1 och 2 i projektet

REMISS

Länsstyrelsen
Stockholm

§ 105
Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 - ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

RS 2022-0355

Ärendebeskrivning

Ärendet avser planeringsbeslut om fortsatt arbete inför en teknisk upprustning av byggnad 02 vid Löwenströmska sjukhuset samt en anpassning av vårdlokaler för rättspsykiatrisk slutenvård.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Protokollsutdrag fastighets- och servicenämnden den 24 februari 2022
3. Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande den 28 januari 2022
4. Styrelsebeslut Locum AB:s styrelse den 24 februari
5. Förstudierapport inklusive hållbarhetsanalys
6. Situationsplan
7. Tidplan
8. Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
9. Investeringskalkyl och resultatanalys
10. Behovsanalys

Yrkanden

Ordförande Irene Svenonius m.fl. (M) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 4 maj.

Beslut

Regionstyrelsen beslutar följande.

1. Fastighets- och servicenämnden medges rätt att inleda planeringsfasen och upprätta program för Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 – ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt högst 30 000 000 kronor. Investeringsutgiften ska rymmas inom investeringsbudget 2022 med planeringsår 2023–2031 för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden.

2. Tillkommande investeringsutgift om 25 000 000 kronor för multihall ska inrymmas inom fastställt investeringsutrymme för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden genom omprioritering av det fastställda investeringsutrymmet för perioden 2022–2031.

Expedieras till

Fastighets- och servicenämnden
Locum AB

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-05-04

RS 2022-0355

Regionstyrelsen

Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 - ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

Föredragande regionråd: Charlotte Broberg

Ärendebeskrivning

Ärendet avser planeringsbeslut om fortsatt arbete inför en teknisk upprustning av byggnad 02 vid Löwenströmska sjukhuset samt en anpassning av vårdlokaler för rättspsykiatrisk slutenvård.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Fastighets- och servicenämnden medges rätt att inleda planeringsfasen och upprätta program för Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 – ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt högst 30 000 000 kronor. Investeringsutgiften ska rymmas inom investeringsbudget 2022 med planeringsår 2023–2031 för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden.

2. Tillkommande investeringsutgift om 25 000 000 kronor för multihall ska inrymmas inom fastställt investeringsutrymme för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden genom omprioritering av det fastställda investeringsutrymmet för perioden 2022–2031.

Regionrådsberedningens motivering

Regionrådsberedningen instämmer i regiondirektörens tjänsteutlåtande, i övrigt anförs följande.

Koalitionen fortsätter att satsa på vårdens lokaler. Moderna lokaler bidrar både till en bättre vård för patienterna och en bättre arbetsmiljö för medarbetarna. Allt fler döms till rättspsykiatrisk vård och vårdtiderna inom rättspsykiatrin har ökat. Det är viktigt att Region Stockholm svarar upp mot det ökade behovet av vårdplatser.

Den byggnad där rättspsykiatrisk slutenvård bedrivs vid Löwenströmska sjukhuset byggdes 1986. Flertalet av de fastighetstekniska systemen är helt eller delvis uttjänta vilket kräver utbyte och lokalerna behöver anpassas för att möta dagens krav på integritet, säkerhet och en modern vårdmiljö. En

uppdaterad behovsanalys har lyft behov av ytor för fysisk aktivitet och utbildning, vilket har lett till ett förslag om multihall som särredovisas i denna förstudie.

Kostnaden för planeringsskedet uppgår till 30 miljoner kronor. Den totala investeringsutgiften är bedömd till 460 miljoner kronor och finns med i investeringsplan 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm. Tillkommande behov av en multihall bedöms uppgå till 25 miljoner kr och ingår inte i tidigare beslutade investeringsramen.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Protokollsutdrag fastighets- och servicenämnden den 24 februari 2022
3. Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande den 28 januari 2022
4. Styrelsebeslut Locum AB:s styrelse den 24 februari
5. Förstudierapport inklusive hållbarhetsanalys
6. Situationsplan
7. Tidplan
8. Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
9. Investeringskalkyl och resultatanalys
10. Behovsanalys

Irene Svenonius Charlotte Broberg

Regionledningskontoret
Ola Fagerstedt

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-04-28

RS 2022-0355

Regionstyrelsen

Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 - ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Fastighets- och servicenämnden medges rätt att inleda planeringsfasen och upprätta program för Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 – ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt högst 30 000 000 kronor. Investeringsutgiften ska rymmas inom investeringsbudget 2022 med planeringsår 2023–2031 för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden.

2. Tillkommande investeringsutgift om 25 000 000 kronor för multihall ska inrymmas inom fastställt investeringsutrymme för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden genom omprioritering av det fastställda investeringsutrymmet för perioden 2022–2031.

Sammanfattning

Ärendet avser planeringsbeslut om fortsatt arbete inför en teknisk upprustning av byggnad 02 vid Löwenströmska sjukhuset samt en anpassning av vårdlokaler för rättspsykiatrisk slutenvård.

En förstudie har genomförts under 2020–2021 där ett antal alternativ utretts. Förstudien har resulterat i en rekommendation om upprustning av fastighetstekniska system samt en anpassning av verksamhetens lokaler för att möta vårdens krav. Regionledningskontoret föreslår att planeringsfasen genomförs. Investeringsutgiften för planeringsfasen uppgår till 30 000 000 kronor.

Bakgrund

De senaste åren har antalet patienter som överlämnats av domstolen till rättspsykiatrisk vård ökat. Därtill har vårdtiderna inom rättspsykiatrin blivit längre. För att möta detta behöver driftsäkerheten och ett möjligt långsiktigt nyttjande av befintliga vårdplatser säkerställas.

Verksamheten inom sektion Nord, Rättspsykiatri Vård Stockholm, innefattar idag sju slutenvårdsavdelningar med 108 vårdplatser samt öppenvård belägna i byggnad 02 på Löwenströmska sjukhuset.

Byggnaden där den rättspsykiatriska slutenvården bedrivs vid Löwenströmska sjukhuset byggdes 1986. Flertalet av de fastighetstekniska systemen, såsom avloppsstammar och elinstallationer, är från byggnadsåret och är helt eller delvis uttjänta. Därtill har vårdgivaren identifierat behov av att anpassa vårdens lokaler för att möta dagens krav på integritet, säkerhet och en modern vårdmiljö.

Det har tidigare genomförts ett antal utredningar avseende byggnad 02 och rättspsykiatrins lokaler. År 2015 gjordes en förstudie som utredde teknisk upprustning samt verksamhetsanpassning med bibehållet antal vårdplatser. År 2019 gjordes en utredning, där även en utökning av antal vårdplatser genom utbyggnad studerades. För Löwenströmska sjukhuset innebär en utbyggnad att en ny detaljplan behöver tas fram, vilket kan vara en kommunal beslutsprocess som kan ta tid. Därför beslutade projektets styrgrupp att gå vidare med de alternativ som innehöll oförändrat antal vårdplatser. Alternativet att inte göra något åt lokalerna (även kallat ”alternativ 0” nedan) bedöms inte vara ett hållbart alternativ då det endast skulle kunna fungera kortsiktigt samt troligen skulle innebära nackdelar för verksamheten på olika sätt samt riskera att kosta mycket i akut underhåll.

Den behovsanalys som initialt låg till grund för förstudien togs fram av verksamheten 2015. Under våren 2021 fattade projektets styrgrupp beslut om att uppdatera behovsanalysen inför fortsatta studier av olika alternativ. I samband med det arbetet lyftes ett behov om ytor för fysisk aktivitet och utbildning vilket i tidigare behovsanalys inte var tydligt identifierat. Detta har i det fortsatta arbetet lett till ett förslag om multihall, vilket i bifogad förstudie särredovisas.

Regionledningskontorets förslag och motivering

I förstudien har tre alternativ analyserats. Dessa beskrivs kortfattat nedan.

Alternativ 0

Nollalternativet innebär att ingen åtgärd utförs och att lokalerna fortsatt nyttjas likt idag. Brister i de tekniska systemen hanteras via akut underhåll vilket riskerar att få en negativ påverkan på verksamheten.
Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som idag. Merparten av

vårdrummen är enkelrum som delar på tillgänglighetsanpassade wc med dusch. Det går ungefär två vårdrum per RWC. För att bibehålla antalet vårdplatser behöver ett antal rum fortsatt nyttjas av flera patienter. Detta alternativ bedöms som icke hållbart och olämpligt ur både ett ekonomiskt och verksamhetsmässigt perspektiv.

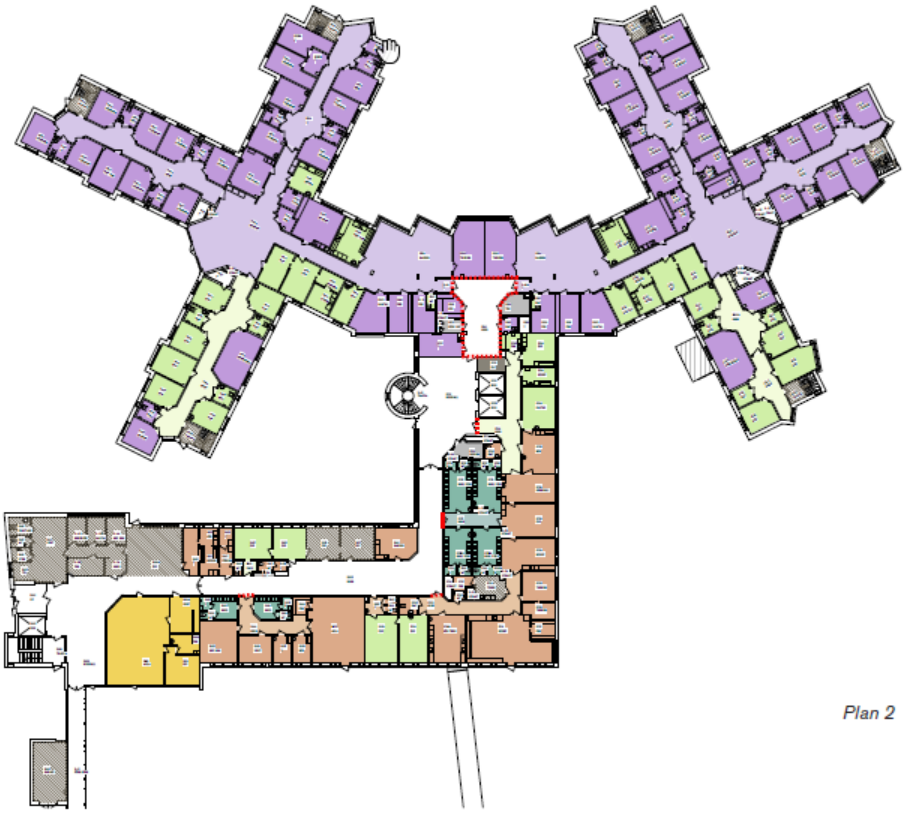
Alternativ 1
Alternativ 1 innebär att en teknisk upprustning genomförs för att minimera behovet av akut underhåll så att lokalens driftsäkerhet upprätthålls och negativ verksamhetspåverkan undviks.

Den tekniska upprustningen innefattar i stort följande åtgärder;

- Stambyte och renovering av våtgrupper.
- Byte av ställverk, el- /telesystem och utbyte av armaturer.
- Åtgärder på tätskikt samt tätning av dilatationsfogar (rörelsefogar) mellan våningsplanen.

För att genomföra alternativ 1 evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01.

Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som i dag.

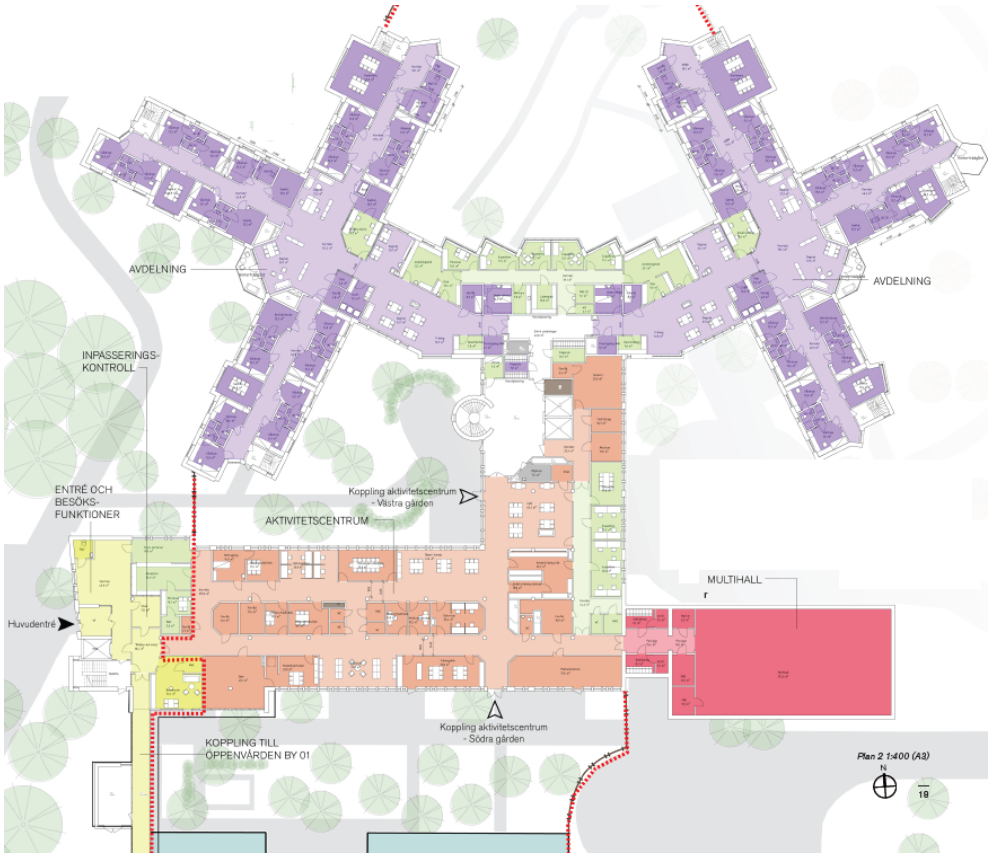

Alternativ 2
Alternativ 2 innebär att byggnaden genomgår en teknisk upprustning likt i alternativ 1 samt att lokalerna anpassas för att möta verksamhetens behov. Verksamhetsanpassning innefattar i stort följande åtgärder;

- Planlösningen ändras för att tillskapa enkelrum med tillhörande egna hygienutrymmen.
- Ombyggnation av entrén för att möjliggöra inpasseringskontroll och en förbättrad säkerhet.

Multihall

- Tillkommande behov efter förstudien och beslutad investeringsplan.
- En ny multihall för fysisk aktivitet. Funktionen ryms inte inom befintlig byggnad varpå en tillbyggnad föreslås.
- Ytor för godsmottagning och vaktmästeri tillskapas i bottenvåningen på multihallen.

För att genomföra alternativet evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01. I de två första etapperna anpassas vårdavdelningar och delar av administrativa ytor. I den tredje etappen tas paviljongen bort och multihallen tillskapas.

Alternativ 2 bedöms av fastighets- och servicenämnden vara det alternativ som bäst uppnår satta effektmål. Utöver att den tekniska upprustningen leder till en robust och driftsäker byggnad ger verksamhetsanpassningen en mer modern vårdmiljö. Patientsäkerhet och arbetsmiljö förbättras och den fysiska säkerheten höjs. Regionledningskontoret instämmer i fastighets- och servicenämndens bedömning.

Vid en verksamhetsanpassning kan även behovet av en multihall tillgodoses genom att en nybyggnation föreslås. Under förstudien har alternativet att inrymma en multihall inom befintlig byggnad utretts men begränsningar i spännvidd och våningshöjd gör att det inte bedöms vara möjligt. Då

behovet av multihall inte tydligt varit angivet vid tidigare beslut om förstudie redovisas denna separat ekonomiskt men ingår som en del i alternativ 2.

Miljökonsekvenser
Teknisk upprustning och verksamhetsanpassning av byggnad 02 kommer att ha viss negativ klimatpåverkan då det innefattar större byggåtgärder samt en tillbyggnad som tar befintlig grönyta i anspråk. Upprustning av de tekniska systemen ger en förbättring i energiprestanda i byggnaden vilket har en positiv påverkan.

Projektet ger stora förbättringar inom social hållbarhet genom att en förbättrad patientintegritet uppnås samt att lokalerna och utemiljön stödjer verksamheten i sitt arbete med en läkande och hälsofrämjande vård. Även tryggheten och säkerheten för personalen förbättras.

Bedömningen är att den positiva påverkan på social hållbarhet och energi överväger den negativa påverkan på ekologisk hållbarhet. Helhetsbedömningen är därför att projektet i sin helhet har en positiv miljöpåverkan ur ett hållbarhetsperspektiv.

Ekonomiska konsekvenser
Nedan redovisas bedömd totalkostnad för utredda alternativ.

	Nuläge	Alternativ 1	Alternativ 2
Antal vårdplatser	107	107	108 (2 st RWC per avd)
Tid		Ca 4 år	ca 5 år
Ombyggnad (Mkr)		150 – 250 mkr	300 - 400 mkr
Nybyggnad multihall (mkr)		-	20 – 25 mkr
Provisorier/ Evakuering		40 – 50 mkr	40 – 50 mkr
Summa		**200 – 300 mkr**	**360 – 475 mkr**
Hyresbedömning (mkr/år)	**18,5 mkr**		**47,1 mkr** (varav 2,1 mkr för multihall)

Bedömd investeringsutgift för investeringsobjektet uppgår i beslutad investeringsbudget 2022 med planeringsår 2023–2031 för Landstingsfastigheter Stockholm inom fastighets- och servicenämnden till 460 miljoner kronor inkluderat evakueringskostnader. Det tillkommande behovet av en multihall utgör en programändring på cirka 25 miljoner kronor och utgör en tillkommande investeringsutgift som ska inrymmas inom fastställt investeringsutrymme för Landstingsfastigheter Stockholm genom omprioritering av det fastställda investeringsutrymmet för perioden 2022–2031.

Föreslagen investering enligt förordat alternativ 2 i Löwenströmska sjukhuset kommer att generera en ny grundhyra om preliminärt 47,1 miljoner kronor per år. Den högre hyreskostnaden godkändes den 16 december 2021 av nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde, SLSO. Den ökade hyreskostnaden finansieras genom att vårdavtalet mellan SLSO och hälso- och sjukvårdsnämnden regleras för att kompensera den ökade kostnaden för att bedriva vården vid Löwenströmska sjukhuset efter iordningställandet.

Arbetet under planeringsskedet med framtagande av underlag, också kallat program, till kommande genomförandebeslut innebär att en investeringsutgift om 30 miljoner kronor kommer att upparbetas.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsunderlag

1. Protokollsutdrag fastighets- och servicenämnden den 24 februari 2022
2. Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande den 28 januari 2022
3. Styrelsebeslut Locum AB:s styrelse den 24 februari
4. Förstudierapport inklusive hållbarhetsanalys
5. Situationsplan
6. Tidplan
7. Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
8. Investeringskalkyl och resultatanalys
9. Behovsanalys

Beslutsexpediering

1. Fastighets- och servicenämnden
2. Locum AB

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-04-28

§ 20
Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

FSN 2022-0049

Ärendebeskrivning
Ärendet avser planeringsbeslut för Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning. Den bedömda totala investeringen uppgår till 460 miljoner kronor och kostnaden för planeringsskedet uppgår till 30 miljoner kronor.

Tillkommande behov av en multihall bedöms uppgå till 25 miljoner kr och ingår inte i den beslutade investeringsramen.

Beslutsunderlag
Förvaltningschefens tjänsteutlåtande
Styrelsebeslut Locum AB:s styrelse 2022-02-24
Förstudierapport
Situationsplan
Tidplan
Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
Investeringskalkyl och resultatanalys
Behovsanalys

Hållbarhets- och riskanalys ingår i förstudierapporten.

Yrkanden
Charlotte Broberg (M) yrkar bifall till förvaltningschefens tjänsteutlåtande

Beslut
Fastighets- och servicenämnden föreslås fatta följande beslut.

1. Fastighets- och servicenämnden föreslår regionstyrelsen fatta planeringsbeslut för investeringsobjektet Löwenströmska sjukhuset, By 02 Ombyggnad, evakuering, teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt cirka 460 miljoner kronor, inom ram för specificerade fastighetsinvesteringar 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm samt att utöka investeringsramen med 25 miljoner kr för en multihall.

Beslutsexpediering:
Akt
Registrator regionledningskontoret
Locum

Fastighetsverksamheten genom Locum AB
Handläggare

TJÄNSTEUTLÅTANDE

2022-01-28

FSN dnr 2022-0049

LOC nr 2020-0135

Klass: K1

Fastighets- och servicenämnden

Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 - ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

Ärendebeskrivning

Ärendet avser planeringsbeslut för Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 – ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning. Den bedömda totala investeringen uppgår till 460 miljoner kronor och kostnaden för planeringsskedet uppgår till 30 miljoner kronor.

Tillkommande behov av en multihall bedöms uppgå till 25 miljoner kr och ingår inte i den beslutade investeringsramen.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande
Styrelsebeslut Locum AB:s styrelse 2022-02-24
Förstudierapport
Situationsplan
Tidplan
Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
Investeringskalkyl och resultatanalys
Behovsanalys

Hållbarhets- och riskanalys ingår i förstudierapporten.

Förslag till beslut

1. Fastighets- och servicenämnden föreslår regionstyrelsen fatta planeringsbeslut för investeringsobjektet Löwenströmska sjukhuset, By 02 Ombyggnad, evakuering, teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt cirka 460 miljoner kronor, inom ram för specificerade fastighetsinvesteringar 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm samt att utöka investeringsramen med 25 miljoner kr för en multihall.

Fastighetsverksamheten genom Locum AB
Handläggare

TJÄNSTEUTLÅTANDE

2022-01-28

FSN dnr 2022-0049

LOC nr 2020-0135

Klass: K1

Fastighets- och servicenämnden

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Ärendet avser beslut om fortsatt arbete inför en teknisk upprustning av byggnad 02 vid Löwenströmska sjukhuset samt en anpassning av vårdlokaler för rättspsykiatrisk slutenvård. En förstudie har genomförts under 2020-2021 där ett antal alternativ utretts. Förstudien har resulterat i en rekommendation om upprustning av fastighetstekniska system samt en anpassning av verksamhetens lokaler för att möta vårdens krav. Beslutet avser planeringsbeslut. Den bedömda totala investeringen uppgår till 460 000 000 kronor och kostnaden för planeringsskedet uppgår till 30 000 000 kronor.

Tillkommande behov av en multihall bedöms uppgå till 25 000 000 kr och ingår inte i den beslutade investeringsramen.

Bakgrund
De senaste åren har antalet patienter som överlämnats av domstolen till rättspsykiatrisk vård ökat och det ser lika ut i hela landet. Därtill har vårdtiderna inom rättspsykiatrin ökat. För att möta detta behöver regionen säkerställa driftsäkerheten och ett möjligt långsiktigt nyttjande av befintliga vårdplatser.

Verksamheten inom sektion Nord, Rättspsykiatri Vård Stockholm, innefattar idag sju slutenvårdsavdelningar med 108 vårdplatser samt öppenvård belägna i by 02 på Löwenströmska sjukhuset.

Den byggnad där den rättspsykiatriska slutenvården bedrivs vid Löwenströmska sjukhuset byggdes 1986. Flertalet av de fastighetstekniska systemen, såsom avloppsstammar och elinstallationer, är från byggnadsåret och är helt eller delvis uttjänta vilket kräver utbyte. Därtill har vårdgivaren identifierat behov av att anpassa vårdens lokaler för att möta dagens krav på integritet, säkerhet och en modern vårdmiljö.

Det har tidigare genomförts ett antal utredningar avseende byggnad 02 och rättspsykiatrins lokaler. 2015 gjordes en förstudie som utredde teknisk upprustning samt verksamhetsanpassning med bibehållet antal vårdplatser. 2019 gjordes en utredning, där även en utökning av antal vårdplatser genom utbyggnation studerades. För Löwenströmska sjukhuset innebär en utbyggnad dock att en ny detaljplan behöver tas fram, vilket normalt är en relativt utdragen process. Därför beslutades att gå vidare med de alternativ som innehöll oförändrat antal vårdplatser.

Den behovsanalys som initialt låg till grund för förstudien togs fram av verksamheten 2015. Under våren 2021 fattade styrgruppen därför ett beslut om att uppdatera behovsanalysen inför fortsatta studier av olika alternativ. I samband med det arbetet lyftes ett behov om ytor för fysisk aktivitet och utbildning vilket i tidigare behovsanalys inte var ett lika tydligt identifierat. Detta har i det fortsatta arbetet lett till ett förslag om multihall vilket i denna förstudie särredovisas.

Överväganden

Alternativ 0
Nollalternativet innebär att ingen åtgärd utförs och att lokalerna fortsatt nyttjas likt idag. Brister i de tekniska systemen hanteras via akut underhåll vilket riskerar att få en negativ påverkan på verksamheten.
Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som idag. Merparten av vårdrummen är enkelrum som delar på tillgänglighetsanpassade wc med dusch. Det går ungefär två vårdrum per RWC. För att bibehålla antalet vårdplatser behöver ett antal rum fortsatt nyttjas av flera patienter.

Alternativ 1
Alternativ 1 innebär att en teknisk upprustning genomförs för att minimera behovet av akut underhåll så att verksamhetens säkerhet upprätthålls och negativ verksamhetspåverkan undviks.

Den tekniska upprustningen innefattar i stort följande åtgärder;

- Stambyte och renovering av våtgrupper.
- Byte av ställverk, el- /telesystem och utbyte av armaturer.
- Åtgärder på tätskikt samt tätning av dilatationsfogar (rörelsefogar) mellan våningsplanen.

För att genomföra alternativ 1 evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01.

Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som i dag.

Fastighetsverksamheten genom Locum AB
Handläggare

TJÄNSTEUTLÅTANDE

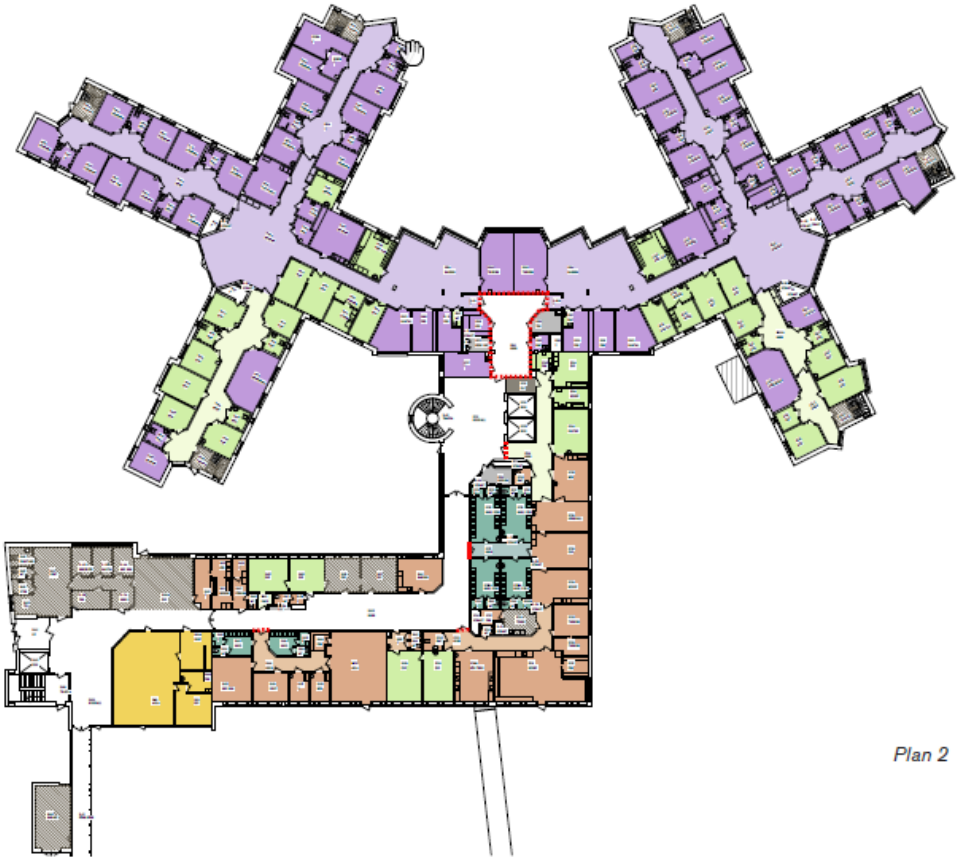
2022-01-28

FSN dnr 2022-0049

LOC nr 2020-0135

Klass: K1

Fastighets- och servicenämnden

Plan 2

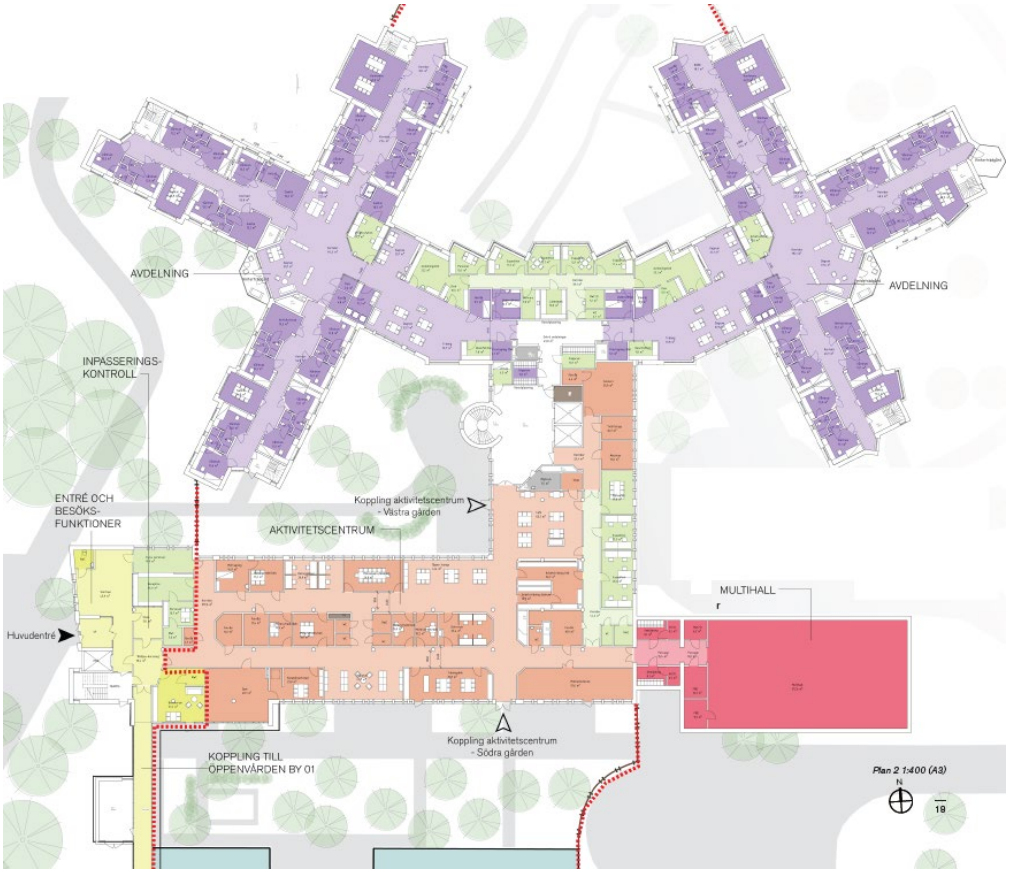
Alternativ 2
Alternativ 2 innebär att byggnaden genomgår en teknisk upprustning likt i alternativ 1 samt att lokalerna anpassas för att möta verksamhetens behov. Verksamhetsanpassning innefattar i stort följande åtgärder;

- Planlösningen ändras för att tillskapa enkelrum med tillhörande egna hygienutrymmen.
- Ombyggnation av entrén för att möjliggöra inpasseringskontroll och en förbättrad säkerhet.

Multihall

- Tillkommande behov efter förstudien och beslutad investeringsplan.
- En ny multihall för fysisk aktivitet. Funktionen ryms inte inom befintlig byggnad varpå en tillbyggnad föreslås.

- Ytor för godsmottagning och vaktmästeri tillskapas i bottenvåningen på multihallen.

För att genomföra alternativet evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01. I de två första etapperna anpassas vårdavdelningar och delar av administrativa ytor. I den tredje etappen tas paviljongen bort och multihallen tillskapas.

Alternativ 2 bedöms vara det alternativ som bäst uppnår satta effektmål. Utöver att den tekniska upprustningen leder till en robust och driftsäker byggnad ger verksamhetsanpassningen en mer modern vårdmiljö. Patientsäkerhet och arbetsmiljö förbättras och den fysiska säkerheten höjs.

Vid en verksamhetsanpassning kan även behovet av en multihall tillgodoses genom att en nybyggnation föreslås. Under förstudien har alternativet att

inrymma en multihall inom befintlig byggnad utretts men begränsningar i spännvidd och våningshöjd gör att det inte bedöms vara möjligt. Då behovet av multihall inte tydligt varit angivet vid beslut om förstudie redovisas denna separat ekonomiskt.

Miljökonsekvenser

Teknisk upprustning och verksamhetsanpassning av byggnad 02 kommer att ha viss negativ klimatpåverkan då det innefattar större byggåtgärder samt en tillbyggnad som tar befintlig grönyta i anspråk. Upprustning av de tekniska systemen ger en förbättring i energiprestanda i byggnaden vilket har en positiv påverkan.

Projektet ger stora förbättringar inom social hållbarhet genom att en förbättrad patientintegritet uppnås samt att lokalerna och utemiljön stöder verksamheten i sitt arbete med en läkande och hälsofrämjande vård. Även tryggheten och säkerheten för personalen förbättras.

Bedömningen är att den positiva påverkan på social hållbarhet och energi överväger den negativa påverkan på ekologisk hållbarhet. Helhetsbedömningen är därför att projektet i sin helhet har en positiv miljöpåverkan ur ett hållbarhetsperspektiv.

Ekonomiska konsekvenser

Nedan redovisas bedömd totalkostnad för utredda alternativ.

	Nuläge	Alternativ 1	Alternativ 2
Antal vårdplatser	107	107	108 (2 st RWC per avd)
Tid		Ca 4 år	ca 5 år
Ombyggnad (Mkr)		150 – 250 mkr	300 - 400 mkr
Nybyggnad multihall (mkr)		-	20 – 25 mkr
Provisorier/ Evakuering		40 – 50 mkr	40 – 50 mkr
Summa		**200 – 300 mkr**	**360 – 475 mkr**
Hyresbedömning (mkr/år)	**18,5 mkr**		**47,1 mkr** (varav 2,1 mkr för multihall)

Investeringsutgiften i beslutad investeringsplan för 2022-2031 uppgår till 460 000 000 kr. I den bedömda kostnaden ingår även evakueringskostnader om ca 50 000 000 kr. Det tillkommande behovet av en multihall är en programändring på ca 25 000 000 kr och ingår inte i den beslutade

investeringsramen. Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde godkände 2021-12-16 en ökad hyreskostnad.

Arbetet under planeringsskedet med framtagande av underlag till kommande genomförandebeslut kommer att innebära att 30 000 000 kr kommer att upparbetas. Den totala investeringsutgiften är bedömd till 460 000 000 kr och finns med i investeringsplan 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm.

Den totala investeringen medför ökade kostnader bestående av avskrivnings- och räntekostnader på 27 300 000 kr årligen baserat på en avskrivningstid om 21 år. Investeringen påverkar framtida resultat för Löwenströmska sjukhuset då den kommer att generera en ny grundhyra om preliminärt 47 100 000 kr/år vilken ska bäras av SLSO. Investeringen bedöms även medföra lägre energikostnader motsvarande 50 000 kr/år samt lägre underhållskostnader om ca 1 500 000 kr/år. Avkastningen på eget kapital för Löwenströmska sjukhuset uppgår till -11,00 % efter investeringen och –21,11 % före investeringen.

.....
Anette Henriksson
Förvaltningschef

Beslutsexpediering:
Regionledningskontoret, registrator
Locum AB
Akt

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Förstudierapport Löwenströmska Sjukhuset - By 02 - Teknisk upprustning

Sammanfattning av Förstudierapport

Allt fler överlämnas till rättspsykiatrisk vård och situationen ser i stort lika ut i hela landet. Vårdtiderna inom rättspsykiatrin har också ökat och för att möta detta erfordras att vi säkerställer antalet tillgängliga vårdplatser inom regionen.

Verksamheten inom sektion Nord, Rättspsykiatri Vård Stockholm, innefattar idag sju slutenvårdsavdelningar samt öppenvård belägna i by 02 på Löwenströmska sjukhuset. Efter diskussion med HSF har beställningen av antal vårddygn ökat och i nuläget (oktober 2018) har sektionen 108 vårdplatser. Öppenvården som idag är placerad i samma byggnad men med ingång från baksidan har ca 2500 besök per år.

Tidigare har förstudier gjorts 2015 och ytterligare utredning 2019, där utbyggnad utreddes. För Löwenströmska sjukhuset innebär det dock nya planbestämmelser, vilket normalt är en i sammanhanget utdragen process. För psykiatrin på Löwenströmska sjukhuset med över 100 patienter i dagsläget kan det även en expansion möta hinder vid ökat patientantal i kommunen.

Som ett resultat av förstudien presenteras två huvudalternativ. Alternativ 1 endast teknisk upprustning och alternativ 2 teknisk upprustning med anpassning efter verksamhetens behov.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Innehåll

Förstudierapport Löwenströmska Sjukhuset - By 02 - Teknisk upprustning 1
Sammanfattning av Förstudierapport 1
Beskrivning av verksamheten, nuläge 4
Beskrivning av verksamheten 4
Verksamhetens lokalutnyttjande 5
Behovet, bakgrund till behovet 5
Verksamhetsutveckling – framtidsbild 5
Styrande förutsättningar och avgränsningar 6
Krav 6
Viktning av styrande kriterier 7
Avgränsningar 8
Syfte och effektmål 8
Syfte 8
Effektmål 8
Risker 9
Alternativa lösningar 10
Alternativ 0 – Inga åtgärder 10
Alternativ 1 – endast teknisk upprustning 10
Alternativ 2 – teknisk upprustning och anpassning till behov 10
Analys och jämförelse mellan alternativ 10
Förstudiens projektorganisation 11
Styrgrupp 11
Projektgrupp 12
Beskrivning av valt alternativ 12

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Underskrift 13

Nästa steg 14

Genomförande av valt alternativ 14

Projektets resursbehov för valt alternativ 15

Rekommendation till beslut 16

Bilagor

Bilaga 1: Behovsanalys

Bilaga 2: Förstudie 2021

Bilaga 3: Lokallista

Bilaga 4: Hyresbedömning

Bilaga 5: Huvudtidplan

Bilaga 6: Hållbarhetsanalys Löwenströmska

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Beställarens referenser	
Ansvarig beställare. Namn, e-post, telefon:	
Hälso-och sjukvårdsförvaltningen	
Beställarens kontaktperson. Namn, e-post, telefon:	
Thomas Österberg, thomas.osterberg@regionstockholm.se, 08-123 133 50.	
Verksamhetens kontaktperson(-er). Namn, e-post, telefon:	
Pehr Sandell, pehr.sandell@regionstockholm.se, 08-123 419 13	
Kostn.Ställenr:	Division/Klinik/Sektion/Kostnadsställe/Namn/mm:
R7510	Rättspsykiatri Nord
Objekt (Site/Hus/Plan/Rum):	
Löwenströmska sjukhuset By02	

Beskrivning av verksamheten, nuläge

Beskrivning av verksamheten

Vården som idag erbjuds inom sektion Nord omfattar rättspsykiatrisk sluten- och öppenvård, och i enstaka fall erbjuds vård enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård. Vård ges både som akut och planerad vård. Den slutna vården ges inom säkerhetsnivå 3 (SOSFS 2006:9).

Vården ges av tvärdisciplinära team som i dagsläget inkluderar omvårdnadspersonal, arbetsterapeuter, psykologer, kuratorer och läkare. Ramarna för vården utgörs av ett dualistiskt synsätt där man både ser till patientens vårdbehov och till samhällets behov av skydd. De ramar för vad vården tillåts göra sätts delvis av sedvanliga tillsynsmyndigheter och författningar men även av förvaltningsrätten när vården prövas var 6:e månad. I diskussioner om vårdinnehåll och lokalfrågor ska säkerhetstänkande beaktas.

Det övergripande syftet med verksamheten är att få patienten att uppnå en förbättrad psykisk hälsa och social förmåga samt minska risken för återfall. Vårdtiden inom den slutna vården är i snitt 4,5 år och patienterna lever tätt inpå varandra under lång tid. Flertalet patienter är psykiskt stabila i långa perioder även om deras funktionsnivå förblir låg. I perioder kan patientens hälsa försämras och detta inverkar ofta negativt på andra

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

mer stabila patienter. I nuläget tvingas verksamheten ibland låta patienter dela rum vilket inte är optimalt. I nuläget delar alla patienter även hygienutrymmen.

Utrymmen för sysselsättning av patienter är otillräckliga och skalskydd kring dessa lokaler saknas, vilket innebär att personal får användas till bevakning på bekostnad av omvårdnad.

Verksamhetens lokalutnyttjande

Mån-fre	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år
Lör-sön	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år
Semesterstängning, helgdagar	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år

Verksamheten utnyttjar sina lokaler enligt ovan.

Behovet, bakgrund till behovet

De senaste åren har antalet patienter som överlämnas av domstol till rättspsykiatrisk vård ökat nationellt samt i Stockholm. Detta sker samtidigt som medelvårdtiden generellt blivit längre. I Stockholm var medelvårdtiden för en patient år 2012 runt 36 månader och år 2020 var vårdtiden 56 månader. Ett ökat antal patienter och längre vårdtider har under förra året inneburit stora påfrestningar för de rättspsykiatriska verksamheterna i Stockholm.

Det finns tre grundläggande behov vid en ombyggnation.

1. Att tillskapa en mer levande vårdmiljö som inbjuder till aktivitet och delaktighet i vården samt bättre utnyttjande av befintliga lokaler med möjlighet för bättre psykosocial rehabilitering.

2. Att anpassa vårdavdelningarnas lokaler så att antalet enkelrum med eget hygienutrymme blir maximalt i förhållande till vad som är möjligt sett till nuvarande planlösning.

3. Att höja säkerheten i del av by 02 för att bättre svara mot aktuella patientflöden och vårdbehov.

Verksamhetsutveckling – framtidsbild

Trenden de senaste åren är att fler döms till rättspsykiatrisk slutenvård och att vårdtiderna blir allt längre. Effekten av en upprustning och anpassning av platser inom nivå 3 innebär att risken minskar att inte ha vårdplatser när de behövs pga driftstörningar. Att kunna erbjuda en modern anpassad arbetsplats ökar även möjligheten att attrahera personal att arbeta på Löwenströmska sjukhuset.

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

För att uppnå förbättrad hälsa behövs följande:

- En mångsidig slutenvård med god vårdmiljö.
- Möjlighet till sysselsättning, terapeutiska insatser, social träning och aktiv träning av vardagliga kompetenser såväl inom- som utomhus.
- Säkra och integritetsbevarande utrymmen för nödvändiga tvångsåtgärder.
- Möjlighet till fysisk aktivitet.
- Möjlighet till säkra utemiljöer med visst regnskydd.
- Säkra utrymmen för kontakt med familj och barn.
- Höjd säkerhet för by 02 och del av by 01 är önskvärd för att säkerställa en god och säker vård.

Styrande förutsättningar och avgränsningar

Krav

De specifika byggnadstekniska kraven som har koppling till verksamhetenssäkerhetskrav, liknar de krav och riktlinjer som gäller för slutna anstalter. Dessa krav återfinns i SOSFS 2006:9; *”Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning”*.

Ur säkerhetssynpunkt är det viktigt att vara medveten om behovet av öppna planlösningar och lättövervakade avdelningar och utrymmen. Ytorna måste vara tillräckligt generösa för både patienter och personal så att alla kan bibehålla sina personliga revirgränser.

Det är också av stor betydelse att alla patienter, som klarar av det, ges dagliga möjligheter att röra sig utomhus d.v.s. att varje avgränsad patientgrupp kan disponera en egen avgränsad utomhusmiljö som uppfyller gällande säkerhetskrav och erbjuder variation i möjliga aktiviteter. Det är viktigt vid utformandet av miljöer både inom- och utomhus i möjligaste mån följer de krav som ställs enligt JO och Opcat-enheten gällande miljöer där frihetsberövade personer tas om hand.

En gemensam entréfunktion som säkrar inflödet och möjliggör för en allmän inpasseringskontroll av både sluten- och öppenvårdspatienter, personal, anhöriga och

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

domstolsverkets personal behövs. Entréfunktionen måste anpassas till rättspsykiatriska öppenvårdens lokaler vilka planeras för närliggande utrymmen i byggnad 01.

Möjligheter för patienter att vara aktiva är centralt i verksamheten och behovet av ändamålsenliga lokaler för detta är stort. Detta förutsätter exempelvis multihall för bollsporter, annan träning och storföreläsningar samt lokaler för påverkansprogram, social träning, fysisk träning, studier och besök med mera.

I anslutning till aktivitetsutrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Patienternas bostadsrum behöver bli mer trivsamma och tillåtande för individuella önskemål med tillgång till egen toalett, dusch och möjlighet till TV. Med tanke på vårdtidens längd är det enbart aktuellt med enkelrum.

Personal ska ha tillgång till utrymmen som är gemensamma för all personal i verksamheten, till exempel omklädningsrum, personalrum och träningsmöjligheter.

Avdelningar inom samma våningsplan bör knytas samman närmare för att skapa flexiblare bemanning, snabbare larmväg till grannavdelning och enklare styrning av personalresurser.

Lastkaj med närliggande utrymmen för godsmottagning och hantering av sjukvårdens specialavfall är nödvändigt. Befintliga transportvägar mellan byggnad 01 och byggnad 02 för konventionellt avfall måste bestå med godtagbar säkerhet vid in och utpassering.

Särskild entré för patienter som eskorteras till inrättningen.

Ett modernt enhetligt låssystem ska finnas med möjlighet för patienter att låsa sin dörr.

Evakuering av patienter under genomförandetiden måste ske på ett sådant sätt att verksamhetens produktion behålls till 100 % under genomförandetiden.

Viktning av styrande kriterier

Efter en samlad bedömning har det konstaterats att kvaliteten för projektet är viktigast vid genomförandet av planerad ombyggnad. Orsaken till detta är att verksamheten vid RPV och Region Stockholm bedömer att lokalerna är dåligt anpassade till dagens behov. Tillsammans med att byggnaden är uppförd 1984 gör att den tekniska livslängden för installationer och material har uppnåtts gör att en genomtänkt byggnation med funktioner och material ger en långsiktighet. Detta gör att ekonomin ligger mellan dessa parametrar för att möta den tänkta goda kvaliteten.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Gällande tid bedöms denna parameter som lägst då verksamheten är i full drift till dess att projektet är klart. Utöver detta kommer öppenvården att få nya lokaler tidigare i ett parallellt projekt vilket avlastar övrig verksamhet samt avhjälper arbetsmiljöproblem i befintliga lokaler.

Kvalitet	Ekonomi	Tid
60%	30%	10%

Avgränsningar

I byggnad 02 finns värden att behålla som i närtid redan har genomgått upprustning såsom utbytta luftbehandlingsaggregat tillsammans men nya apparatskåp för styrutrustning för hela byggnaden och nya hissar.

Verksamhetsmässigt kommer öppenvården att flyttas till byggnad 01 i ett separat projekt.

Syfte och effektmål

Syfte

Projektet syftar till att tekniskt upprusta byggnad 02 då den tekniska livslängden på installationer och ytskikt har uppnåtts. Projektet syftar också till att förbättra vårdmiljön och personalens arbetsmiljö genom att göra lokalerna mer ändamålsenliga.

Effektmål

1. Att anläggningen uppfyller kraven för säkerhetsnivå 3 enligt SOSFS 2006:9.
2. Att tillskapa en mer modern vårdmiljö som är anpassade att användas till olika typer av behandlande och rehabiliterande insatser.
3. Att lokalerna möter dagens krav på patientsäkerhet och medarbetarnas arbetsmiljö.
4. Att höja säkerheten i byggnad 02 så att inre och yttre utrymmen kan användas för patientverksamhet.
5. Att uppnå en robust och driftsäker anläggning som minimerar risk för akuta åtgärder.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909
VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Risker

I detta tidiga skede kan endast övergripande risker lyftas fram vilka måste analyseras mer i ett programhandlingsskede.

- Svårbedömda eventuella kostnadsökningar på grund av ombyggnad med befintlig verksamhet i drift, störning och säkerhetsfrågor.
- Upphandling av byggare för denna typ av projekt.
- Försening pga. långa processer i beslut.
- Störning på övrig verksamhet inom sjukhusområdet vid byggtid.
- Bygglovsfrågor kan förskjuta tidplanen.

Risk	Sannolikhet	Effekt/Konsekvens	Åtgärd
Lagändring, nytt huvudmannaskap	låg	Svårbedömt	
Ekonomi	medel	Försenad tidplan p.g.a att nya beslut krävs eller behov av omtag i projektet. Kan även leda till högre hyra än beräknat.	Ekonomisk uppföljning löpande för att säkerställa att ramarna för projektet hålls.
Enbart genomförande av teknisk upprustning	medel	Med tanke på vårdtidens längd är svårt att bedriva vård utan enkelrum med egna våtrum.	Framtagande av underlag som belyser konsekvenser av de olika alternativen så att väl-grundade beslut kan fattas.
Störningar i vårdproduktion	hög	Säkerhetsrisk för vård i befintlig under projekttiden.	Riskanalyser, säkerhetsorganisation, arbetsberedningar, styrning och kontroll under byggprojektets genomförande
Personalförsörjning	medel	Nya avdelningar kan inte driftsättas p.g.a personalbrist.	Noggrann planering av ett intensivt rekryteringsarbete som startar så tidigt som möjligt.

locum.
VÄRDEN FÖR VÅRDEN

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Alternativa lösningar

Alternativ 0 – Inga åtgärder

I nollalternativet kommer inga åtgärder utföras, byggnaden behålls och är driftsatt som i dagsläget.

Alternativ 1 – endast teknisk upprustning

Teknisk upprustning för att minimera behovet av akut underhåll så verksamheten kan fortgå utan akuta störningar i vården.

Alternativ 2 – teknisk upprustning och anpassning till behov

Teknisk upprustning som omfattar installationer, samtidigt som lokalerna anpassas efter verksamhetens behov utifrån behovsanalys RPV. Detta omfattar även att uppnå ändamålsenliga lokaler för den rättspsykiatriska sluten- och öppenvården i byggnad 02 på Löwenströmska sjukhuset inom säkerhetsnivå 3 (enligt Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning, SOSFS 2006:9). Antalet platser ska efter verksamhetsanpassningen vara oförändrat.

Analys och jämförelse mellan alternativ

Rekommendationen är att gå vidare med alternativ 2. Alternativet ryms inom gällande detaljplan.

Effektmålen som utvärderas har alternativen bedömts i en skala mellan -3 - +3, där 0 motsvarar ingen förändring eller ej relevant. -3 anger stor negativ påverkan och +3 stor positiv påverkan. Denna bedömning gäller även för energi och lokalutnyttjande/lokaleffektivitet.

Ekologisk och social hållbarhet

Summan av ekologisk och social hållbarhet, se tabell, uppfylls bäst av alternativ 2. Hållbarhetsanalys, bifogas i Förstudierapporten under bilaga 1.

För ekologisk hållbarhet i projektet har 5 aspekter samt 8 aspekter för social hållbarhet utvärderats, där alla alternativ tilldelats poäng baserat på den påverkan aktuellt alternativ har på aspekten. Skala mellan -3 - +3, där 0 motsvarar ingen påverkan eller ej relevant. -3 anger stor negativ påverkan och +3 stor positiv påverkan. Poängen har

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

summerats för respektive alternativ och redovisas i tabell ovan. Maximalt antal poäng för ekologisk hållbarhet är 15 och för social hållbarhet 24.

Urvalskriterier	Alternativ 0	Alternativ 1	Alternativ 2
Effektmål nr 1	-2	-2	3
Effektmål nr 2	-2	-2	3
Effektmål nr 3	-1	-1	3
Effektmål nr 4	-1	-1	3
Effektmål nr 5	-2	2	3
Ekologisk hållbarhet	2	1	-4
Social hållbarhet	-4	-5	8
Energi	-1	1	1
lokalutnyttjande/ Lokaleffektivitet	0	0	2
Total summa mål	-10	-7	22

Förstudiens projektorganisation

Styrgrupp

Namn	Roll	Organisation
Maria Andersson	Enhetschef	HSF
Thomas Österberg	Handläggare	HSF
Gabriele Radler Liljeberg	Handläggare	HSF
Kaj Forslund	Verksamhetschef	SLSO
Mikael Lindgren Ebenholtz	Administrativ direktör	SLSO
Anna Stenseth	Närsjukvårdschef	SLSO
Camilla Grundström	Handläggare	SLSO
Björn Åsander	Projektdirektör	Locum
Joacim Lilja	Projektområdeschef	Locum
Camilla Peterzén	Förvaltningsområdeschef	Locum
Åsa Welander	Fastighetsdirektör	Locum

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Projektgrupp

Namn	Roll	Organisation
Camilla Grundström	Handläggare	SLSO
Magnus Kristiansson	Bitr verksamhetschef/ säkerhetsansvarig	SLSO
Pehr Sandell	Sektionschef	SLSO
Mikael Miettinen	Säkerhetssamordnare Sektion nord	SLSO
Camilla Notklev	Bitr Sektionschef	SLSO
Linus Kjellerås	Fastighetsförvaltare	Locum
Camilla Peterzén	Förvaltningsområdeschef	Locum
Joacim Lilja	Projektområdeschef	Locum
Thomas Stranneryd	Projektledare	Locum
Christina Lorenzen	Vårdlokalutvecklare	Locum
Anna Bergqvist	Specialist tillgänglighet	Locum
Niklas Glimklint	Teknikförvaltare	Locum
Elsa Törnros	Uppdragsansvarig Arkitekt	White
Charlotte Ruben	Ansvarig Arkitekt	White

Beskrivning av valt alternativ

Denna förstudie beskriver och fördjupar två alternativ. Alternativ 1 förbättrar möjligheterna att kunna fortsätta driften av byggnaden utan driftstopp. Alternativ 2 möter behovsanalysens mål genom att lokalerna anpassas till verksamheten samtidigt som byggnaden upprustas tekniskt.

Alternativ 2 bygger på att varsamt bevara byggnadens kvalitéer och samtidigt förbättrar dagens flöden och principer. För detta alternativ adderas och omdisponeras stödfunktioner för personal och patienter vilket har skett i arbetsgrupper med verksamhetens representanter. Behovsanalysen har varit grundläggande i detta arbete för att planlösningsmässigt hitta en så optimal lösning för verksamhetens behov i balans med den befintliga byggnaden.

Alternativet 2 kan även genomföras utan att för den delen göra ett för omfattande avtryck ekologiskt hållbarhetsmässigt, men samtidigt hitta betydande fördelar för den sociala hållbarheten.

Alternativ 2, inkluderar i stora drag:

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

- Tillskapande av enkelrum med tillhörande hygienutrymmen, viss del som är tillgänglighetsanpassade.

- En ombyggnad av entrén för ökad kapacitet och effektivitet vid inpasseringskontroll.

- En ny multihall med möjlighet till utökat antal aktiviteter.

- En ombyggnad av ytorna kring befintlig godsmottagning och vaktmästeri.

- Utvidgning av personalmatsal, omklädningsrum, aktivitetsavdelning och personaladministration.

- Ombyggnad av teknikutrymmen, tillsammans med utbyte och renovering av allt material där teknisk livslängd uppnåtts.

Alternativ 2 innebär dessutom omdragning av perimeterskyddet för att bättre nyttja utemiljöer till förmån för uteaktiviteter.

Underskrift

Ovanstående Förstudie är framtagen i samarbete mellan företrädare för verksamhet och ansvarig hos Locum.

Verksamhetsföreträdare (namn och funktion)

Pehr Sandell, Sektionschef

Verksamhet

Rättspsykiatri Vård Stockholm

Ort och datum: Stockholm 2021-10-

Camilla Peterzen	Linus Kjellerås
Thomas Stranneryd	

Mall reviderad: 2019-12-16

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Nästa steg

Genomförande av valt alternativ

Denna förstudie kan möjliggöra för beslut att gå in i nästa programskede där projektet kan genomlysas djupare genom projektering av tänkta åtgärder. När/om denna programhandling sedan leder till genomförandebeslut fortsätter projektet med dessa skeden och faser:

De förberedande arbetena kring provisoriska evakueringslokaler (paviljonger) som behöver utföras finns det utöver detta en rad förberedande arbeten i byggnad 01 och 39 som är aktuella inom ramen för projektet.

Inför evakueringen av verksamheterna i byggnad 02 behöver förberedande anpassning utföras i tomställda eller outnyttjade lokaler i byggnad 01 & 39. Olika lokaler har noterats som aktuella i frågan med olika typer av behov & förutsättningar. Vissa av lokalerna är nyrenoverade men i behov av anpassning och vissa är stomrena samt att vissa av lokalerna inte varit aktuella för verksamhet tidigare (by.39).

Parallellt med arbetet kring teknisk upprustning och anpassning av byggnad 02 pågår två projekt som är direkt sammanlänkade. Bland annat förutsätts att flytten av den rättspsykiatriska öppenvården till byggnad 01 realiseras. Det pågår också en förstudie kring upprustning och anpassning av operationsavdelningen i byggnad 01, vilken troligen kommer att behöva ta hela eller delar av de lokaler som intressanta vid en evakuering av byggnad 02.

Evakueringsplan i flera etapper

Etapp 1, Västra flygelns Vårdavdelningar + Administrativa huskroppen plan 1 och 3.

Paviljong etableras och vårdavdelning evakueras från västra flygeln. Administrationen och förvaltningsrätt flyttas till By 01, och aktivitetscenter evakueras till By 39 "Röda villan". Västra flygeln genomgår en ombyggnation i samtliga plan. Access till vårdavdelning i östra flygeln från huvudentré kan ske genom plan 2.

Vårdavdelning flyttar in i nyrenoverade lokaler i västra flygeln.

Etapp 2, Östra flygelns Vårdavdelningar + Administrativa huskroppen plan 1 och 3.

Verksamheten östra flygeln evakueras till paviljonger. Östra flygeln genomgår en ombyggnation i samtliga plan.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Administrativa huskroppen byggs om i plan 1 och 3. Access till vårdavdelning i östra flygeln från huvudentré kan ske genom plan 2. Som förstärkning av access kan även en ny entré byggas på innergården och fungera som huvuddentré under byggtiden.

Vårdavdelning flyttar in i nyrenoverade lokaler i östra flygeln.

Etapp 3, Administrativa huskroppen plan 2 och nybyggnation av multihall.

Paviljonger avetableras och administrativa huskroppen genomgår ombyggnation av plan 2. Arbeten med nybyggnation av multihall utförs.

Access till vårdavdelningar från huvudentré, kan ske genom plan 1 och 3. Som förstärkning av access kan även entré på innergården fungera som huvuddentré under byggtiden.

Administration, förvaltningsrätt och aktivitetscenter flyttar till den nyrenoverade administrativa huskroppen.

Störning av verksamheter:
Ombyggnationen för Rättspsykiatrin på Löwenströmska sjukhuset under full drift, omfattas av betydande utmaningar. För att minimera störningar behöver byggnaden avlastas så verksamheten får så liten påverkan som möjligt. Strategin har därför varit att dela upp ombyggnationen i etapper och evakuera huset i tre huvuddelar/etapper. Att utrymma större delar mot gränssnitt i byggnaden kommer vara viktigt för att få ett så effektivt genomförande som möjligt, då störningarna annars utgör en ökad risk till förseningar.

Ljud alstrande arbeten med ingrepp i betongkonstruktionen kommer att krävas. Detta kan dock begränsas med diamantskärande ingrepp och inplanerade tider för borrning i bjälklag och väggar. Byggnaden är i försedd med dilatationsfogar som delar av byggnaden stommässigt mellan entrédel och vårdavdelningar så även mellan vårdavdelningarna, vilket gör att stomljud bör ha svårare att fortplanta sig mellan dessa byggnadsdelar.

En fördjupad störningsanalys med ljudmätningar bör utföras i programskedet inklusive förslag till åtgärder för detta beroende på utfallet.

Projektets resursbehov för valt alternativ

Bedömningen för valt alternativ är att framtagandet av en programhandling ligger på en investering kring 30 miljoner och cirka 10-11 månader att genomföra. Avsikten är att handla upp projekteringsgrupp under beslutsprocessen, med option för kommande systemhandlingsskede.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

För valt alternativ har vi i dag en uppskattad projektkostnad om 360-475 miljoner kronor vid tillskapandet av 108 nya vårdplatser. I behovsanalysen från verksamheten finns en multihall beskriven vilken bedöms uppgå till 20-25 miljoner kronor och ligger med i projektkostnaden. Den uppskattade projektkostnaden bygger på Projektbedömningen som utfördes 2019-2020 och som gjordes mycket djupgående. I nästa skede kommer vi ta fram mer detaljerade kostnadsanalyser och kalkyler.

Rekommendation till beslut

Projektgruppens rekommendation är att projektet drivs vidare med alternativ 2. Att vi gör de anpassningar som behövs för att tillskapa en funktionell anläggning som ryms inom Regionens planeringsbeslut.

Underskrift

Thomas Stranneryd

Delges
Registratur/Akten

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Projektnr 93110292
Diarienr LOC 2020-0135

Bilaga 2
Situationsplan

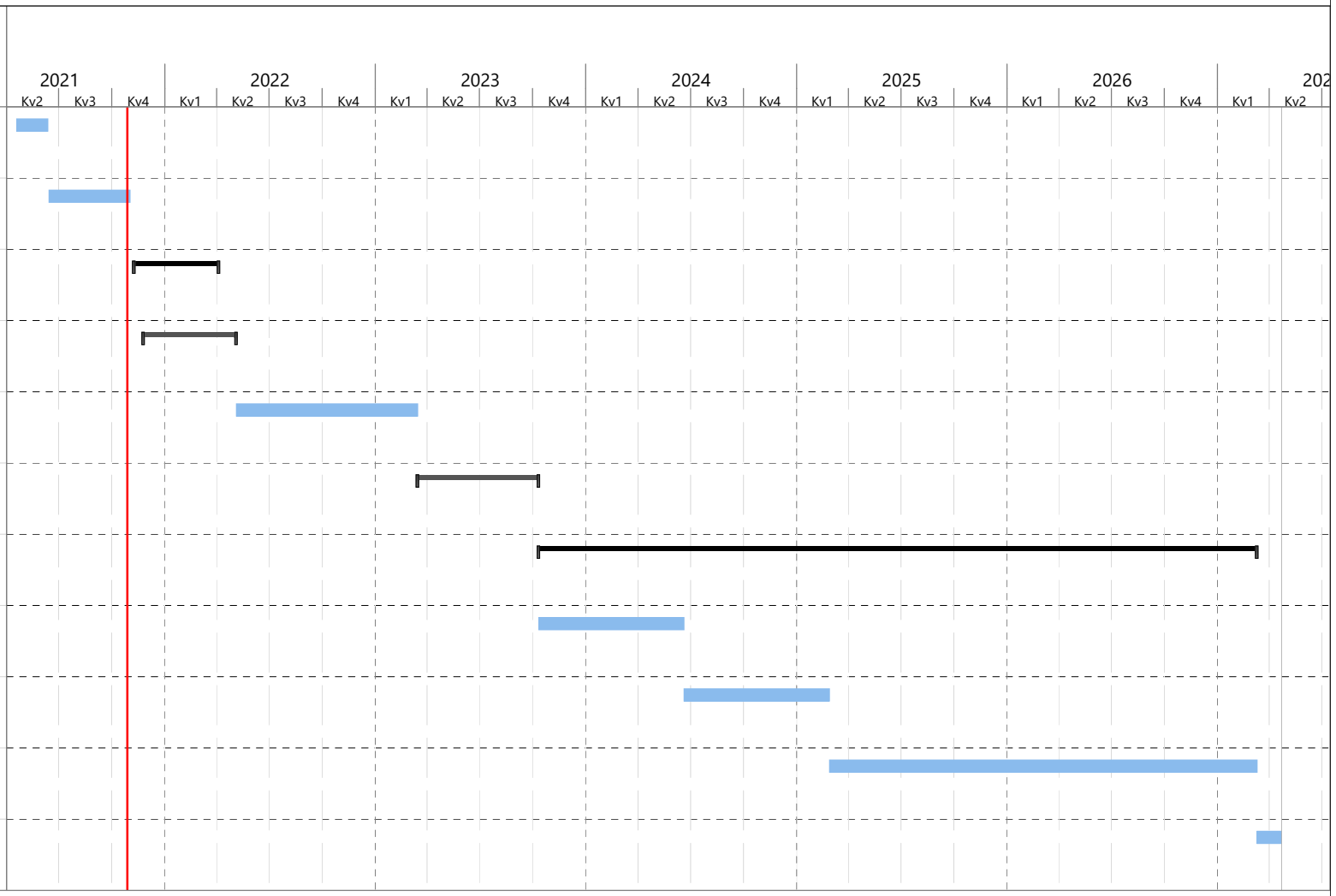

Foto: Locum

locum.
VÅRDEN FÖR VÅRDEN

Huvudtidplan - Löwenströmska sjh - Teknisk upprustning By02

Aktivitet	Start
1 Behovsanalys	må 21-04-19
2 Förstudieskede (Inriktning)	må 21-06-14
3 Beslutsprocess	**ti 21-11-09**
4 Upphandling konsulter	**to 21-11-25**
5 Programskede	to 22-05-05
6 Beslutsprocess	**on 23-03-15**
7 Genomförande	**to 23-10-12**
7.1 Detaljprojektering	to 23-10-12
7.2 Entreprenadupphandling	to 24-06-20
7.3 Produktion	to 25-02-27
8 Överlämnande	**to 27-03-11**

2021-05-18 Rev 2021-09-08

Region Stockholm

Stockholms läns sjukvårdsområde
Nämnd

Utdrag
PROTOKOLL 9/2021
Sammanträdesdatum
2021-12-15

Justerat onsdagen den 15 december 2021

Protokollet anslogs torsdagen den 16 december 2021

Justerare: Barbro Naroskyin Ann-Christine Jenvén

---

§ 12

Planeringsbeslut inför för nästa skede avseende verksamhetsanpassning av lokaler samt tillkommande ytor för rättspsykiatrisk öppenvård vid Löwenströmska sjukhuset, Upplands Väsby
SLSO 2021-2474

Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde beslutade

att godkänna förstudien i sin helhet och ställa sig bakom förordat alternativ 2, teknisk upprustning och anpassning till verksamhetens behov utifrån beslutad behovsanalys,

att Stockholms läns sjukvårdsområde godkänner de framtida ökade driftskostnaderna, enligt Locums prognos på beräknad hyresnivå gällande verksamhetsanpassning av by 02, vårdavdelningar med stödjande funktioner,

att Stockholms läns sjukvårdsområde godkänner de framtida ökade driftskostnaderna, enligt Locums prognos på beräknad hyresnivå gällande nybyggnation av multihall, lastkaj och logistikutrymmen,

att ge sjukvårdsdirektören i uppdrag att genom vårdavtal med hälso- och sjukvårdsnämnden reglera de ökade kostnaderna för att bedriva vården vid Löwenströmska sjukhuset efter iordningställandet, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Vid protokollet
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Utdragsbestyrkande

.....
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Stockholms läns landsting

Utgiftsår: **2020-2027**

Investeringskalkyl
Vård och Annan verksamhet

(fyll i färgade celler)

Förvaltning/bolag:	LFS
Lokalisering *(fastighet/byggnad)*:	Löwenströmska sjukhuset
Kontaktperson *(namn och tel nummer)*:	Camilla Peterzén 08-123 171 84

Byggnadsobjekt *(benämning)*:

Motivering *(max 5 rader)*: Förutsättningar för kalkylen:
Avser resultatpåverkan på LFS för Löwenströmska sjukhuset totalt efter projekt i By 02 på 460 mkr varav hyresgrundande del 200 mkr.

Byggstart (*månad, år)*	2023
Driftsstart *(månad, år)*	2027

Klassificering

Nyinvestering	*Nej*
Ersättningsinvestering	*Ja*

Initierats av fastighetsförvaltaren:	*Ja*
Initierats av hyresgäst:	*Ja*

Samråd med beställaren	Ja
Samråd med ägaren	Ja

Investeringsutgifter			**Avskrivningstid år:**
Byggnad, total produktionskostnad	tkr:	460 000	21

Årliga intäkter och kostnader*		**Före investering (för lokalen)**	**Efter investering (för lokalen)**
SLL-externa intäkter	tkr:		0
SLL-interna intäkter	tkr:	68 600	95 100
Totala intäkter	**tkr:**	**68 600**	**95 100**
Personalkostnader	tkr:	0	0
Material och läkemedelskostnader	tkr:	0	0
Hyreskostnader	tkr:	0	0
Avskrivningskostnader	tkr:	-50 000	-72 500
Räntekostnader	tkr:	-3 700	-8 500
Övriga driftkostnader	tkr:	-45 000	-45 000
Totala kostnader	**tkr:**	**-98 700**	**-126 000**
Totalt resultat	**tkr:**	**-30 100**	**-30 900**

*) i enlighet med kalkylförutsättningar i anvisningsdokumentet för budget.
Kalkylen får givetvis kompletteras med egna resultatrader vid behov.
På intäktssidan ska SLL-interna och externa intäkter särskiljas.

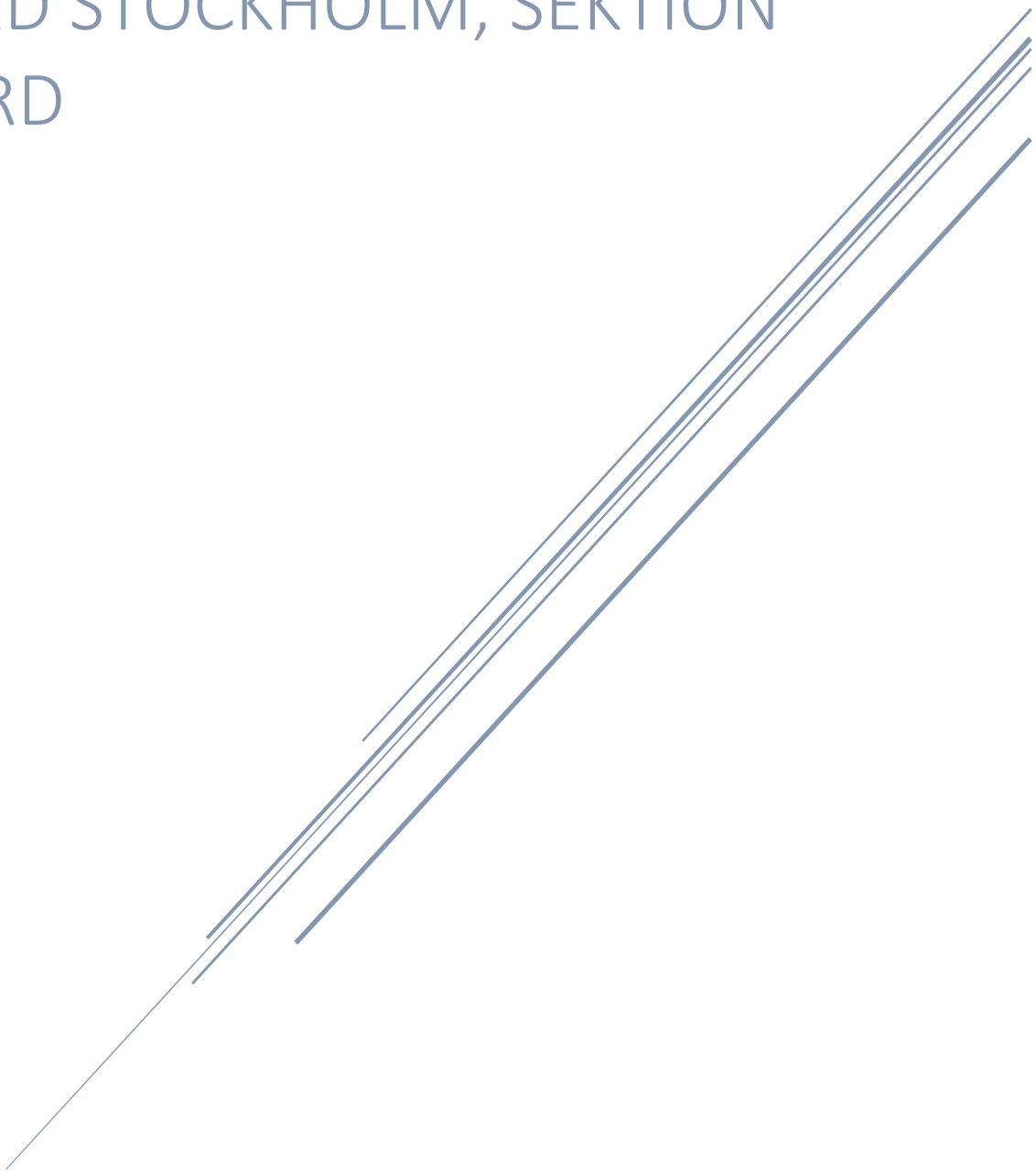
Kalkyl upprättad:
2021-12-20

Resultatanalys (Efter investering)

(fyll i färgade celler)

Årliga intäkter och kostnader, tkr	Efter investering										
	år 1	år 2	år 3	år 4	år 5	år 6	år 7	år 8	år 9	år 10	år 11
SLL-externa intäkter											
SLL-interna intäkter	95 100	97 400	99 700	102 100	104 500	107 000	109 500	112 000	114 600	117 300	120 000
Totala intäkter	**95 100**	**97 400**	**99 700**	**102 100**	**104 500**	**107 000**	**109 500**	**112 000**	**114 600**	**117 300**	**120 000**
Personalkostnader											
Material- och läkemedelskostnader											
Hyreskostnader											
Avskrivningskostnader	-72 400	-72 400	-72 400	-72 400	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-61 600
Räntekostnader	-8 500	-7 900	-7 300	-6 700	-6 000	-5 500	-4 900	-4 400	-3 800	-3 300	-2 700
Övriga driftkostnader	-45 000	-45 800	-46 600	-47 500	-48 300	-49 200	-50 100	-51 000	-51 900	-52 800	-53 800
Totala kostnader	**-125 900**	**-126 100**	**-126 300**	**-126 600**	**-117 300**	**-117 700**	**-118 000**	**-118 400**	**-118 700**	**-119 100**	**-118 100**
Resultat	**-30 800**	**-28 700**	**-26 600**	**-24 500**	**-12 800**	**-10 700**	**-8 500**	**-6 400**	**-4 100**	**-1 800**	**1 900**

UPPDATERAD BEHOVSANALYS FÖR VERKSAMHETSANPASSNING AV BY 02 LÖWENSTRÖMSKA SJUKHUSET, RÄTTSPSYKIATRI VÅRD STOCKHOLM, SEKTION NORD

Rättspsykiatri Vård Stockholm
REGION STOCKHOLM

Inledning

Grundläggande behov

Vid en verksamhetsanpassning av lokalerna i by 02 vid Löwenströmska sjukhuset behöver följande behov tillgodoses:

1. Att tillskapa en mer modern vårdmiljö som inbjuder till aktivitet och delaktighet i vården samt bättre utnyttjande av befintliga lokaler med bättre möjligheter för psykosocial rehabilitering, psykoedukation och påverkansinsatser.
2. Att skapa enkelrum med tillhörande hygienutrymmen.
3. Att höja säkerheten i by 02 så att i stort sett samtliga inre och yttre utrymmen kan användas för patientverksamhet.

Behov vid sluten rättspsykiatrisk vård

För att uppnå förbättrad möjlighet att genomföra verksamhetens uppdrag behövs:

- En mångsidig slutenvård med god vårdmiljö
- Möjligheter till bred sysselsättning, terapeutiska insatser, arbetsträning, social träning och träning av, i vardagen, nödvändiga färdigheter.
- Säkra och integritetsbevarande utrymmen för nödvändiga tvångsåtgärder
- Omfattande miljöer som uppmuntrar till fysisk aktivitet
- Utemiljöer med visst regn- och vindskydd

Behov vid öppen rättspsykiatrisk vård

För öppenvården behövs säkra, tillgänglighetsanpassade lokaler där man kan ta emot enskilda patienter som behöver samtal med vårdens personal, genomgå drogkontroller, grupper för nätverksmöten med mera. För närvarande pågår en förstudie om nya lokaler i by 01 för denna verksamhet och behoven för öppenvård har därmed lämnats utanför denna behovsanalys sånär som inpasseringen till lokalerna som hanteras under avsnittet entréfunktion.

Sammanfattning

Målet är att uppnå ändamålsenliga lokaler för den rättspsykiatriska sluten- och öppenvården i by 02 och delvis i by 01 på Löwenströmska sjukhuset inom säkerhetsnivå 3 (enligt Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning, SOSFS 2006:9). Antalet platser ska efter verksamhetsanpassningen vara oförändrat.

By 02 som helhet bör ha en yttre avgränsning som tillgodoser kravet enligt säkerhetsnivå 3: godtagbar. Ett antal utomhusmiljöer inom denna avgränsning ska finnas.

En gemensam entréfunktion som säkrar inflödet och möjliggör för en eventuell framtida allmän inpasseringskontroll av både sluten- och öppenvårdspatienter, personal, anhöriga och domstolsverkets personal behövs. Entréfunktionen måste anpassas till att den rättspsykiatriska öppenvårdens lokaler planeras till närliggande utrymmen i by 01.

Möjligheter för patienter att vara aktiva är centralt i verksamheten och behovet av ändamålsenliga lokaler för detta är stort. Detta förutsätter exempelvis multihall för bollsporter, annan träning och storföreläsningar samt lokaler för påverkansprogram, social träning, fysisk träning, studier och besök med mera.

I anslutning till aktivitetsutrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Patienternas bostadsrum behöver bli mer trivsamma och tillåtande för individuella önskemål med tillgång till egen toalett, dusch och möjlighet till TV. Med tanke på vårdtidens längd är det enbart aktuellt med enkelrum.

Personal ska ha tillgång till utrymmen som är gemensamma för all personal i verksamheten, till exempel omklädningsrum, personalrum och träningsmöjligheter.

Avdelningar inom samma våningsplan bör knytas samman närmare för att skapa flexiblare bemanning, snabbare larmväg till grannavdelning och enklare styrning av personalresurser.

Lastkaj med närliggande utrymmen för godsmottagning och hantering av sjukvårdens specialavfall är nödvändigt. Befintliga transportvägar mellan by 01 och by 02 för konventionellt avfall måste bestå med godtagbar säkerhet vid in och utpassering.

Särskild entré för patienter som eskorteras till inrättningen.

Ett modernt enhetligt låssystem ska finnas med möjlighet för patienter att låsa sin dörr.

Evakuering av patienter under genomförandetiden måste ske på ett sådant sätt att verksamhetens produktion behålls till 100 % under byggtiden.

Innehåll

Inledning 1

Grundläggande behov 1

Behov vid sluten rättspsykiatrisk vård 1

Behov vid öppen rättspsykiatrisk vård 1

Sammanfattning 1

Vårdmiljö gemensamma utrymmen utanför avdelningen 4

Vårdavdelningens lokaler 5

Avdelningsmiljö 5

Personal 5

Entréfunktion, access till förvaltningsrätt och externa besök 6

Reception 6

Externa besök och möteslokaler 6

Servicefunktioner, omklädning mer mera 6

Vaktmästeri 6

Lokalvård 7

Övrigt 7

Administration 7

Säkerhet 7

Provisorier under bygg och genomförandetid 8

Evakuering av patienter 8

Säkerhet under genomförandetid 8

Vårdmiljö gemensamma utrymmen utanför avdelningen

Ett centralt fokus för vården är att patienterna har möjligheter att vara aktiva. Detta gäller såväl att bearbeta och hantera sin sjukdom och de besvär den medför som att delta i aktiviteter och sysselsättning. Gemensamma miljöer för detta måste utvecklas. I dessa utrymmen behöver det finnas möjlighet för aktivering både enskilt och i grupp.

Mellan aktiviteterna bör det finnas tillgång till gemensamma utrymmen där patienterna kan uppehålla sig. För detta ska skapas ett uppehållsrum/café med plats för cirka 30 sittande patienter. I anslutning till detta ska det finnas en utemiljö där patienterna vara utan att vara beroende av personalassistans för att ta sig dit. För att patienterna ska kunna vistas ute året om har JO upprepade gånger ställt krav på att det behövs både regn- och vindskydd. Utemiljön ska uppfylla krav på säkerhetsnivå 3.

Caféet ska ha tillagningsmöjligheter, disk, kyl, godtagbart avlopp etc.

Det ska finnas miljöer där patienter kan dra sig undan om man behöver vila från umgänge exempelvis platser avskärmade med växtlighet eller annan lugn miljö.

Studierum – ett antal små rum – studiekuber, som kan möjliggöra för patienterna att delta i distansstudier, uppkoppling med ljud och bild måste vara möjligt. Möjligen ska dessa vara rum i rummet som möjliggör att de kan delta i grupputbildning med dörren till kuben öppen.

Samtalsrum – ett antal mindre rum för c:a 4 personer för utrednings- och behandlingsinsatser, eventuellt kan några av dessa samlokaliseras med besöksrum – se avsnitt om entréfunktionen.

Det är av yttersta vikt att rummen är ljudisolerade för att säkerställa patientsekretessen och andra säkerhetsaspekter.

Flexilokaler – två större rum, med tillgång till vatten och avlopp inklusive golvbrunn, där en grupp av patienter kan delta omväxlande i behandlingsinsatser eller enklare produktion.

Fysisk aktivitet – träningsrum med redskap för fysiskt träning.

Multihall– en större lokal om c:a 300-320 m^2 där fysisk träning i grupp ex yoga och olika bollsporter är möjligt. Det ska finnas möjlighet att möblera med portabla mötesmöbler för att använda som aula eller utbildningssal.

Besök – ett rum med pentry där dagsbesök kan beviljas under helger i en mer autonom miljö, för besök av barn men även vid behov av längre besök ex vid långväga besökare. Funktionsbedömningar av arbetsterapeut skulle även kunna genomföras i dessa lokaler för att på ett bättre sätt ge möjlighet att träna vardagliga färdigheter. Denna bör ligga med utgång mot utemiljö för att möjliggöra tillgång till frisk luft vid ett längre besök. Utemiljön måste uppfylla säkerhetsnivå 3.

Biblioteksrum ska finnas för lån av böcker, musik, filmer, studier.

Säker utemiljö för odling med mera där personal släpper in och ut patienter. Odling i växthus bör möjliggöras – dessa kan även tjäna som visuell avskärmning mot dialysavdelningen i by 01. I utemiljön ska även finnas förråd för trädgårdsredskap och maskiner för underhåll av alla säkra utemiljöer.

För att träna matlagning behövs ett träningskök.

För aktivitetscenters personal stationerade i de gemensamma utrymmena utanför avdelningarna behövs kontor med arbetsplats för upp till 8 personal, samt pausrum/lunchrum för dessa.

Förråd till verksamhetsmaterial för ovanstående utrymmen. Exempel på verksamhetsmaterial är verktyg, material för sysselsättning, livsmedel, virke och tyg.

I anslutning till dessa utrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Access från plan 1 till den norra utemiljön bör finnas. Denna är tänkt för mer fritidsbetonad verksamhet. Utemiljön ska uppfylla säkerhetsnivå 3.

Vårdavdelningens lokaler

Avdelningsmiljö

Vårdmiljön ska så långt som möjligt sträva efter en mer modern känsla med möjligheter för såväl aktivering som återhämtning. Ytorna och patientrummen ska enkelt kunna visiteras. Möblemanget ska vara anpassade efter vårdens hygienkrav och vara robusta och slitstarka. Fast inredning ska vara förankrad och svår att slita loss för att användas som tillhygge.

Behovet är 108 vårdplatser. Patientrummen ska ha delvis fast inredning, toalett med dusch och möjligheter till TV ska finnas. Som utgångspunkt kan inredningen i patientrum på Helix användas. Minst ett patientrum per avdelning ska vara tillgänglighetsanpassat.

En av avdelningarna, förslagsvis avdelning 30, ska ha eget entré för patienter som eskorteras till inrättningen och möjlighet till särskilda platser som ej räknas in i det totala platsantalet. Dessa kan vid behov användas för avskiljning och fastspänning men även för patienter som, utan att vara avskilda, tillfälligt behöver vistas i en lugnare miljö.

Dagrum och gemensamma utrymmen ska huvudsakligen vara anpassade för social samvaro inklusive måltider. Avdelningsköken behöver av hygien- och säkerhetsskäl vara tillgängliga endast för personal.

Ett större konferensrum per avdelning bör finnas med plats för cirka 10 personer dit enbart den egna avdelningens personal och patienter har tillträde.

I möjligaste mån bör ett antal rum skapas för samtal och fritidsbetonade aktiviteter.

Personal

Mellan avdelningarna ska en gemensam yta finnas för läkemedelsrum och enhetsledning samt personalexpedition som vetter mot båda avdelningarna. I nära anslutning till detta ska ett behandlingsrum per avdelning finnas. Beroende på personalexpeditionens yta och utformning kan ytterligare något utrymme för administration behövas.

Bemanningen under vissa arbetspass gör att personal inte har möjlighet att lämna avdelningen. Dessa arbetspass har enbart måltidsuppehåll under arbetstid när arbetssituationen medger detta. Det ska för dessa finnas ett mindre personalrum på alla avdelningar.

Entréfunktion, access till förvaltningsrätt och externa besök.

För närvarande bereds ett förslag som möjliggör införande av allmän inpasseringskontroll inom rättspsykiatrisk verksamhet i säkerhetsnivå 3. Det innebär att samtliga, såväl patienter som personal och besökare som går in på en sådan anläggning ska genomgå inpasseringskontroll innan de släpps in i anläggningen. Entréfunktionen ska vara anpassad till denna möjlighet. Oavsett om förslaget blir verklighet eller inte kan patienter redan idag, efter läkarbeslut, visiteras efter utevistelse. Detta bör ske i anslutning till entrén. Även öppenvårdens patienter som ska vidare till by 01 ska passera detta utrymme. Personalens inpassering ska vara skild från patienters och besökares inpassering men samordnad av driftkostnadsskäl.

Varje vecka sker förhandlingar i förvaltningsrätten där man bland annat beslutar om patienters fortsatta vård. Dessa förhandlingar är som regel öppna för allmänheten och allmänheten ska ha tillträde till lokalen. Access till förvaltningsrätten bör därför kunna styras så att access kan ske från skalskyddad sida likväl som från den publika sidan.

Reception

För att kunna styra tillgängligheten till lokalerna och hjälpa alla inpasserande till rätt plats behövs en bemannad reception som kan styra flöden av personal, patienter och besökare till de olika lokalerna och eventuella kontroller som ska genomföras i samband med detta.

Externa besök och möteslokaler

Till lokalerna kommer även andra för att delta i möten, föreläsningar, utbildningar och besök utan att de för den delen ska vara inne i vårdmiljöer. I anslutning till förvaltningsrätten kan man då lämpligen lokalisera andra rum som när förvaltningsrätten sammanträder kan vara samtalsrum för advokat och klient samt väntrum och övriga tider mötes- eller besökslokaler. Behovet av sådana lokaler är två rum för möten om minst fyra personer och två rum med kapacitet för 6-10 personer. Därutöver bör tillgången till multihallen kunna styras så att access kan ske från skalskyddad sida likväl som från den publika sidan.

Servicefunktioner, omklädning mer mera

Vaktmästeri

Plats för godsmottagning via lastkaj. I godsmottagningen ska plats finnas för inkommande gods och förvaring av tvätt och avfallsfraktioner ex medicin, sjukvårdens avfall, elektronik och andra fraktioner.

Plats utomhus för container för grovavfall

Utrymme för verkstad och kontor för vaktmästare och fastighetsservice behövs liksom tillhörande toalett.

Lokalvård

Utrymme för redskapsskötsel, tvättmaskin, torktumlare, förvaring av städmaterial och städvagnar samt underhåll av rengöringsmaskiner.

Övrigt

Omklädningsrum med plats för cirka 350 personer, varav c:a 60% män, bör vara samlokaliserade för hela huset och ha ett gemensamt klädförråd. Om möjligt bör dessa vara lokaliserade utanför anläggningens skalskydd.

Möjligheter till träning/gym för personal ska finnas.

Administration

Behov av enskilda arbetsplatser för 30-35 personer därutöver 2-3 konferensrum samt förråd för administrationens räkning bör finnas. För en trevligare arbetsmiljö behövs mer ljusgenomsläpp genom kontor och konferenslokaler. Enskilda kontorsrum ska eftersträvas men även några flexikontor med större yta för fler personer bör finnas. Möjlighet till tillfälliga arbetsplatser för digitala utbildningar och studenter ska finnas. Dessa kan vara betydligt mindre och utgöras av rum i rummet.

Ett större lunchrum/personalrum med plats för c:a 50 sittande behövs med utgång till terrass eller annan utemiljö.

Säkerhet

Säkerheten är överordnad andra krav på verksamheten.

Verksamheten ska fortsätta bedrivas i säkerhetsnivå 3. Byggnad 02 förutsätts ha ett skalskydd inom vilket även den rättspsykiatriska öppenvården inryms. Skalskyddsbrytande dörrar är huvudentré, patientintag i anslutning till avdelning 30, godsmottagning samt 1-2 nödutgångar vid den rättspsykiatriska öppenvården i by 01. Säkerhetssystemen är idag gemensamma för Helix och verksamheten vid Löwenströmska sjukhuset. Möjligheter för styrning av säkerhetssystemet ska kunna ske såväl från Helix som från Löwenströmska. Staketen i säkra utemiljöer förses med larmfunktion för att tidigt upptäcka eventuellt försök till rymning. Möjligheter ska finnas att ta in trädgårdsredskap och liknande i samtliga säkra utemiljöer.

Nuvarande personallarm behöver uppgraderas då service och reservdelar kommer att fasas ut från marknaden.

Befintligt lås och passersystem uppgraderas till att omfatta samtliga dörrar i by 02.

Kameraövervakning av delar av lokalerna ska övervägas och möjliggöras.

Säkerhetsrum med tillhörande avbrottsfri kraft måste säkerställas i enlighet med ovanstående.

Provisorier under bygg och genomförandetid

Evakuering av patienter

Den rättspsykiatriska verksamheten saknar möjlighet att minska antalet vårdade patienter. Verksamheten bedrivs i nuläget med viss överbeläggning. Eventuellt behov av att flytta avdelningar medför att samma antal vårdplatser måste skapas på annan plats. Beroende på dessa platsers lokalisering medför detta förmodligen ett ökat personalbehov.

Säkerhet under genomförandetid

Överfalls- och brandlarm i tillfälliga lokaler ska vara sammankopplade med befintligt larm.

2022-02-25

LOC 2020-0135

Protokollsutdrag

Informationssäkerhetsklass: K1

Utdrag ur protokoll 2/22

från möte med styrelsen i Locum AB torsdagen den 24 februari kl. 14.00 – 15.15, Landstingshuset, Skärgårdssalen.

Beslutsärenden

§ 9 Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning (LOC 2020-0135)

Beslutsunderlag

1. Förstudierapport
2. Situationsplan
3. Tidplan
4. Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
5. Investeringskalkyl inklusive resultatanalys
6. Behovsanalys

Hållbarhetsanalys och riskanalys redovisas i förstudierapporten.

Föredrog fastighetsdirektören Åsa Welander ärendet.

Beslut

Beslutade styrelsen för Locum AB föreslå fastighets- och servicenämnden föreslå regionstyrelsen besluta

att fatta planeringsbeslut för investeringsobjektet Löwenströmska sjukhuset, By 02 Ombyggnad, evakuering, teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt ca 460 000 000 kronor, inom ram för specificerade fastighetsinvesteringar 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm.

att utöka investeringsramen med 25 000 000 kr för en multihall.

Vid anteckningarna

Charlotte Viksten
Styrelsesekreterare

Mall reviderad: 2019-09-25

2022-02-25

LOC 2020-0135

Protokollsutdrag

Informationssäkerhetsklass: K1

Utdragsbestyrkande

Birgitta Strömberg

Mall reviderad: 2019-09-25

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

Planeringsbeslut avseende Löwenströmska sjukhuset, byggnad 02 - ombyggnad, evakuering och teknisk upprustning

Ärendet

Ärendet avser beslut om fortsatt arbete inför en teknisk upprustning av byggnad 02 vid Löwenströmska sjukhuset samt en anpassning av vårdlokaler för rättspsykiatrisk slutenvård. En förstudie har genomförts under 2020-2021 där ett antal alternativ utretts. Förstudien har resulterat i en rekommendation om upprustning av fastighetstekniska system samt en anpassning av verksamhetens lokaler för att möta vårdens krav. Beslutet avser planeringsbeslut. Den bedömda totala investeringen uppgår till 460 000 000 kronor och kostnaden för planeringsskedet uppgår till 30 000 000 kronor.

Tillkommande behov av en multihall bedöms uppgå till 25 000 000 kr och ingår inte i den beslutade investeringsramen.

Beslutsunderlag

1. Förstudierapport
2. Situationsplan
3. Tidplan
4. Hyresgästens godkännande av den totala driftskostnaden
5. Investeringskalkyl inklusive resultatanalys
6. Behovsanalys

Hållbarhetsanalys och riskanalys redovisas i förstudierapporten.

Förslag till beslut

Styrelsen för Locum AB föreslås föreslå fastighets- och servicenämnden föreslå regionstyrelsen besluta

att fatta planeringsbeslut för investeringsobjektet Löwenströmska sjukhuset, By 02 Ombyggnad, evakuering, teknisk upprustning till en investeringsutgift om totalt ca 460 000 000 kronor, inom ram för specificerade fastighetsinvesteringar 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm.

att utöka investeringsramen med 25 000 000 kr för en multihall.

Anette Henriksson
Verkställande direktör

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

Bakgrund

De senaste åren har antalet patienter som överlämnats av domstolen till rättspsykiatrisk vård ökat och det ser lika ut i hela landet. Därtill har vårdtiderna inom rättspsykiatrin ökat. För att möta detta behöver regionen säkerställa driftsäkerheten och ett möjligt långsiktigt nyttjande av befintliga vårdplatser.

Verksamheten inom sektion Nord, Rättspsykiatri Vård Stockholm, innefattar idag sju slutenvårdsavdelningar med 108 vårdplatser samt öppenvård belägna i by 02 på Löwenströmska sjukhuset.

Den byggnad där den rättspsykiatriska slutenvården bedrivs vid Löwenströmska sjukhuset byggdes 1986. Flertalet av de fastighetstekniska systemen, såsom avloppsstammar och elinstallationer, är från byggnadsåret och är helt eller delvis uttjänta vilket kräver utbyte. Därtill har vårdgivaren identifierat behov av att anpassa vårdens lokaler för att möta dagens krav på integritet, säkerhet och en modern vårdmiljö.

Det har tidigare genomförts ett antal utredningar avseende byggnad 02 och rättspsykiatrins lokaler. 2015 gjordes en förstudie som utredde teknisk upprustning samt verksamhetsanpassning med bibehållet antal vårdplatser. 2019 gjordes en utredning, där även en utökning av antal vårdplatser genom utbyggnation studerades. För Löwenströmska sjukhuset innebär en utbyggnad dock att en ny detaljplan behöver tas fram, vilket normalt är en relativt utdragen process. Därför beslutades att gå vidare med de alternativ som innehöll oförändrat antal vårdplatser.

Den behovsanalys som initialt låg till grund för förstudien togs fram av verksamheten 2015. Under våren 2021 fattade styrgruppen därför ett beslut om att uppdatera behovsanalysen inför fortsatta studier av olika alternativ. I samband med det arbetet lyftes ett behov om ytor för fysisk aktivitet och utbildning vilket i tidigare behovsanalys inte var ett lika tydligt identifierat. Detta har i det fortsatta arbetet lett till ett förslag om multihall vilket i denna förstudie särredovisas.

Överväganden

Alternativ 0

Nollalternativet innebär att ingen åtgärd utförs och att lokalerna fortsatt nyttjas likt idag. Brister i de tekniska systemen hanteras via akut underhåll vilket riskerar att få en negativ påverkan på verksamheten.

Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som idag. Merparten av vårdrummen är enkelrum som delar på tillgänglighetsanpassade wc med dusch. Det går ungefär två vårdrum per RWC. För att bibehålla antalet vårdplatser behöver ett antal rum fortsatt nyttjas av flera patienter.

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

Alternativ 1

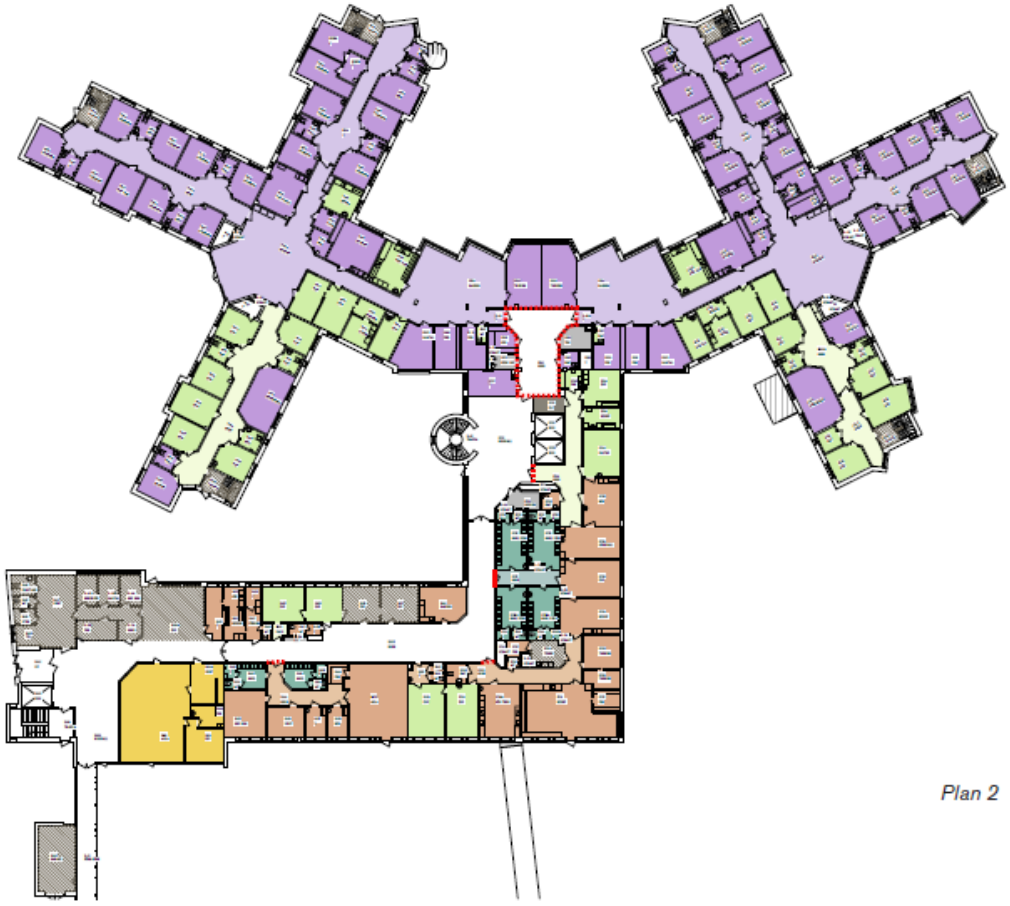
Alternativ 1 innebär att en teknisk upprustning genomförs för att minimera behovet av akut underhåll så att verksamhetens säkerhet upprätthålls och negativ verksamhetspåverkan undviks.

Den tekniska upprustningen innefattar i stort följande åtgärder;

- Stambyte och renovering av våtgrupper.
- Byte av ställverk, el- /telesystem och utbyte av armaturer.
- Åtgärder på tätskikt samt tätning av dilatationsfogar (rörelsefogar) mellan våningsplanen.

För att genomföra alternativ 1 evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01.

Inga förändringar görs i planlösning och utformning, och lokalerna förväntas därmed användas på samma sätt som idag.

Plan 2

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

Alternativ 2

Alternativ 2 innebär att byggnaden genomgår en teknisk upprustning likt i alternativ 1 samt att lokalerna anpassas för att möta verksamhetens behov.

Verksamhetsanpassning innefattar i stort följande åtgärder;

- Planlösningen ändras för att tillskapa enkelrum med tillhörande egna hygienutrymmen.
- Ombyggnation av entrén för att möjliggöra inpasseringskontroll och en förbättrad säkerhet.

Multihall

Tillkommande behov efter förstudien och beslutad investeringsplan.

- En ny multihall för fysisk aktivitet. Funktionen ryms inte inom befintlig byggnad varpå en tillbyggnad föreslås.
- Ytor för godsmottagning och vaktmästeri tillskapas i bottenvåningen på multihallen

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

För att genomföra alternativet evakueras vårdavdelningar etappvis till paviljong som ansluts till befintlig byggnad. Administrativa funktioner samt aktivitetscenter föreslås evakueras till vakanta lokaler inom byggnad 01. I de två första etapperna anpassas vårdavdelningar och delar av administrativa ytor. I den tredje etappen tas paviljongen bort och multihallen tillskapas.

Alternativ 2 bedöms vara det alternativ som bäst uppnår satta effektmål. Utöver att den tekniska upprustningen leder till en robust och driftsäker byggnad ger verksamhetsanpassningen en mer modern vårdmiljö. Patientsäkerhet och arbetsmiljö förbättras och den fysiska säkerheten höjs.

Vid en verksamhetsanpassning kan även behovet av en multihall tillgodoses genom att en nybyggnation föreslås. Under förstudien har alternativet att inrymma en multihall inom befintlig byggnad utretts men begränsningar i spännvidd och våningshöjd gör att det inte bedöms vara möjligt. Då behovet av multihall inte tydligt varit angivet vid beslut om förstudie redovisas denna separat ekonomiskt.

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

Miljökonsekvenser

Teknisk upprustning och verksamhetsanpassning av byggnad 02 kommer att ha viss negativ klimatpåverkan då det innefattar större byggåtgärder samt en tillbyggnad som tar befintlig grönyta i anspråk. Upprustning av de tekniska systemen ger en förbättring i energiprestanda i byggnaden vilket har en positiv påverkan.

Projektet ger stora förbättringar inom social hållbarhet genom att en förbättrad patientintegritet uppnås samt att lokalerna och utemiljön stöder verksamheten i sitt arbete med en läkande och hälsofrämjande vård. Även tryggheten och säkerheten för personalen förbättras.

Bedömningen är att den positiva påverkan på social hållbarhet och energi överväger den negativa påverkan på ekologisk hållbarhet. Helhetsbedömningen är därför att projektet i sin helhet har en positiv miljöpåverkan ur ett hållbarhetsperspektiv.

Ekonomi

Nedan redovisas bedömd totalkostnad för utredda alternativ.

	Nuläge	Alternativ 1	Alternativ 2
Antal vårdplatser	107	107	108 (2 st RWC per avd)
Tid		Ca 4 år	ca 5 år
Ombyggnad (Mkr)		150 – 250 mkr	300 - 400 mkr
Nybyggnad multihall (mkr)		-	20 – 25 mkr
Provisorier/ Evakuering		40 – 50 mkr	40 – 50 mkr
Summa		**200 – 300 mkr**	**360 – 475 mkr**
Hyresbedömning (mkr/år)	**18,5 mkr**		**47,1 mkr** (varav 2,1 mkr för multihall)

Investeringsutgiften i beslutad investeringsplan för 2022-2031 uppgår till 460 000 000 kr. I den bedömda kostnaden ingår även evakueringskostnader om ca 50 000 000 kr. Det tillkommande behovet av en multihall är en programändring på ca 25 000 000 kr och ingår inte i den beslutade investeringsramen. Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde godkände 2021-12-16 en ökad hyreskostnad.

Arbetet under planeringsskedet med framtagande av underlag till kommande genomförandebeslut kommer att innebära att 30 000 000 kr kommer att upparbetas. Den totala investeringsutgiften är bedömd till 460 000 000 kr och finns med i investeringsplan 2022-2031 för Landstingsfastigheter Stockholm.

Den totala investeringen medför ökade kostnader bestående av avskrivnings- och räntekostnader på 27 300 000 kr årligen baserat på en avskrivningstid om 21 år. Investeringen påverkar framtida resultat för Löwenströmska sjukhuset då den kommer

Camilla Peterzén
Förvaltningsområdeschef
08-123 171 84
camilla.peterzen@regionstockholm.se

BESLUT

Diarienr
LOC 2020-0135
FSN 2022-0049
Informationssäkerhetsklass: K1
Projektnr 93110292.

att generera en ny grundhyra om preliminärt 47 100 000 kr/år vilken ska bäras av SLSO. Investeringen bedöms även medföra lägre energikostnader motsvarande 50 000 kr/år samt lägre underhållskostnader om ca 1 500 000 kr/år. Avkastningen på eget kapital för Löwenströmska sjukhuset uppgår till -11,00 % efter investeringen och – 21,11 % före investeringen.

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Förstudierapport Löwenströmska Sjukhuset - By 02 - Teknisk upprustning

Sammanfattning av Förstudierapport

Allt fler överlämnas till rättspsykiatrisk vård och situationen ser i stort lika ut i hela landet. Vårdtiderna inom rättspsykiatrin har också ökat och för att möta detta erfordras att vi säkerställer antalet tillgängliga vårdplatser inom regionen.

Verksamheten inom sektion Nord, Rättspsykiatri Vård Stockholm, innefattar idag sju slutenvårdsavdelningar samt öppenvård belägna i by 02 på Löwenströmska sjukhuset. Efter diskussion med HSF har beställningen av antal vårddygn ökat och i nuläget (oktober 2018) har sektionen 108 vårdplatser. Öppenvården som idag är placerad i samma byggnad men med ingång från baksidan har ca 2500 besök per år.

Tidigare har förstudier gjorts 2015 och ytterligare utredning 2019, där utbyggnad utreddes. För Löwenströmska sjukhuset innebär det dock nya planbestämmelser, vilket normalt är en i sammanhanget utdragen process. För psykiatrin på Löwenströmska sjukhuset med över 100 patienter i dagsläget kan det även en expansion möta hinder vid ökat patientantal i kommunen.

Som ett resultat av förstudien presenteras två huvudalternativ. Alternativ 1 endast teknisk upprustning och alternativ 2 teknisk upprustning med anpassning efter verksamhetens behov.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Innehåll

Förstudierapport Löwenströmska Sjukhuset - By 02 - Teknisk upprustning 1
Sammanfattning av Förstudierapport 1
Beskrivning av verksamheten, nuläge 4
Beskrivning av verksamheten 4
Verksamhetens lokalutnyttjande 5
Behovet, bakgrund till behovet 5
Verksamhetsutveckling – framtidsbild 5
Styrande förutsättningar och avgränsningar 6
Krav 6
Viktning av styrande kriterier 7
Avgränsningar 8
Syfte och effektmål 8
Syfte 8
Effektmål 8
Risker 9
Alternativa lösningar 10
Alternativ 0 – Inga åtgärder 10
Alternativ 1 – endast teknisk upprustning 10
Alternativ 2 – teknisk upprustning och anpassning till behov 10
Analys och jämförelse mellan alternativ 10
Förstudiens projektorganisation 11
Styrgrupp 11
Projektgrupp 12
Beskrivning av valt alternativ 12

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Underskrift 13

Nästa steg 14

Genomförande av valt alternativ 14

Projektets resursbehov för valt alternativ 15

Rekommendation till beslut 16

Bilagor

Bilaga 1: Behovsanalys

Bilaga 2: Förstudie 2021

Bilaga 3: Lokallista

Bilaga 4: Hyresbedömning

Bilaga 5: Huvudtidplan

Bilaga 6: Hållbarhetsanalys Löwenströmska

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Förstudierapport | Projektnr: 93110292 | LOC 2020-0135
Informationssäkerhetsklass: K1
Förvaltningsobjekt: Löwenströmska sjukhuset By02

Beställarens referenser	
Ansvarig beställare. Namn, e-post, telefon:	
Hälso-och sjukvårdsförvaltningen	
Beställarens kontaktperson. Namn, e-post, telefon:	
Thomas Österberg, thomas.osterberg@regionstockholm.se, 08-123 133 50.	
Verksamhetens kontaktperson(-er). Namn, e-post, telefon:	
Pehr Sandell, pehr.sandell@regionstockholm.se, 08-123 419 13	
Kostn.Ställenr:	Division/Klinik/Sektion/Kostnadsställe/Namn/mm:
R7510	Rättspsykiatri Nord
Objekt (Site/Hus/Plan/Rum):	
Löwenströmska sjukhuset By02	

Beskrivning av verksamheten, nuläge

Beskrivning av verksamheten

Vården som idag erbjuds inom sektion Nord omfattar rättspsykiatrisk sluten- och öppenvård, och i enstaka fall erbjuds vård enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård. Vård ges både som akut och planerad vård. Den slutna vården ges inom säkerhetsnivå 3 (SOSFS 2006:9).

Vården ges av tvärdisciplinära team som i dagsläget inkluderar omvårdnadspersonal, arbetsterapeuter, psykologer, kuratorer och läkare. Ramarna för vården utgörs av ett dualistiskt synsätt där man både ser till patientens vårdbehov och till samhällets behov av skydd. De ramar för vad vården tillåts göra sätts delvis av sedvanliga tillsynsmyndigheter och författningar men även av förvaltningsrätten när vården prövas var 6:e månad. I diskussioner om vårdinnehåll och lokalfrågor ska säkerhetstänkande beaktas.

Det övergripande syftet med verksamheten är att få patienten att uppnå en förbättrad psykisk hälsa och social förmåga samt minska risken för återfall. Vårdtiden inom den slutna vården är i snitt 4,5 år och patienterna lever tätt inpå varandra under lång tid. Flertalet patienter är psykiskt stabila i långa perioder även om deras funktionsnivå förblir låg. I perioder kan patientens hälsa försämras och detta inverkar ofta negativt på andra

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

mer stabila patienter. I nuläget tvingas verksamheten ibland låta patienter dela rum vilket inte är optimalt. I nuläget delar alla patienter även hygienutrymmen.

Utrymmen för sysselsättning av patienter är otillräckliga och skalskydd kring dessa lokaler saknas, vilket innebär att personal får användas till bevakning på bekostnad av omvårdnad.

Verksamhetens lokalutnyttjande

Mån-fre	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år
Lör-sön	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år
Semesterstängning, helgdagar	24 timmar/dygn, sju dagar i veckan, 365 dagar/år

Verksamheten utnyttjar sina lokaler enligt ovan.

Behovet, bakgrund till behovet

De senaste åren har antalet patienter som överlämnas av domstol till rättspsykiatrisk vård ökat nationellt samt i Stockholm. Detta sker samtidigt som medelvårdtiden generellt blivit längre. I Stockholm var medelvårdtiden för en patient år 2012 runt 36 månader och år 2020 var vårdtiden 56 månader. Ett ökat antal patienter och längre vårdtider har under förra året inneburit stora påfrestningar för de rättspsykiatriska verksamheterna i Stockholm.

Det finns tre grundläggande behov vid en ombyggnation.

1. Att tillskapa en mer levande vårdmiljö som inbjuder till aktivitet och delaktighet i vården samt bättre utnyttjande av befintliga lokaler med möjlighet för bättre psykosocial rehabilitering.

2. Att anpassa vårdavdelningarnas lokaler så att antalet enkelrum med eget hygienutrymme blir maximalt i förhållande till vad som är möjligt sett till nuvarande planlösning.

3. Att höja säkerheten i del av by 02 för att bättre svara mot aktuella patientflöden och vårdbehov.

Verksamhetsutveckling – framtidsbild

Trenden de senaste åren är att fler döms till rättspsykiatrisk slutenvård och att vårdtiderna blir allt längre. Effekten av en upprustning och anpassning av platser inom nivå 3 innebär att risken minskar att inte ha vårdplatser när de behövs pga driftstörningar. Att kunna erbjuda en modern anpassad arbetsplats ökar även möjligheten att attrahera personal att arbeta på Löwenströmska sjukhuset.

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

För att uppnå förbättrad hälsa behövs följande:

- En mångsidig slutenvård med god vårdmiljö.
- Möjlighet till sysselsättning, terapeutiska insatser, social träning och aktiv träning av vardagliga kompetenser såväl inom- som utomhus.
- Säkra och integritetsbevarande utrymmen för nödvändiga tvångsåtgärder.
- Möjlighet till fysisk aktivitet.
- Möjlighet till säkra utemiljöer med visst regnskydd.
- Säkra utrymmen för kontakt med familj och barn.
- Höjd säkerhet för by 02 och del av by 01 är önskvärd för att säkerställa en god och säker vård.

Styrande förutsättningar och avgränsningar

Krav

De specifika byggnadstekniska kraven som har koppling till verksamhetenssäkerhetskrav, liknar de krav och riktlinjer som gäller för slutna anstalter. Dessa krav återfinns i SOSFS 2006:9; *”Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning”*.

Ur säkerhetssynpunkt är det viktigt att vara medveten om behovet av öppna planlösningar och lättövervakade avdelningar och utrymmen. Ytorna måste vara tillräckligt generösa för både patienter och personal så att alla kan bibehålla sina personliga revirgränser.

Det är också av stor betydelse att alla patienter, som klarar av det, ges dagliga möjligheter att röra sig utomhus d.v.s. att varje avgränsad patientgrupp kan disponera en egen avgränsad utomhusmiljö som uppfyller gällande säkerhetskrav och erbjuder variation i möjliga aktiviteter. Det är viktigt vid utformandet av miljöer både inom- och utomhus i möjligaste mån följer de krav som ställs enligt JO och Opcat-enheten gällande miljöer där frihetsberövade personer tas om hand.

En gemensam entréfunktion som säkrar inflödet och möjliggör för en allmän inpasseringskontroll av både sluten- och öppenvårdspatienter, personal, anhöriga och

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

domstolsverkets personal behövs. Entréfunktionen måste anpassas till rättspsykiatriska öppenvårdens lokaler vilka planeras för närliggande utrymmen i byggnad 01.

Möjligheter för patienter att vara aktiva är centralt i verksamheten och behovet av ändamålsenliga lokaler för detta är stort. Detta förutsätter exempelvis multihall för bollsporter, annan träning och storföreläsningar samt lokaler för påverkansprogram, social träning, fysisk träning, studier och besök med mera.

I anslutning till aktivitetsutrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Patienternas bostadsrum behöver bli mer trivsamma och tillåtande för individuella önskemål med tillgång till egen toalett, dusch och möjlighet till TV. Med tanke på vårdtidens längd är det enbart aktuellt med enkelrum.

Personal ska ha tillgång till utrymmen som är gemensamma för all personal i verksamheten, till exempel omklädningsrum, personalrum och träningsmöjligheter.

Avdelningar inom samma våningsplan bör knytas samman närmare för att skapa flexiblare bemanning, snabbare larmväg till grannavdelning och enklare styrning av personalresurser.

Lastkaj med närliggande utrymmen för godsmottagning och hantering av sjukvårdens specialavfall är nödvändigt. Befintliga transportvägar mellan byggnad 01 och byggnad 02 för konventionellt avfall måste bestå med godtagbar säkerhet vid in och utpassering.

Särskild entré för patienter som eskorteras till inrättningen.

Ett modernt enhetligt låssystem ska finnas med möjlighet för patienter att låsa sin dörr.

Evakuering av patienter under genomförandetiden måste ske på ett sådant sätt att verksamhetens produktion behålls till 100 % under genomförandetiden.

Viktning av styrande kriterier

Efter en samlad bedömning har det konstaterats att kvaliteten för projektet är viktigast vid genomförandet av planerad ombyggnad. Orsaken till detta är att verksamheten vid RPV och Region Stockholm bedömer att lokalerna är dåligt anpassade till dagens behov. Tillsammans med att byggnaden är uppförd 1984 gör att den tekniska livslängden för installationer och material har uppnåtts gör att en genomtänkt byggnation med funktioner och material ger en långsiktighet. Detta gör att ekonomin ligger mellan dessa parametrar för att möta den tänkta goda kvaliteten.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Gällande tid bedöms denna parameter som lägst då verksamheten är i full drift till dess att projektet är klart. Utöver detta kommer öppenvården att få nya lokaler tidigare i ett parallellt projekt vilket avlastar övrig verksamhet samt avhjälper arbetsmiljöproblem i befintliga lokaler.

Kvalitet	Ekonomi	Tid
60%	30%	10%

Avgränsningar

I byggnad 02 finns värden att behålla som i närtid redan har genomgått upprustning såsom utbytta luftbehandlingsaggregat tillsammans men nya apparatskåp för styrutrustning för hela byggnaden och nya hissar.

Verksamhetsmässigt kommer öppenvården att flyttas till byggnad 01 i ett separat projekt.

Syfte och effektmål

Syfte

Projektet syftar till att tekniskt upprusta byggnad 02 då den tekniska livslängden på installationer och ytskikt har uppnåtts. Projektet syftar också till att förbättra vårdmiljön och personalens arbetsmiljö genom att göra lokalerna mer ändamålsenliga.

Effektmål

1. Att anläggningen uppfyller kraven för säkerhetsnivå 3 enligt SOSFS 2006:9.
2. Att tillskapa en mer modern vårdmiljö som är anpassade att användas till olika typer av behandlande och rehabiliterande insatser.
3. Att lokalerna möter dagens krav på patientsäkerhet och medarbetarnas arbetsmiljö.
4. Att höja säkerheten i byggnad 02 så att inre och yttre utrymmen kan användas för patientverksamhet.
5. Att uppnå en robust och driftsäker anläggning som minimerar risk för akuta åtgärder.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909
VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Risker

I detta tidiga skede kan endast övergripande risker lyftas fram vilka måste analyseras mer i ett programhandlingsskede.

- Svårbedömda eventuella kostnadsökningar på grund av ombyggnad med befintlig verksamhet i drift, störning och säkerhetsfrågor.
- Upphandling av byggare för denna typ av projekt.
- Försening pga. långa processer i beslut.
- Störning på övrig verksamhet inom sjukhusområdet vid byggtid.
- Bygglovsfrågor kan förskjuta tidplanen.

Risk	Sannolikhet	Effekt/Konsekvens	Åtgärd
Lagändring, nytt huvudmannaskap	låg	Svårbedömt	
Ekonomi	medel	Försenad tidplan p.g.a att nya beslut krävs eller behov av omtag i projektet. Kan även leda till högre hyra än beräknat.	Ekonomisk uppföljning löpande för att säkerställa att ramarna för projektet hålls.
Enbart genomförande av teknisk upprustning	medel	Med tanke på vårdtidens längd är svårt att bedriva vård utan enkelrum med egna våtrum.	Framtagande av underlag som belyser konsekvenser av de olika alternativen så att väl-grundade beslut kan fattas.
Störningar i vårdproduktion	hög	Säkerhetsrisk för vård i befintlig under projekttiden.	Riskanalyser, säkerhetsorganisation, arbetsberedningar, styrning och kontroll under byggprojektets genomförande
Personalförsörjning	medel	Nya avdelningar kan inte driftsättas p.g.a personalbrist.	Noggrann planering av ett intensivt rekryteringsarbete som startar så tidigt som möjligt.

locum.
VÄRDEN FÖR VÅRDEN

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Alternativa lösningar

Alternativ 0 – Inga åtgärder

I nollalternativet kommer inga åtgärder utföras, byggnaden behålls och är driftsatt som i dagsläget.

Alternativ 1 – endast teknisk upprustning

Teknisk upprustning för att minimera behovet av akut underhåll så verksamheten kan fortgå utan akuta störningar i vården.

Alternativ 2 – teknisk upprustning och anpassning till behov

Teknisk upprustning som omfattar installationer, samtidigt som lokalerna anpassas efter verksamhetens behov utifrån behovsanalys RPV. Detta omfattar även att uppnå ändamålsenliga lokaler för den rättspsykiatriska sluten- och öppenvården i byggnad 02 på Löwenströmska sjukhuset inom säkerhetsnivå 3 (enligt Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning, SOSFS 2006:9). Antalet platser ska efter verksamhetsanpassningen vara oförändrat.

Analys och jämförelse mellan alternativ

Rekommendationen är att gå vidare med alternativ 2. Alternativet ryms inom gällande detaljplan.

Effektmålen som utvärderas har alternativen bedömts i en skala mellan -3 - +3, där 0 motsvarar ingen förändring eller ej relevant. -3 anger stor negativ påverkan och +3 stor positiv påverkan. Denna bedömning gäller även för energi och lokalutnyttjande/lokaleffektivitet.

Ekologisk och social hållbarhet

Summan av ekologisk och social hållbarhet, se tabell, uppfylls bäst av alternativ 2. Hållbarhetsanalys, bifogas i Förstudierapporten under bilaga 1.

För ekologisk hållbarhet i projektet har 5 aspekter samt 8 aspekter för social hållbarhet utvärderats, där alla alternativ tilldelats poäng baserat på den påverkan aktuellt alternativ har på aspekten. Skala mellan -3 - +3, där 0 motsvarar ingen påverkan eller ej relevant. -3 anger stor negativ påverkan och +3 stor positiv påverkan. Poängen har

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

summerats för respektive alternativ och redovisas i tabell ovan. Maximalt antal poäng för ekologisk hållbarhet är 15 och för social hållbarhet 24.

Urvalskriterier	Alternativ 0	Alternativ 1	Alternativ 2
Effektmål nr 1	-2	-2	3
Effektmål nr 2	-2	-2	3
Effektmål nr 3	-1	-1	3
Effektmål nr 4	-1	-1	3
Effektmål nr 5	-2	2	3
Ekologisk hållbarhet	2	1	-4
Social hållbarhet	-4	-5	8
Energi	-1	1	1
lokalutnyttjande/ Lokaleffektivitet	0	0	2
Total summa mål	-10	-7	22

Förstudiens projektorganisation

Styrgrupp

Namn	Roll	Organisation
Maria Andersson	Enhetschef	HSF
Thomas Österberg	Handläggare	HSF
Gabriele Radler Liljeberg	Handläggare	HSF
Kaj Forslund	Verksamhetschef	SLSO
Mikael Lindgren Ebenholtz	Administrativ direktör	SLSO
Anna Stenseth	Närsjukvårdschef	SLSO
Camilla Grundström	Handläggare	SLSO
Björn Åsander	Projektdirektör	Locum
Joacim Lilja	Projektområdeschef	Locum
Camilla Peterzén	Förvaltningsområdeschef	Locum
Åsa Welander	Fastighetsdirektör	Locum

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Projektgrupp

Namn	Roll	Organisation
Camilla Grundström	Handläggare	SLSO
Magnus Kristiansson	Bitr verksamhetschef/ säkerhetsansvarig	SLSO
Pehr Sandell	Sektionschef	SLSO
Mikael Miettinen	Säkerhetssamordnare Sektion nord	SLSO
Camilla Notklev	Bitr Sektionschef	SLSO
Linus Kjellerås	Fastighetsförvaltare	Locum
Camilla Peterzén	Förvaltningsområdeschef	Locum
Joacim Lilja	Projektområdeschef	Locum
Thomas Stranneryd	Projektledare	Locum
Christina Lorenzen	Vårdlokalutvecklare	Locum
Anna Bergqvist	Specialist tillgänglighet	Locum
Niklas Glimklint	Teknikförvaltare	Locum
Elsa Törnros	Uppdragsansvarig Arkitekt	White
Charlotte Ruben	Ansvarig Arkitekt	White

Beskrivning av valt alternativ

Denna förstudie beskriver och fördjupar två alternativ. Alternativ 1 förbättrar möjligheterna att kunna fortsätta driften av byggnaden utan driftstopp. Alternativ 2 möter behovsanalysens mål genom att lokalerna anpassas till verksamheten samtidigt som byggnaden upprustas tekniskt.

Alternativ 2 bygger på att varsamt bevara byggnadens kvalitéer och samtidigt förbättrar dagens flöden och principer. För detta alternativ adderas och omdisponeras stödfunktioner för personal och patienter vilket har skett i arbetsgrupper med verksamhetens representanter. Behovsanalysen har varit grundläggande i detta arbete för att planlösningsmässigt hitta en så optimal lösning för verksamhetens behov i balans med den befintliga byggnaden.

Alternativet 2 kan även genomföras utan att för den delen göra ett för omfattande avtryck ekologiskt hållbarhetsmässigt, men samtidigt hitta betydande fördelar för den sociala hållbarheten.

Alternativ 2, inkluderar i stora drag:

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

- Tillskapande av enkelrum med tillhörande hygienutrymmen, viss del som är tillgänglighetsanpassade.

- En ombyggnad av entrén för ökad kapacitet och effektivitet vid inpasseringskontroll.

- En ny multihall med möjlighet till utökat antal aktiviteter.

- En ombyggnad av ytorna kring befintlig godsmottagning och vaktmästeri.

- Utvidgning av personalmatsal, omklädningsrum, aktivitetsavdelning och personaladministration.

- Ombyggnad av teknikutrymmen, tillsammans med utbyte och renovering av allt material där teknisk livslängd uppnåtts.

Alternativ 2 innebär dessutom omdragning av perimeterskyddet för att bättre nyttja utemiljöer till förmån för uteaktiviteter.

Underskrift

Ovanstående Förstudie är framtagen i samarbete mellan företrädare för verksamhet och ansvarig hos Locum.

Verksamhetsföreträdare (namn och funktion)

Pehr Sandell, Sektionschef

Verksamhet

Rättspsykiatri Vård Stockholm

Ort och datum: Stockholm 2021-10-

Camilla Peterzen	Linus Kjellerås
Thomas Stranneryd	

Mall reviderad: 2019-12-16

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Nästa steg

Genomförande av valt alternativ

Denna förstudie kan möjliggöra för beslut att gå in i nästa programskede där projektet kan genomlysas djupare genom projektering av tänkta åtgärder. När/om denna programhandling sedan leder till genomförandebeslut fortsätter projektet med dessa skeden och faser:

De förberedande arbetena kring provisoriska evakueringslokaler (paviljonger) som behöver utföras finns det utöver detta en rad förberedande arbeten i byggnad 01 och 39 som är aktuella inom ramen för projektet.

Inför evakueringen av verksamheterna i byggnad 02 behöver förberedande anpassning utföras i tomställda eller outnyttjade lokaler i byggnad 01 & 39. Olika lokaler har noterats som aktuella i frågan med olika typer av behov & förutsättningar. Vissa av lokalerna är nyrenoverade men i behov av anpassning och vissa är stomrena samt att vissa av lokalerna inte varit aktuella för verksamhet tidigare (by.39).

Parallellt med arbetet kring teknisk upprustning och anpassning av byggnad 02 pågår två projekt som är direkt sammanlänkade. Bland annat förutsätts att flytten av den rättspsykiatriska öppenvården till byggnad 01 realiseras. Det pågår också en förstudie kring upprustning och anpassning av operationsavdelningen i byggnad 01, vilken troligen kommer att behöva ta hela eller delar av de lokaler som intressanta vid en evakuering av byggnad 02.

Evakueringsplan i flera etapper

Etapp 1, Västra flygelns Vårdavdelningar + Administrativa huskroppen plan 1 och 3.

Paviljong etableras och vårdavdelning evakueras från västra flygeln. Administrationen och förvaltningsrätt flyttas till By 01, och aktivitetscenter evakueras till By 39 "Röda villan". Västra flygeln genomgår en ombyggnation i samtliga plan. Access till vårdavdelning i östra flygeln från huvudentré kan ske genom plan 2.

Vårdavdelning flyttar in i nyrenoverade lokaler i västra flygeln.

Etapp 2, Östra flygelns Vårdavdelningar + Administrativa huskroppen plan 1 och 3.

Verksamheten östra flygeln evakueras till paviljonger. Östra flygeln genomgår en ombyggnation i samtliga plan.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm
Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm
Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00
locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

Administrativa huskroppen byggs om i plan 1 och 3. Access till vårdavdelning i östra flygeln från huvudentré kan ske genom plan 2. Som förstärkning av access kan även en ny entré byggas på innergården och fungera som huvuddentré under byggtiden.

Vårdavdelning flyttar in i nyrenoverade lokaler i östra flygeln.

Etapp 3, Administrativa huskroppen plan 2 och nybyggnation av multihall.

Paviljonger avetableras och administrativa huskroppen genomgår ombyggnation av plan 2. Arbeten med nybyggnation av multihall utförs.

Access till vårdavdelningar från huvudentré, kan ske genom plan 1 och 3. Som förstärkning av access kan även entré på innergården fungera som huvuddentré under byggtiden.

Administration, förvaltningsrätt och aktivitetscenter flyttar till den nyrenoverade administrativa huskroppen.

Störning av verksamheter:
Ombyggnationen för Rättspsykiatrin på Löwenströmska sjukhuset under full drift, omfattas av betydande utmaningar. För att minimera störningar behöver byggnaden avlastas så verksamheten får så liten påverkan som möjligt. Strategin har därför varit att dela upp ombyggnationen i etapper och evakuera huset i tre huvuddelar/etapper. Att utrymma större delar mot gränssnitt i byggnaden kommer vara viktigt för att få ett så effektivt genomförande som möjligt, då störningarna annars utgör en ökad risk till förseningar.

Ljud alstrande arbeten med ingrepp i betongkonstruktionen kommer att krävas. Detta kan dock begränsas med diamantskärande ingrepp och inplanerade tider för borrning i bjälklag och väggar. Byggnaden är i försedd med dilatationsfogar som delar av byggnaden stommässigt mellan entrédel och vårdavdelningar så även mellan vårdavdelningarna, vilket gör att stomljud bör ha svårare att fortplanta sig mellan dessa byggnadsdelar.

En fördjupad störningsanalys med ljudmätningar bör utföras i programskedet inklusive förslag till åtgärder för detta beroende på utfallet.

Projektets resursbehov för valt alternativ

Bedömningen för valt alternativ är att framtagandet av en programhandling ligger på en investering kring 30 miljoner och cirka 10-11 månader att genomföra. Avsikten är att handla upp projekteringsgrupp under beslutsprocessen, med option för kommande systemhandlingsskede.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-09-23

Thomas Stranneryd
Projektledare
08-123 170 50
thomas.stranneryd@sll.se

För valt alternativ har vi i dag en uppskattad projektkostnad om 360-475 miljoner kronor vid tillskapandet av 108 nya vårdplatser. I behovsanalysen från verksamheten finns en multihall beskriven vilken bedöms uppgå till 20-25 miljoner kronor och ligger med i projektkostnaden. Den uppskattade projektkostnaden bygger på Projektbedömningen som utfördes 2019-2020 och som gjordes mycket djupgående. I nästa skede kommer vi ta fram mer detaljerade kostnadsanalyser och kalkyler.

Rekommendation till beslut

Projektgruppens rekommendation är att projektet drivs vidare med alternativ 2. Att vi gör de anpassningar som behövs för att tillskapa en funktionell anläggning som ryms inom Regionens planeringsbeslut.

Underskrift

Thomas Stranneryd

Delges
Registratur/Akten

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

Projektnr 93110292
Diarienr LOC 2020-0135

Bilaga 2
Situationsplan

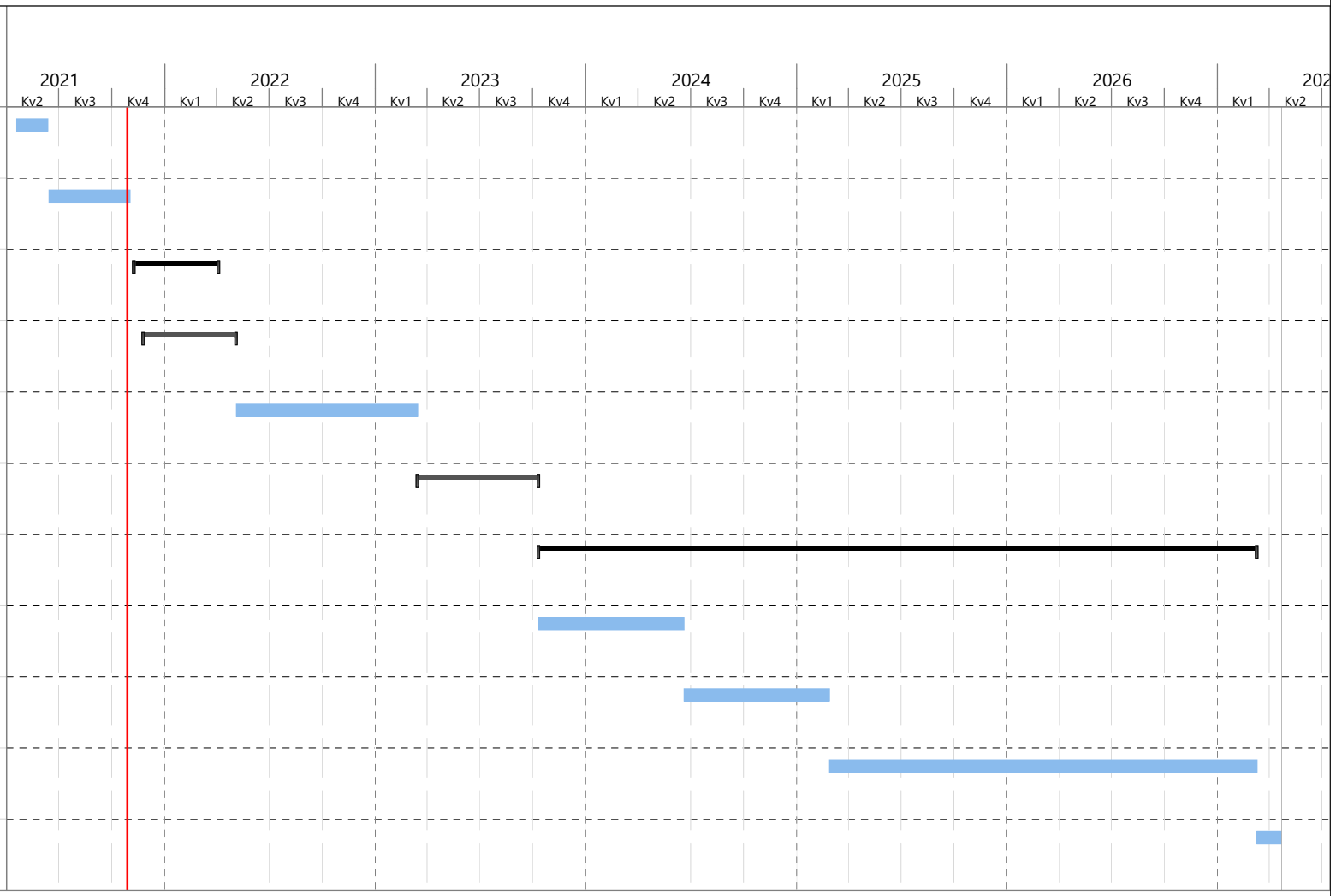

Foto: Locum

locum.
VÅRDEN FÖR VÅRDEN

Huvudtidplan - Löwenströmska sjh - Teknisk upprustning By02

Aktivitet	Start
1 Behovsanalys	må 21-04-19
2 Förstudieskede (Inriktning)	må 21-06-14
3 Beslutsprocess	**ti 21-11-09**
4 Upphandling konsulter	**to 21-11-25**
5 Programskede	to 22-05-05
6 Beslutsprocess	**on 23-03-15**
7 Genomförande	**to 23-10-12**
7.1 Detaljprojektering	to 23-10-12
7.2 Entreprenadupphandling	to 24-06-20
7.3 Produktion	to 25-02-27
8 Överlämnande	**to 27-03-11**

2021-05-18 Rev 2021-09-08

Region Stockholm

Stockholms läns sjukvårdsområde
Nämnd

Utdrag
PROTOKOLL 9/2021
Sammanträdesdatum
2021-12-15

Justerat onsdagen den 15 december 2021

Protokollet anslogs torsdagen den 16 december 2021

Justerare: Barbro Naroskyin Ann-Christine Jenvén

---

§ 12

Planeringsbeslut inför för nästa skede avseende verksamhetsanpassning av lokaler samt tillkommande ytor för rättspsykiatrisk öppenvård vid Löwenströmska sjukhuset, Upplands Väsby
SLSO 2021-2474

Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde beslutade

att godkänna förstudien i sin helhet och ställa sig bakom förordat alternativ 2, teknisk upprustning och anpassning till verksamhetens behov utifrån beslutad behovsanalys,

att Stockholms läns sjukvårdsområde godkänner de framtida ökade driftskostnaderna, enligt Locums prognos på beräknad hyresnivå gällande verksamhetsanpassning av by 02, vårdavdelningar med stödjande funktioner,

att Stockholms läns sjukvårdsområde godkänner de framtida ökade driftskostnaderna, enligt Locums prognos på beräknad hyresnivå gällande nybyggnation av multihall, lastkaj och logistikutrymmen,

att ge sjukvårdsdirektören i uppdrag att genom vårdavtal med hälso- och sjukvårdsnämnden reglera de ökade kostnaderna för att bedriva vården vid Löwenströmska sjukhuset efter iordningställandet, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Vid protokollet
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Utdragsbestyrkande

.....
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Stockholms läns landsting

Utgiftsår: **2020-2027**

Investeringskalkyl
Vård och Annan verksamhet

(fyll i färgade celler)

Förvaltning/bolag:	LFS
Lokalisering *(fastighet/byggnad)*:	Löwenströmska sjukhuset
Kontaktperson *(namn och tel nummer)*:	Camilla Peterzén 08-123 171 84

Byggnadsobjekt *(benämning)*:

Motivering *(max 5 rader)*: Förutsättningar för kalkylen:
Avser resultatpåverkan på LFS för Löwenströmska sjukhuset totalt efter projekt i By 02 på 460 mkr varav hyresgrundande del 200 mkr.

Byggstart (*månad, år)*	2023
Driftsstart *(månad, år)*	2027

Klassificering

Nyinvestering	*Nej*
Ersättningsinvestering	*Ja*

Initierats av fastighetsförvaltaren:	*Ja*
Initierats av hyresgäst:	*Ja*

Samråd med beställaren	Ja
Samråd med ägaren	Ja

Investeringsutgifter			**Avskrivningstid år:**
Byggnad, total produktionskostnad	tkr:	460 000	21

Årliga intäkter och kostnader*		**Före investering (för lokalen)**	**Efter investering (för lokalen)**
SLL-externa intäkter	tkr:		0
SLL-interna intäkter	tkr:	68 600	95 100
Totala intäkter	**tkr:**	**68 600**	**95 100**
Personalkostnader	tkr:	0	0
Material och läkemedelskostnader	tkr:	0	0
Hyreskostnader	tkr:	0	0
Avskrivningskostnader	tkr:	-50 000	-72 500
Räntekostnader	tkr:	-3 700	-8 500
Övriga driftkostnader	tkr:	-45 000	-45 000
Totala kostnader	**tkr:**	**-98 700**	**-126 000**
Totalt resultat	**tkr:**	**-30 100**	**-30 900**

*) i enlighet med kalkylförutsättningar i anvisningsdokumentet för budget.
Kalkylen får givetvis kompletteras med egna resultatrader vid behov.
På intäktssidan ska SLL-interna och externa intäkter särskiljas.

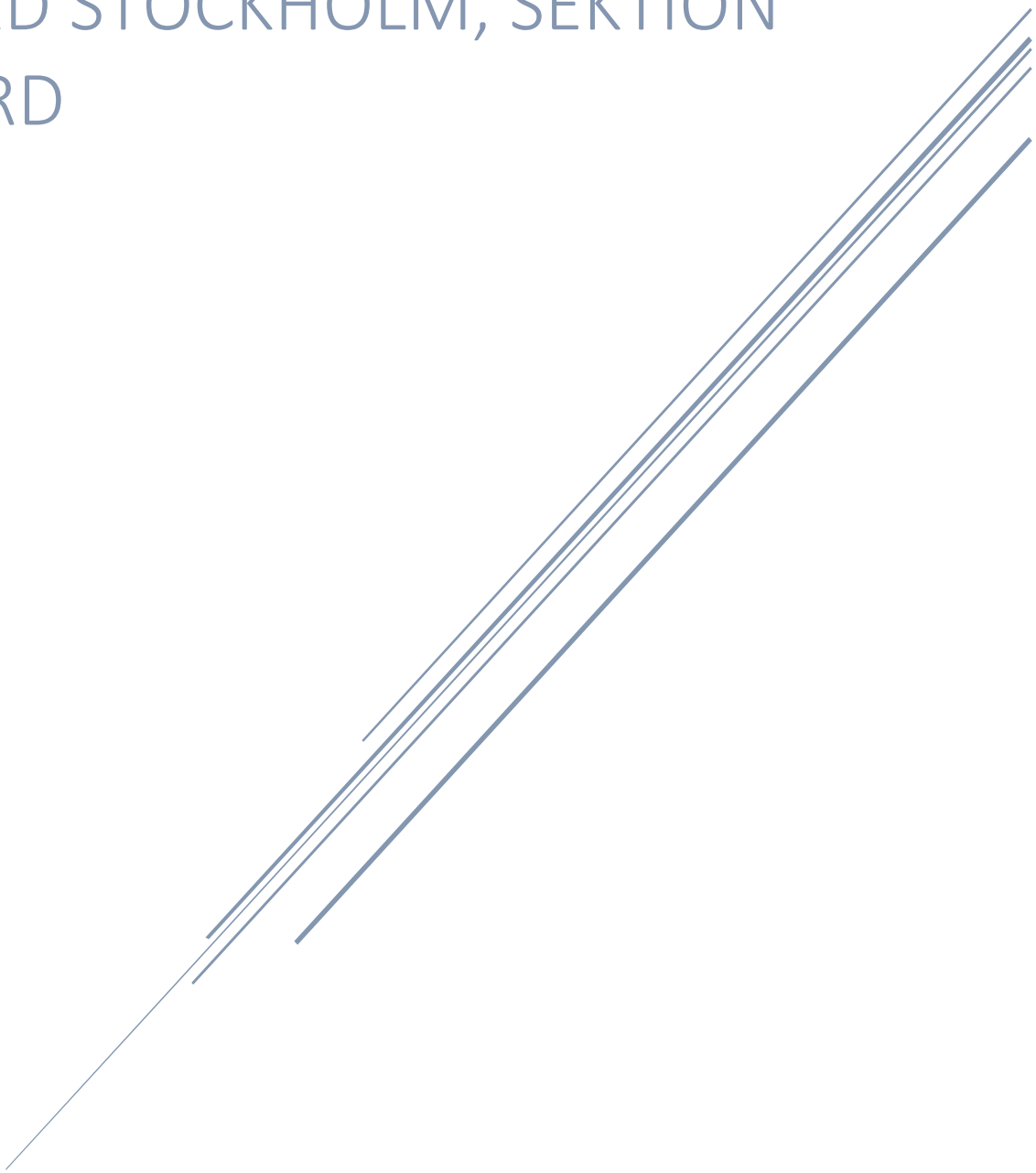
Kalkyl upprättad:
2021-12-20

Resultatanalys (Efter investering)

(fyll i färgade celler)

Årliga intäkter och kostnader, tkr	Efter investering										
	år 1	år 2	år 3	år 4	år 5	år 6	år 7	år 8	år 9	år 10	år 11
SLL-externa intäkter											
SLL-interna intäkter	95 100	97 400	99 700	102 100	104 500	107 000	109 500	112 000	114 600	117 300	120 000
Totala intäkter	**95 100**	**97 400**	**99 700**	**102 100**	**104 500**	**107 000**	**109 500**	**112 000**	**114 600**	**117 300**	**120 000**
Personalkostnader											
Material- och läkemedelskostnader											
Hyreskostnader											
Avskrivningskostnader	-72 400	-72 400	-72 400	-72 400	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-63 000	-61 600
Räntekostnader	-8 500	-7 900	-7 300	-6 700	-6 000	-5 500	-4 900	-4 400	-3 800	-3 300	-2 700
Övriga driftkostnader	-45 000	-45 800	-46 600	-47 500	-48 300	-49 200	-50 100	-51 000	-51 900	-52 800	-53 800
Totala kostnader	**-125 900**	**-126 100**	**-126 300**	**-126 600**	**-117 300**	**-117 700**	**-118 000**	**-118 400**	**-118 700**	**-119 100**	**-118 100**
Resultat	**-30 800**	**-28 700**	**-26 600**	**-24 500**	**-12 800**	**-10 700**	**-8 500**	**-6 400**	**-4 100**	**-1 800**	**1 900**

UPPDATERAD BEHOVSANALYS FÖR VERKSAMHETSANPASSNING AV BY 02 LÖWENSTRÖMSKA SJUKHUSET, RÄTTSPSYKIATRI VÅRD STOCKHOLM, SEKTION NORD

Rättspsykiatri Vård Stockholm
REGION STOCKHOLM

Inledning

Grundläggande behov

Vid en verksamhetsanpassning av lokalerna i by 02 vid Löwenströmska sjukhuset behöver följande behov tillgodoses:

1. Att tillskapa en mer modern vårdmiljö som inbjuder till aktivitet och delaktighet i vården samt bättre utnyttjande av befintliga lokaler med bättre möjligheter för psykosocial rehabilitering, psykoedukation och påverkansinsatser.
2. Att skapa enkelrum med tillhörande hygienutrymmen.
3. Att höja säkerheten i by 02 så att i stort sett samtliga inre och yttre utrymmen kan användas för patientverksamhet.

Behov vid sluten rättspsykiatrisk vård

För att uppnå förbättrad möjlighet att genomföra verksamhetens uppdrag behövs:

- En mångsidig slutenvård med god vårdmiljö
- Möjligheter till bred sysselsättning, terapeutiska insatser, arbetsträning, social träning och träning av, i vardagen, nödvändiga färdigheter.
- Säkra och integritetsbevarande utrymmen för nödvändiga tvångsåtgärder
- Omfattande miljöer som uppmuntrar till fysisk aktivitet
- Utemiljöer med visst regn- och vindskydd

Behov vid öppen rättspsykiatrisk vård

För öppenvården behövs säkra, tillgänglighetsanpassade lokaler där man kan ta emot enskilda patienter som behöver samtal med vårdens personal, genomgå drogkontroller, grupper för nätverksmöten med mera. För närvarande pågår en förstudie om nya lokaler i by 01 för denna verksamhet och behoven för öppenvård har därmed lämnats utanför denna behovsanalys sånär som inpasseringen till lokalerna som hanteras under avsnittet entréfunktion.

Sammanfattning

Målet är att uppnå ändamålsenliga lokaler för den rättspsykiatriska sluten- och öppenvården i by 02 och delvis i by 01 på Löwenströmska sjukhuset inom säkerhetsnivå 3 (enligt Socialstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning, SOSFS 2006:9). Antalet platser ska efter verksamhetsanpassningen vara oförändrat.

By 02 som helhet bör ha en yttre avgränsning som tillgodoser kravet enligt säkerhetsnivå 3: godtagbar. Ett antal utomhusmiljöer inom denna avgränsning ska finnas.

En gemensam entréfunktion som säkrar inflödet och möjliggör för en eventuell framtida allmän inpasseringskontroll av både sluten- och öppenvårdspatienter, personal, anhöriga och domstolsverkets personal behövs. Entréfunktionen måste anpassas till att den rättspsykiatriska öppenvårdens lokaler planeras till närliggande utrymmen i by 01.

Möjligheter för patienter att vara aktiva är centralt i verksamheten och behovet av ändamålsenliga lokaler för detta är stort. Detta förutsätter exempelvis multihall för bollsporter, annan träning och storföreläsningar samt lokaler för påverkansprogram, social träning, fysisk träning, studier och besök med mera.

I anslutning till aktivitetsutrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Patienternas bostadsrum behöver bli mer trivsamma och tillåtande för individuella önskemål med tillgång till egen toalett, dusch och möjlighet till TV. Med tanke på vårdtidens längd är det enbart aktuellt med enkelrum.

Personal ska ha tillgång till utrymmen som är gemensamma för all personal i verksamheten, till exempel omklädningsrum, personalrum och träningsmöjligheter.

Avdelningar inom samma våningsplan bör knytas samman närmare för att skapa flexiblare bemanning, snabbare larmväg till grannavdelning och enklare styrning av personalresurser.

Lastkaj med närliggande utrymmen för godsmottagning och hantering av sjukvårdens specialavfall är nödvändigt. Befintliga transportvägar mellan by 01 och by 02 för konventionellt avfall måste bestå med godtagbar säkerhet vid in och utpassering.

Särskild entré för patienter som eskorteras till inrättningen.

Ett modernt enhetligt låssystem ska finnas med möjlighet för patienter att låsa sin dörr.

Evakuering av patienter under genomförandetiden måste ske på ett sådant sätt att verksamhetens produktion behålls till 100 % under byggtiden.

Innehåll

Inledning 1

Grundläggande behov 1

Behov vid sluten rättspsykiatrisk vård 1

Behov vid öppen rättspsykiatrisk vård 1

Sammanfattning 1

Vårdmiljö gemensamma utrymmen utanför avdelningen 4

Vårdavdelningens lokaler 5

Avdelningsmiljö 5

Personal 5

Entréfunktion, access till förvaltningsrätt och externa besök 6

Reception 6

Externa besök och möteslokaler 6

Servicefunktioner, omklädning mer mera 6

Vaktmästeri 6

Lokalvård 7

Övrigt 7

Administration 7

Säkerhet 7

Provisorier under bygg och genomförandetid 8

Evakuering av patienter 8

Säkerhet under genomförandetid 8

Vårdmiljö gemensamma utrymmen utanför avdelningen

Ett centralt fokus för vården är att patienterna har möjligheter att vara aktiva. Detta gäller såväl att bearbeta och hantera sin sjukdom och de besvär den medför som att delta i aktiviteter och sysselsättning. Gemensamma miljöer för detta måste utvecklas. I dessa utrymmen behöver det finnas möjlighet för aktivering både enskilt och i grupp.

Mellan aktiviteterna bör det finnas tillgång till gemensamma utrymmen där patienterna kan uppehålla sig. För detta ska skapas ett uppehållsrum/café med plats för cirka 30 sittande patienter. I anslutning till detta ska det finnas en utemiljö där patienterna vara utan att vara beroende av personalassistans för att ta sig dit. För att patienterna ska kunna vistas ute året om har JO upprepade gånger ställt krav på att det behövs både regn- och vindskydd. Utemiljön ska uppfylla krav på säkerhetsnivå 3.

Caféet ska ha tillagningsmöjligheter, disk, kyl, godtagbart avlopp etc.

Det ska finnas miljöer där patienter kan dra sig undan om man behöver vila från umgänge exempelvis platser avskärmade med växtlighet eller annan lugn miljö.

Studierum – ett antal små rum – studiekuber, som kan möjliggöra för patienterna att delta i distansstudier, uppkoppling med ljud och bild måste vara möjligt. Möjligen ska dessa vara rum i rummet som möjliggör att de kan delta i grupputbildning med dörren till kuben öppen.

Samtalsrum – ett antal mindre rum för c:a 4 personer för utrednings- och behandlingsinsatser, eventuellt kan några av dessa samlokaliseras med besöksrum – se avsnitt om entréfunktionen.

Det är av yttersta vikt att rummen är ljudisolerade för att säkerställa patientsekretessen och andra säkerhetsaspekter.

Flexilokaler – två större rum, med tillgång till vatten och avlopp inklusive golvbrunn, där en grupp av patienter kan delta omväxlande i behandlingsinsatser eller enklare produktion.

Fysisk aktivitet – träningsrum med redskap för fysiskt träning.

Multihall– en större lokal om c:a 300-320 m^2 där fysisk träning i grupp ex yoga och olika bollsporter är möjligt. Det ska finnas möjlighet att möblera med portabla mötesmöbler för att använda som aula eller utbildningssal.

Besök – ett rum med pentry där dagsbesök kan beviljas under helger i en mer autonom miljö, för besök av barn men även vid behov av längre besök ex vid långväga besökare. Funktionsbedömningar av arbetsterapeut skulle även kunna genomföras i dessa lokaler för att på ett bättre sätt ge möjlighet att träna vardagliga färdigheter. Denna bör ligga med utgång mot utemiljö för att möjliggöra tillgång till frisk luft vid ett längre besök. Utemiljön måste uppfylla säkerhetsnivå 3.

Biblioteksrum ska finnas för lån av böcker, musik, filmer, studier.

Säker utemiljö för odling med mera där personal släpper in och ut patienter. Odling i växthus bör möjliggöras – dessa kan även tjäna som visuell avskärmning mot dialysavdelningen i by 01. I utemiljön ska även finnas förråd för trädgårdsredskap och maskiner för underhåll av alla säkra utemiljöer.

För att träna matlagning behövs ett träningskök.

För aktivitetscenters personal stationerade i de gemensamma utrymmena utanför avdelningarna behövs kontor med arbetsplats för upp till 8 personal, samt pausrum/lunchrum för dessa.

Förråd till verksamhetsmaterial för ovanstående utrymmen. Exempel på verksamhetsmaterial är verktyg, material för sysselsättning, livsmedel, virke och tyg.

I anslutning till dessa utrymmen behövs ett behandlingsrum för akuta omhändertaganden med plats för verksamhetens medicintekniska utrustning.

Access från plan 1 till den norra utemiljön bör finnas. Denna är tänkt för mer fritidsbetonad verksamhet. Utemiljön ska uppfylla säkerhetsnivå 3.

Vårdavdelningens lokaler

Avdelningsmiljö

Vårdmiljön ska så långt som möjligt sträva efter en mer modern känsla med möjligheter för såväl aktivering som återhämtning. Ytorna och patientrummen ska enkelt kunna visiteras. Möblemanget ska vara anpassade efter vårdens hygienkrav och vara robusta och slitstarka. Fast inredning ska vara förankrad och svår att slita loss för att användas som tillhygge.

Behovet är 108 vårdplatser. Patientrummen ska ha delvis fast inredning, toalett med dusch och möjligheter till TV ska finnas. Som utgångspunkt kan inredningen i patientrum på Helix användas. Minst ett patientrum per avdelning ska vara tillgänglighetsanpassat.

En av avdelningarna, förslagsvis avdelning 30, ska ha eget entré för patienter som eskorteras till inrättningen och möjlighet till särskilda platser som ej räknas in i det totala platsantalet. Dessa kan vid behov användas för avskiljning och fastspänning men även för patienter som, utan att vara avskilda, tillfälligt behöver vistas i en lugnare miljö.

Dagrum och gemensamma utrymmen ska huvudsakligen vara anpassade för social samvaro inklusive måltider. Avdelningsköken behöver av hygien- och säkerhetsskäl vara tillgängliga endast för personal.

Ett större konferensrum per avdelning bör finnas med plats för cirka 10 personer dit enbart den egna avdelningens personal och patienter har tillträde.

I möjligaste mån bör ett antal rum skapas för samtal och fritidsbetonade aktiviteter.

Personal

Mellan avdelningarna ska en gemensam yta finnas för läkemedelsrum och enhetsledning samt personalexpedition som vetter mot båda avdelningarna. I nära anslutning till detta ska ett behandlingsrum per avdelning finnas. Beroende på personalexpeditionens yta och utformning kan ytterligare något utrymme för administration behövas.

Bemanningen under vissa arbetspass gör att personal inte har möjlighet att lämna avdelningen. Dessa arbetspass har enbart måltidsuppehåll under arbetstid när arbetssituationen medger detta. Det ska för dessa finnas ett mindre personalrum på alla avdelningar.

Entréfunktion, access till förvaltningsrätt och externa besök.

För närvarande bereds ett förslag som möjliggör införande av allmän inpasseringskontroll inom rättspsykiatrisk verksamhet i säkerhetsnivå 3. Det innebär att samtliga, såväl patienter som personal och besökare som går in på en sådan anläggning ska genomgå inpasseringskontroll innan de släpps in i anläggningen. Entréfunktionen ska vara anpassad till denna möjlighet. Oavsett om förslaget blir verklighet eller inte kan patienter redan idag, efter läkarbeslut, visiteras efter utevistelse. Detta bör ske i anslutning till entrén. Även öppenvårdens patienter som ska vidare till by 01 ska passera detta utrymme. Personalens inpassering ska vara skild från patienters och besökares inpassering men samordnad av driftkostnadsskäl.

Varje vecka sker förhandlingar i förvaltningsrätten där man bland annat beslutar om patienters fortsatta vård. Dessa förhandlingar är som regel öppna för allmänheten och allmänheten ska ha tillträde till lokalen. Access till förvaltningsrätten bör därför kunna styras så att access kan ske från skalskyddad sida likväl som från den publika sidan.

Reception

För att kunna styra tillgängligheten till lokalerna och hjälpa alla inpasserande till rätt plats behövs en bemannad reception som kan styra flöden av personal, patienter och besökare till de olika lokalerna och eventuella kontroller som ska genomföras i samband med detta.

Externa besök och möteslokaler

Till lokalerna kommer även andra för att delta i möten, föreläsningar, utbildningar och besök utan att de för den delen ska vara inne i vårdmiljöer. I anslutning till förvaltningsrätten kan man då lämpligen lokalisera andra rum som när förvaltningsrätten sammanträder kan vara samtalsrum för advokat och klient samt väntrum och övriga tider mötes- eller besökslokaler. Behovet av sådana lokaler är två rum för möten om minst fyra personer och två rum med kapacitet för 6-10 personer. Därutöver bör tillgången till multihallen kunna styras så att access kan ske från skalskyddad sida likväl som från den publika sidan.

Servicefunktioner, omklädning mer mera

Vaktmästeri

Plats för godsmottagning via lastkaj. I godsmottagningen ska plats finnas för inkommande gods och förvaring av tvätt och avfallsfraktioner ex medicin, sjukvårdens avfall, elektronik och andra fraktioner.

Plats utomhus för container för grovavfall

Utrymme för verkstad och kontor för vaktmästare och fastighetsservice behövs liksom tillhörande toalett.

Lokalvård

Utrymme för redskapsskötsel, tvättmaskin, torktumlare, förvaring av städmaterial och städvagnar samt underhåll av rengöringsmaskiner.

Övrigt

Omklädningsrum med plats för cirka 350 personer, varav c:a 60% män, bör vara samlokaliserade för hela huset och ha ett gemensamt klädförråd. Om möjligt bör dessa vara lokaliserade utanför anläggningens skalskydd.

Möjligheter till träning/gym för personal ska finnas.

Administration

Behov av enskilda arbetsplatser för 30-35 personer därutöver 2-3 konferensrum samt förråd för administrationens räkning bör finnas. För en trevligare arbetsmiljö behövs mer ljusgenomsläpp genom kontor och konferenslokaler. Enskilda kontorsrum ska eftersträvas men även några flexikontor med större yta för fler personer bör finnas. Möjlighet till tillfälliga arbetsplatser för digitala utbildningar och studenter ska finnas. Dessa kan vara betydligt mindre och utgöras av rum i rummet.

Ett större lunchrum/personalrum med plats för c:a 50 sittande behövs med utgång till terrass eller annan utemiljö.

Säkerhet

Säkerheten är överordnad andra krav på verksamheten.

Verksamheten ska fortsätta bedrivas i säkerhetsnivå 3. Byggnad 02 förutsätts ha ett skalskydd inom vilket även den rättspsykiatriska öppenvården inryms. Skalskyddsbrytande dörrar är huvudentré, patientintag i anslutning till avdelning 30, godsmottagning samt 1-2 nödutgångar vid den rättspsykiatriska öppenvården i by 01. Säkerhetssystemen är idag gemensamma för Helix och verksamheten vid Löwenströmska sjukhuset. Möjligheter för styrning av säkerhetssystemet ska kunna ske såväl från Helix som från Löwenströmska. Staketen i säkra utemiljöer förses med larmfunktion för att tidigt upptäcka eventuellt försök till rymning. Möjligheter ska finnas att ta in trädgårdsredskap och liknande i samtliga säkra utemiljöer.

Nuvarande personallarm behöver uppgraderas då service och reservdelar kommer att fasas ut från marknaden.

Befintligt lås och passersystem uppgraderas till att omfatta samtliga dörrar i by 02.

Kameraövervakning av delar av lokalerna ska övervägas och möjliggöras.

Säkerhetsrum med tillhörande avbrottsfri kraft måste säkerställas i enlighet med ovanstående.

Provisorier under bygg och genomförandetid

Evakuering av patienter

Den rättspsykiatriska verksamheten saknar möjlighet att minska antalet vårdade patienter. Verksamheten bedrivs i nuläget med viss överbeläggning. Eventuellt behov av att flytta avdelningar medför att samma antal vårdplatser måste skapas på annan plats. Beroende på dessa platsers lokalisering medför detta förmodligen ett ökat personalbehov.

Säkerhet under genomförandetid

Överfalls- och brandlarm i tillfälliga lokaler ska vara sammankopplade med befintligt larm.

§ 108
Initiativ för beredskapshöjande insatser i Region Stockholm
RS 2022-0333

Ärendebeskrivning
Med det försämrade säkerhetspolitiska läget som föranletts av Rysslands invasion av Ukraina ser regionledningskontoret behov av att under 2022 genomföra en satsning för att öka allmänhetens kunskap i beredskapsfrågor särskilt kopplat till Region Stockholms roll i situationer av kris och höjd beredskap. Därutöver ser regionledningskontoret behovet av att snabbare bygga regionens egen kapacitet och robusthet, inklusive säkerhetsskyddet, kopplat till dessa frågor och regionens uppgift i totalförsvaret.

Beslutsunderlag
1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande

Yrkanden
Ordförande Irene Svenonius m.fl. (M) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 4 maj (bilaga).

Beslut
Regionstyrelsen beslutar följande.

1. Insatser för att öka regionens kapacitet och robusthet inom totalförsvaret samt öka allmänhetens kunskap om beredskap och totalförsvar ska genomföras i Region Stockholm under 2022.

2. Insatserna till en kostnad om maximalt 91 miljoner kronor ska finansieras av regionstyrelsens medel för oförutsedda utgifter.

3. Arbetet för att öka kunskapen om beredskap och totalförsvar ska återrapporteras till regionstyrelsen i samband med verksamhetsberättelse för år 2022.
4. Regiondirektören får i uppdrag att ansvara för genomförandet av insatserna.

Särskilda uttalanden
2:e vice ordförande Aida Hadzialic m.fl. (S) anmäler ett särskilt uttalande från S-ledamöterna.

Ledamoten Anna Sehlin m.fl. (V) ansluter sig till Socialdemokraternas särskilda uttalande.

Expedieras till
Region Stockholms nämnder och helägda bolag

Region Stockholm
Regionstyrelsen

Socialdemokraterna
I STOCKHOLMSREGIONEN

SÄRSKILT UTTALANDE
2022-05-17

Ärende 11

RS 2022-0333

Särskilt uttalande gällande Initiativ för beredskapshöjande insatser i Region Stockholm

Socialdemokraterna ser i grunden positivt på att regionen tar initiativ för att stärka beredskapen. Region Stockholms uppdrag i händelse av krig är att upprätthålla de funktioner och kärnuppdrag vi normalt ansvarar för under fred, i synnerhet hälso- och sjukvård och kollektivtrafik. Vi ser därför att merparten av de medel som avsätts inom ramen för detta beslut bör gå till att öka regionens kapacitet och robusthet inom totalförsvaret. Detta särskilt mot bakgrund av antagandet av den nya krisberedskapsplanen, som får effekter exempelvis genom ökade krav på genomförande av krisövningar och samverkan. Arbetet bör ses som en av regionens kärnuppgifter på området.

I förslaget finns även ett antal insatser som är mer inriktade mot allmänheten, utbildningsinsatserna och framtagandet av ett regionaliserat format av skriften ”Om krisen eller kriget kommer”. Vi ser där att det finns andra aktörer, särskilt på statlig nivå som har ett tydligt uppdrag inom beredskap och att informera allmänheten. Därför bör regionen ge dessa insatser en sekundär prioritet. Det är viktigt att regionen i genomförandet samverkar med andra inom området så att rätt aktör gör rätt saker. Det får inte bli förvirrande för allmänheten om vilka direktiven är eller vad som förväntas i en kris- eller krigssituation.

Slutligen vill vi tillägga att vid eventuella samarbeten med länets kommuner, relevanta myndigheter, företag och idéburen sektor, i syfte att stärka vår totalförsvarsförmåga, så är det av största vikt att vi inte glömmer de frivilliga försvarsorganisationer som finns.

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-05-04

RS 2022-0333

Regionstyrelsen

Initiativ för beredskapshöjande insatser i Region Stockholm

Föredragande regionråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Med det försämrade säkerhetspolitiska läget som föranletts av Rysslands invasion av Ukraina ser regionledningskontoret behov av att under 2022 genomföra en satsning för att öka allmänhetens kunskap i beredskapsfrågor särskilt kopplat till Region Stockholms roll i situationer av kris och höjd beredskap. Olika initiativ och aktiviteter för ökad kunskap om krisberedskap och totalförsvaret ska ske under året i nära samverkan med länets kommuner, relevanta myndigheter och företag samt idéburen sektor. Därutöver ser regionledningskontoret behovet av att snabbare bygga regionens egen kapacitet och robusthet, inklusive säkerhetsskyddet, kopplat till dessa frågor och regionens uppgift i totalförsvaret.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Insatser för att öka regionens kapacitet och robusthet inom totalförsvaret samt öka allmänhetens kunskap om beredskap och totalförsvar ska genomföras i Region Stockholm under 2022.

2. Insatserna till en kostnad om maximalt 91 miljoner kronor ska finansieras av regionstyrelsens medel för oförutsedda utgifter.

3. Arbetet för att öka kunskapen om beredskap och totalförsvar ska återrapporteras till regionstyrelsen i samband med verksamhetsberättelse för år 2022.

4. Regiondirektören får i uppdrag att ansvara för genomförandet av insatserna.

Regionrådsberedningens motivering

Rysslands invasion av Ukraina berör oss alla och inte bara på ett medmänskligt plan. Med den fullskaliga invasionen förändrades på ett radikalt sätt de säkerhetspolitiska förutsättningarna i hela Europa. Det innebär att frågor om beredskap och totalförsvar på ett annat sätt än tidigare har kommit i fokus för fler aktörer – även Region Stockholm.

Kriget i Ukraina visar också med önskvärd tydlighet på vikten av robusthet i det civila försvaret och av att upprätthålla det psykologiska försvaret i befolkningen.

Region Stockholm bedriver redan ett omfattande beredskapsarbete och en ny krisberedskapsplan (RS 2019- 1092) ska beslutas av regionfullmäktige i juni 2022. Krisberedskapsplanen med tillhörande katastrofmedicinsk plan anger strukturen och arbetssättet för Region Stockholms arbete vid extraordinära händelser. Utifrån det nya säkerhetspolitiska läget finns dock skäl att genomföra ytterligare insatser för att dels stärka regionens egen förmåga och robusthet inom totalförsvaret, dels stärka den civila beredskapen i Stockholms län, bland annat när det gäller information till länets invånare för att nå ökad kunskap rörande krisberedskap och totalförsvar, särskilt kopplat till Region Stockholms roll och arbete inom området. Regionen har huvudansvar för två avgörande samhällsviktiga funktioner i vårt län, kollektivtrafiken och hälso- och sjukvård.

Det är viktigt att Region Stockholm stärker länets robusthet att stå emot aggressioner, av olika slag. Det förutsätter en nära involvering av invånarna i Region Stockholm, och nära samverkan mellan regionen, kommunerna, frivilligorganisationer och statliga myndigheter.

I årsredovisning för 2021 finns ett förslag om att tillföra kulturnämnden nio miljoner kronor genom omfördelning från regionstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter, med syfte att användas till aktörer inom kultur och folkbildning för särskilda insatser kopplat till kriget i Ukraina och för att möta människor i kris. Utöver denna insats föreslås i föreliggande ärende att regionstyrelsen avsätter 91 miljoner kronor till insatser kopplade till att öka robustheten, förmåga till krishantering och beredskapshöjande aktiviteter, sammanlagt 100 miljoner kronor. Regionrådsberedningen tillstyrker förslagen.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande

Irene Svenonius

Regionledningskontoret
Jonas Bengtsson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-04-14

RS 2022-0333

Regionstyrelsen

Initiativ för beredskapshöjande insatser i Region Stockholm

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Insatser för att öka kunskapen om beredskap och totalförsvar ska genomföras i Region Stockholm under 2022.

2. Insatserna till en kostnad om maximalt 91 miljoner kronor ska finansieras av regionstyrelsens medel för oförutsedda utgifter.

3. Arbetet för att öka kunskapen om beredskap och totalförsvar ska återrapporteras till regionstyrelsen i samband med delårsrapport 2022 och verksamhetsberättelse för år 2022.

4. Regiondirektören får i uppdrag att ansvara för genomförandet av insatserna.

Sammanfattning

Med det försämrade säkerhetspolitiska läget som föranletts av Rysslands invasion av Ukraina ser regionledningskontoret behov av att under 2022 genomföra en satsning för att öka allmänhetens kunskap i beredskapsfrågor särskilt kopplat till Region Stockholms roll i situationer av kris och höjd beredskap. Därutöver ser regionledningskontoret behovet av att snabbare bygga regionens egen kapacitet och robusthet, inklusive säkerhetsskyddet, kopplat till dessa frågor och regionens uppgift i totalförsvaret. Olika initiativ och aktiviteter för ökad kunskap om krisberedskap och totalförsvaret ska ske under året i nära samverkan med länets kommuner, relevanta myndigheter och företag samt idéburen sektor.

Tillsammans med de nio miljoner kronor som omfördelas från regionstyrelsen till kulturnämnden (RS 2021-0610/KN 2022/403) föreslår regionledningskontoret att regionstyrelsen avsätter sammanlagt 100 miljoner kronor för olika informations- och utbildningsinsatser, riktade till länets invånare.

Bakgrund
Kriget i Ukraina har snabbt försämrat ett redan osäkert säkerhetspolitiskt läge i Europa. Det har lett till ett ökat fokus på frågor kopplade till beredskap och totalförsvar. Region Stockholm bedriver redan ett omfattande beredskapsarbete och en ny krisberedskapsplan (RS 2019-1092) ska beslutas av regionfullmäktige i juni 2022. Krisberedskapsplanen med tillhörande katastrofmedicinsk plan anger strukturen och arbetssättet för Region Stockholms arbete vid krissituationer. Regionledningskontoret ser behov av ytterligare insatser som riktar sig till länets invånare för ökad kunskap rörande krisberedskap och totalförsvar, särskilt kopplat till Region Stockholms roll och arbete inom området.

Därutöver ser regionledningskontoret behovet av att snabbare bygga regionens egen kapacitet och robusthet, inklusive säkerhetsskyddet, kopplat till dessa frågor och regionens uppgift i totalförsvaret.

I Årsredovisning 2021 för Region Stockholm (RS 2021-0610) som ska behandlas av regionfullmäktige den 10 maj 2022 föreslår regionstyrelsen att kulturnämnden tillförs nio miljoner kronor genom omfördelning från regionstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter. Medlen ska användas till aktörer inom kultur och folkbildning för särskilda insatser kopplat till kriget i Ukraina och för att möta människor i kris. Regionledningskontoret föreslår att regionstyrelsen sammanlagt avsätter sammanlagt 100 miljoner kronor till insatser kopplade krishantering och beredskapshöjande aktiviteter.

Regionledningskontorets förslag och motivering
Regionledningskontoret föreslår att regionstyrelsen avsätter maximalt 91 miljoner kronor under 2022 till olika initiativ för ökad beredskap och ökad trygghet för invånarna i länet, samt att snabbare bygga regionens egen kapacitet och robusthet, inklusive säkerhetsskyddet, kopplat till dessa frågor och regionens uppgift i totalförsvaret.

Prioriterade aktiviteter under året kan bland annat innefatta:

- Centralt organiserad utbildningsinsats rörande krisberedskap och totalförsvar med syfte att inspirera till vidare information och utbildning inom området. Målgrupp är allmänheten och föreningsliv. Utbildningen sker i samverkan med kommuner, relevanta myndigheter och företag samt idéburen sektor. Region Stockholms roll blir att vara medarrangör och lyfta de för Region Stockholm viktiga frågorna En konferens som erbjuds vid flera

tillfällen i syfte att öka möjlighet för deltagande, kan med fördel kombineras med tillkommande och redan existerande digitala utbildningsmöjligheter.

- Ett regionaliserat format av skriften ”Om krisen eller kriget kommer” (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) där Region Stockholms bidrag blir att informera om vad Region Stockholms utför vid en krissituation.

- Ovanstående aktiviteter kan ges ytterligare fokus under Beredskapsveckan 2022 (v.39) som genomförs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

- Samarbete med Försvarsmakten och ett aktivt deltagande vid Försvarsmaktens aktiviteter och övningar, till exempel Totalförsvarsdagen den 18 juni.

- Koppla alla aktiviteter till en rekryteringskampanj för bristyrken inom Region Stockholm för att synliggöra för allmänheten att ett bidrag till totalförsvar och krisberedskap kan vara att upprätthålla Region Stockholms samhällsviktiga tjänster. Kombinerat med detta underlätta möjligheten för anställda inom Region Stockholms verksamheter att fullgöra uppdrag inom Försvarsmakten.

- Förmåge- och kapacitetsbyggande gällande krisberedskap och uppgift inom totalförsvaret. Såväl utbildning som övning.

- En ökad robusthet genom ett intensifierat säkerhetsskyddsarbete vilket inkluderad analyser och åtgärder.

För att koordinera initiativen och möjliggöra bästa möjliga effekt av åtgärderna avser regiondirektören inrätta en tillfällig projektorganisation inom ramen för regionledningskontorets ordinarie verksamhet. Projektorganisationen leds av styrgruppen för civilt försvar. Projektorganisationen ska upprätta förslag på aktiviteter och säkerställa genomförande av de som beslutas av regiondirektören eller av den utsedda.

Ekonomiska konsekvenser
Insatserna finansieras med maximalt 91 miljoner kronor ur regionstyrelsens medel för oförutsedda utgifter.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Rickard Sundbom
Administrativ direktör

Beslutsexpediering

1. Region Stockholms nämnder och helägda bolag

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-04-14

Region Stockholm
Regionfullmäktige

Utdrag
PROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2022-05-10

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

---

§ 65
Årsredovisning 2021 för Region Stockholm (förslag 2022:19) och övriga ärenden som behandlas i samband med årsredovisningen
RS 2021–0610, RS 2021–0997, RS 2020-0828, RS 2022-0054, RS 2021-0459, RS 2020-0827, RS 2021-0153, RS 2022-0248, RS 2022-0213, RS 2022-0147

Förteckning över ärenden som behandlas i samband med Årsredovisning 2021 för Region Stockholm (RS 2021–0610):

- Beslut om pandemibonus till Region Stockholms medarbetare (RS 2022-0147)
- Stockholmsregionens utveckling under 2021 - Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050 (RS 2021–0997)
- Riktlinjer för varumärkesarbetet i Region Stockholm (RS 2020–0828)
- Uppdatering av kriterierna för Region Stockholms årliga Miljöpris (RS 2022–0054)
- Huvudöverenskommelse om länsövergripande samverkan kring hälsa, vård och omsorg (RS 2021–0459)
- Folkbildningsstrategi för Stockholmsregionen (RS 2020–0827)
- Centralt samordnade upphandlingar för koncerngemensam inköpsdigitalisering (RS 2021–0153)
- Borgensbeslut om refinansiering av Transitio Regina fordon (RS 2022–0248)
- Beslut om att inleda fas genomförande för fyra fordon Roslagsbanan (RS 2022–0213)

Inleddes kl. 13:58 och avslutades kl. 18:11.

Ärendena under den här punkten i dagordningen debatterades i två block. I det första blocket debatterades samtliga ärenden förutom Stockholmsregionens utveckling under 2021 – Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen. I det andra blocket debatterades Stockholmsregionens utveckling under 2021 – Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen.

I det första debattblocket yttrade sig Michaela Haga, Talla Alkurdi och Irene Svenonius i ordningsfrågor. Därefter yttrade sig Irene Svenonius, Jonas Lindberg, Aida Hadzialic, Talla Alkurdi, Anna Sehlin, Gabriel Kroon, Gustav Hemming, Anna Starbrink, Désirée Pethrus, Tomas Eriksson, Kristoffer Tamsons, Britt-Mari Canhasi, Michaela Haga, Amelie Tarschys Ingre, Fredrik Wallén. Marta Aguirre, Malin Fijen Pacsay, Jens Sjöström, Charlotte Broberg, Leonid Yurkovskiy, Ann Mari Engel, Cecilia Elving, Christine Lorne, Samuel Klippfalk, Lars Harms-Ringdahl, Robert Johansson, Karin Fälldin, Sandra Ivanovic Rubin, Karl Henriksson

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

---

forts. § 65

och Catarina Wahlgren.

I det andra debattblocket yttrade sig Gustav Hemming, Robert Johansson, Leif Gripestam, Ann Mari Engel, Lina El Yafi, Carl Johan Schiller, Märta Martin-Åkesson, Helena Mischel, Malin Fijen Pacsay, Magnus Nilsson, Aida Hadzialic, Stellan Hamrin och Jens Sjöström.

Ordföranden förklarar att beslut tas i varje ärende för sig under denna dagordningspunkt.

Årsredovisning, RS 2021-0610

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens korrigerade förslag till beslut, i enlighet med erratablad daterad den 3 maj 2022 avseende Region Stockholms miljöredovisning, bilaga 8.

2. Bifall till V-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut, bilaga 9.

3. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade först på regionstyrelsens korrigerade förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta. Ordföranden frågade sedan på V-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut och fann att regionfullmäktige beslutade att avslå detta. Därefter frågade ordföranden på SD-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut och fann att regionfullmäktige beslutade att avslå detta.

BESLUT

1. Årsredovisning 2021 för Region Stockholm fastställs.
2. Hälso- och sjukvårdsnämnden tillförs 486 miljoner kronor 2021 i utökat anslag från koncernfinansiering för att ersätta regionens egenägda nämnder och bolag inom hälso- och sjukvård för de av staten ofinanseriade merkostnader som uppstått till följd av pandemin under perioden september till och med december 2021.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts.§ 65

5. Ett extra medlemsbidrag som beräknas uppgå till 15,7 miljoner kronor utgår till Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) för att täcka kostnaden för den särskilda bonusen till hälso- och sjukvårdens medarbetare i Tiohundra AB. Kostnaden belastar koncernfinansiering (RS 2022–0147).

6. Miljöredovisning 2021 för Region Stockholm godkänns.

7. Återbetalning av villkorat aktieägartillskott under 2022 på 6 500 000 kronor från Ambulanssjukvården i Storstockholm AB till Landstingshuset i Stockholm AB godkänns.

8. Återbetalning av villkorat aktieägartillskott under 2022 på 123 529 700 kronor från Folktandvården i Stockholms län AB till Landstingshuset i Stockholm AB godkänns.

9. Resultatdispositioner i enlighet med bilaga A Resultatdispositioner år 2021 för resultatenheter inom nämnder fastställs.

10. Region Stockholms ombud vid AB Storstockholms Lokaltrafiks årsstämma samt dess dotterbolag ges i uppdrag, under förutsättning av revisorernas tillstyrkande, att rösta för att fastställa de i koncernen AB Storstockholms Lokaltrafiks årsredovisning för år 2021 intagna resultat- och balansräkningarna, resultatdispositioner i enlighet med förteckning enligt bilaga C Resultatdispositioner år 2021 för bolag inom koncernen AB Storstockholms Lokaltrafik, samt bevilja AB Storstockholms Lokaltrafiks styrelseledamöter (inklusive dotterbolag) och verkställande direktör ansvarsfrihet för 2021 års verksamhet.

11. Region Stockholms ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s årsstämma samt dess dotterbolag ges i uppdrag, under förutsättning av revisorernas tillstyrkande, att rösta för att fastställa de i koncernen Landstingshuset i Stockholm AB:s årsredovisningar för år 2021 intagna resultat- och balansräkningarna, resultatdispositioner i enlighet med förteckning enligt bilaga B Resultatdispositioner år 2021 för bolag inom koncernen Landstingshuset i Stockholm AB, samt bevilja Landstingshuset i Stockholm AB:s styrelseledamöter (inklusive dotterbolag) och verkställande direktör ansvarsfrihet för 2021 års verksamhet.

12. Region Stockholm utfärdar kapitaltäckningsgaranti till Landstingshuset i Stockholm AB om maximalt en miljard kronor under 2022 i enlighet med bilaga F, Kapitaltäckningsgaranti till Landstingshuset i Stockholm AB.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

13. Region Stockholm godkänner att Landstingshuset i Stockholm AB utfärdar kapitaltäckningsgaranti till dotterbolagen Danderyds Sjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje Sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, MediCarrier AB, AB Stockholms Läns Landstings Internfinans, Tobiasregistret AB, Locum AB, Folktandvården Stockholms län AB, samt Film Stockholm AB i enlighet med bilaga G, Kapitaltäckningsgaranti till dotterföretag, Landstingshuset i Stockholm AB.

14. Vid bedömning av om Locum AB har uppnått sitt budgeterade resultatkrav för 2022 undantas förändringen av diskonteringsräntan vid nuvärdesberäkning av avsättningar för pensioner.

15. Kulturnämnden tillförs nio miljoner kronor i tillkommande anslag 2022 i syfte att möjliggöra särskilda insatser mot bakgrund av kriget i Ukraina (KN 2022/403). Det tillkommande anslaget finansieras genom omfördelning från regionstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter.

SÄRSKILT UTTALANDE

S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 11.

RESERVATIONER

V-ledamöterna reserverar sig mot fullmäktiges beslut till förmån för eget beslut om tilläggsbeslut.

SD-ledamöterna reserverar sig mot fullmäktiges beslut till förmån för eget beslut om tilläggsbeslut.

Beslut om pandemibonus till Region Stockholms medarbetare, RS 2022-0147

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

3. Särskild bonus ska utbetalas till Region Stockholms medarbetare för extraordinära insatser under covid-19 pandemin i enlighet med vad som angivits i regionrådsberedningens skrivelse från den 2 februari 2022 (RS 2022–0147).

4. Den särskilda bonusen till medarbetarna avser verksamhetsåret 2021, beräknas kosta 640,9 miljoner kronor och belastar Koncernfinansiering (RS 2022–0147).

SÄRSKILT UTTALANDE

S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 11.

Stockholmsregionens utveckling under 2021 - Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050, RS 2021-0997

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.
2. Bifall till S-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut, bilaga 12.
3. Bifall till SD-ledamöternas förslag som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.
4. Bifall till V-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut, bilaga 13.

PROPOSITION

Ordföranden frågade först på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta. Ordföranden frågade sedan på S-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut och fann att regionfullmäktige beslutade att avslå detta. Därefter

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

frågade ordföranden på V-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut och fann att regionfullmäktige beslutade att avslå detta.

BESLUT

16. Rapporten Stockholmsregionens utveckling 2021 – Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen 2050 godkänns.

RESERVATIONER

S- och V-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut till förmån för sina respektive förslag till tilläggsbeslut.

SÄRSKILT UTTALANDE
S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 11.

Uppdatering av kriterierna för Region Stockholms årliga Miljöpris, RS 2022–0054

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

17. Uppdaterad inriktning och kriterier för Region Stockholms årliga Miljöpris (RS 2022-0054) fastställs från och med verksamhetsåret 2022, i överenstämmelse med klimat- och hållbarhetsnämndens förslag (KHN 2022-0015).

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

Riktlinjer för varumärkesarbetet i Region Stockholm, RS 2020–0828

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

18. Riktlinjer för varumärkesarbete i Region Stockholm (RS 2020-0828) fastställs och nu gällande Riktlinjer för Stockholms läns landstings varumärkesarbete och grafiska profil (LS 0409-1809) upphör att gälla.

19. Regionstyrelsen ges i uppdrag att fastställa anvisningar och tillämpningar som konkretiserar Riktlinjer för varumärkesarbete i Region Stockholm (RS 2020-0828).

Huvudöverenskommelse om länsövergripande samverkan kring hälsa, vård och omsorg (RS 2021–0459)

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

BESLUT

20. Huvudöverenskommelsen om länsövergripande samverkan kring hälsa, vård och omsorg (RS 2021-0459), antas.

Folkbildningsstrategi för Stockholmsregionen (RS 2020–0827)

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till återremiss med motivering enligt bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade först om ärendet skulle avgöras idag eller återremitteras och fann att ärendet skulle avgöras idag. Därefter frågade ordföranden på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

21. Folkbildningsstrategi för Stockholmsregionen (RS 2020-0827), fastställs.

DELTAR INTE I BESLUTET

SD-ledamöterna deltar inte i beslutet.

Centralt samordnade upphandlingar för koncerngemensam inköpsdigitalisering, RS 2021–0153

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

22. Regionstyrelsen får i uppdrag att projektetablera och genomföra centralt samordnade upphandlingar för gemensam upphandlings- och avtalstjänst.

Borgensbeslut om refinansiering av Transitio Regina fordon, RS 2022–0248

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

23. Region Stockholm, organisationsnummer 232100-0016, går i borgen såsom för egen skuld för AB Transitio upp till ett belopp om 112 685 000 kronor avseende refinansiering av fem Regina regionaltågsfordon, vilka hyrs från AB Transitio av Västtrafik AB, under förutsättning att övriga borgensmän fattar motsvarande beslut.

Beslut om att inleda fas genomförande för fyra fordon Roslagsbanan, RS 2022–0213

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 65

2. Bifall till SD-ledamöternas förslag till beslut som är samma som regionstyrelsens förslag till beslut, bilaga 10.

PROPOSITION

Ordföranden frågade på regionstyrelsens förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

24. Trafiknämnden medges rätt att inom ramen för 2022 års investeringsbudget och inriktningsnivåer för planåren 2023–2032 inleda genomförandefasen avseende objekt Roslagsbanan ersättning X10p (RS 2022-0213) med en total budget om 340 miljoner kronor inklusive index varav 340 miljoner kronor avser investeringsutgift.

Vid protokollet
Hanna Nyström Schraml

Exp.
Akten
Regionstyrelsen
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje
Tiohundra AB
Fastighets- och servicenämnden
Kulturnämnden
Tillväxt- och regionplanenämnden
Klimat- och hållbarhetsnämnden
Trafiknämnden
Karolinska Universitetssjukhuset
Stockholms läns sjukvårdsområde
Övriga förvaltningar, bolag och nämnder
RLK Ekonomi
Regionens ombud vid bolagsstämmor i hel-, delägda och indirekt ägda aktiebolag.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

---

§ 66
Revisionsberättelser och granskningsrapporter för regionstyrelsen, övriga nämnder, bolag m.m. och för Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtäljes verksamhet år 2021 samt ansvarsprövning (förslag 2022:20)
RS 2022-0332, RS 2022-0284

Inleddes kl. 18:11 och avslutades kl. 18:36.

I ärendet yttrade sig Kenneth Strömberg (ordförande i revisorsgrupp I), Hans-Erik Salomonsson (ordförande i revisorsgrupp II), Michael Stjernström (ordförande i revisorsgrupp III), i ordningsfråga yttrade sig Kristoffer Tamsons och i ärendet Jens Sjöström.

YRKANDEN

1. Bifall till regionfullmäktiges presidiums förslag till beslut.

PROPOSITION
Ordföranden frågade på regionfullmäktiges presidiums förslag till beslut och fann att regionfullmäktige beslutade att bifalla detta.

BESLUT

Regionfullmäktige beslutar följande.

1. Med åberopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning bevilja ansvarsfrihet för regionstyrelsen, övriga nämnder och styrelser i revisorsgrupperna I – III samt för förbundsdirektionen för Kommunalförbundet sjukvård och Omsorg i Norrtälje för verksamheten 2021.

2. Med åberopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning uppdra åt regionens ombud att vid respektive bolagsstämma rösta för att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2021 års verksamhet.

SÄRSKILT UTTALANDE

S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 14.

Justerat tisdag den 24 maj 2022

Justeringen anslogs onsdag den 25 maj 2022

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts.§ 66

JÄV

De ledamöter och ersättare som innehaft uppdrag i regionstyrelsen samt övriga nämnder inom revisorsgrupp I-III samt i förbundsdirektionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg för verksamheten 2021 deltog inte i besluten gällande de nämnder/förbundsdirektion i vilka de innehaft uppdrag.

Vid protokollet
Hanna Nyström Schraml

Exp.
Akten
Samtliga nämnder, bolag och förvaltningar
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje
Regionrevisorerna
RLK Ekonomi
Regionens ombud vid bolagsstämmor i hel-, delägda och indirekt ägda aktiebolag.

FÖRSLAG 2022:20

RS 2022-0332
RS 2022-0284

Förslag till beslut

Revisionsberättelser och granskningsrapporter för regionstyrelsen, övriga nämnder, bolag m.m. och för Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtäljes verksamhet år 2021 samt ansvarsprövning

Ärendet

Enligt kommunallagens bestämmelser ska de revisorer som regionen utser för granskning av den landstingskommunala förvaltningen varje år till fullmäktige avge berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående budgetåret.

Enligt kommunallagen och Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtäljes förbundsordning ska kommunalförbundets revisorer avge revisionsberättelse till var och en av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

Om anmärkning framställs ska anledningen till detta anges i revisionsberättelsen. Den ska också innehålla ett särskilt uttalande huruvida ansvarsfrihet tillstyrks eller inte.

Bestämmelserna i kommunallagen beträffande bl.a. revision och ansvarsprövning innebär även att fullmäktiges beslut att bevilja eller neka ansvarsfrihet ska motiveras om det inte är uppenbart obehövligt. Motiveringen syftar till att göra tydligt vilka omständigheter som legat till grund för fullmäktiges beslut.

Presidiet har tagit del av samtliga revisionsberättelser och granskningsrapporter. Presidiet utgår från att den kritik som revisorerna fört fram mot vissa nämnder, styrelser och kommunalförbund föranleder att man där ser över verksamheten för att åtgärda de brister som lyfts fram.

Revisorerna har för samtliga nämnder, styrelser, bolag och för kommunalförbundets direktion tillstyrkt att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet. Presidiet föreslår därför regionfullmäktige beslutar att ansvarsfrihet beviljas för regionstyrelsen samt övriga nämnders, styrelsers, bolags och kommunalförbundets verksamhet för år 2021.

Förslag till beslut

Regionfullmäktige föreslås besluta enligt följande.

1. Med åberopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning bevilja ansvarsfrihet för regionstyrelsen, övriga nämnder och styrelser i revisorsgrupperna I – III samt för förbundsdirektionen för Kommunalförbundet sjukvård och Omsorg i Norrtälje för verksamheten 2021

2. Med åberopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning uppdra åt regionens ombud att vid respektive bolagsstämma rösta för att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2021 års verksamhet.

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson